

RAPPORT

2020

SPEDKOST 3

Landsomfattende undersøkelse av
kostholdet blant spedbarn i Norge,
6 måneder

Utgitt av Folkehelseinstituttet
Område for psykisk og fysisk helse
Avdeling for kroniske sykdommer og aldring
Mai 2020

Tittel:

Spedkost 3. Landsomfattende undersøkelse av kostholdet blant spedbarn i Norge, 6 måneder

Forfattere:

Jannicke Borch Myhre
Lene Frost Andersen
Anne Lene Kristiansen

Bestilling:

Rapporten kan lastes ned som pdf på Folkehelseinstituttets nettsider: www.fhi.no

Grafisk design omslag:

Fete Typer

ISBN elektronisk utgave

978-82-8406-098-9

Sitering: Myhre JB, Andersen LF, Kristiansen AL. "Spedkost 3. Landsomfattende undersøkelse av kostholdet blant spedbarn i Norge, 6 måneder" [Spedkost 3. Nationwide dietary survey among infants in Norway, age 6 months]. Rapport 2020. Oslo: Folkehelseinstituttet og Universitetet i Oslo, 2020.

Spedkost 3

6 måneder

Undersøkelse av kostholdet
blant spedbarn i Norge

Spedkost 3

Innhold

Forord	4
Sammendrag	5
1 Innledning	8
1.1 Formål.....	8
2 Utvalg og metode.....	9
2.1 Tillatelser og utvalg	9
2.1.1 Tillatelser	9
2.1.2 Utvalg.....	9
2.2 Design	9
2.3 Metode	10
2.3.1 Matvarefrekvensspørreskjema	10
2.3.2 Kategorier for ammestatus	12
2.3.3 Utrekning av andel fullammede og ammede barn	12
2.4 Datahåndtering, bearbeiding og analyse	13
2.4.1 Ekskludering av skjema.....	13
2.4.2 Kontroll av utfylte skjema.....	13
2.4.3 Datavask	14
2.4.4 Håndtering av svar fra åpne felt.....	14
2.4.5 Inndeling i landsdeler	15
2.4.6 Dataanalyser.....	15
2.5 Anbefalinger for spedbarnsernæring og målene for spedbarnsernæring i «Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen 2017-2021»	16
2.5.1 Anbefalinger for spedbarnsernæring	16
2.5.2 Kvantitative mål for spedbarnsernæring fra «Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017-2021)»	17
3 Resultater.....	18
3.1 Deltagelse	18
3.2 Beskrivelse av utvalget som deltok	18
3.3 Amming	19
3.3.1 Amming og fullamming på føde-/barselavdelingen.....	19
3.3.2 Amming og fullamming i første levehalvår	19
3.3.3 Grunner til ammeslutt.....	19
3.4 Introduksjonstidspunkt for tilleggskost/fast føde.....	20

3.4.1	Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning eller annen melk	20
3.4.2	Introduksjonstidspunkt for vann	20
3.4.3	Introduksjonstidspunkt for saft, juice, ol.	20
3.4.4	Introduksjonstidspunkt for fast føde.....	20
3.5	Tilleggs kost/fast føde ved 6 måneders alder	20
3.5.1	Morsmelkerstatning og kumelk.....	20
3.5.2	Grøt.....	20
3.5.3	Middagsmat.....	21
3.5.4	Fruktmos/frukt- og grønnsaks mos.....	21
3.5.5	Vann, saft, brus og juice	21
3.5.6	Annen mat	22
3.5.7	Mat på klemmepose.....	22
3.5.8	Økologiske produkter	22
3.5.9	Grunner til at barnet begynte med fast føde	22
3.6	Kosttilskudd	22
3.7	Matvarer som unngås.....	22
3.8	Problemer i forbindelse med spising/mat.....	22
3.9	Forespørsel om deltagelse i oppfølgingsstudier	23
3.10	Ulikheter i amme- og kostvaner etter kjønn	23
3.10.1	Kjønnforskjeller i ammevaner	23
3.10.2	Kjønnforskjeller i kostvaner	23
3.11	Ulikheter i kostvaner etter ammestatus	23
3.11.1	Bruk av morsmelkerstatning og fast føde etter ammestatus	23
3.11.2	Forskjeller i introduksjonstidspunkt for fast føde etter ammestatus	24
3.11.3	Forskjeller i bruk av vitamin D-tilskudd etter ammestatus	24
3.12	Ulikheter i kosthold etter mors utdannelsesnivå.....	24
3.12.1	Amming og fullamming etter mors utdannelsesnivå	24
3.12.2	Introduksjonsalder for fast føde etter mors utdannelsesnivå	25
3.12.3	Bruk av fast føde ved 6 måneders alder etter mors utdannelsesnivå	25
3.12.4	Bruk av vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder etter mors utdannelsesnivå	25
3.13	Sammenligning av resultater fra Spedkost 3 og Spedkost 2006 for enkelte resultater.....	25
3.13.1	Vekt og lengde.....	26
3.13.2	Amming	26
3.13.3	Introduksjon av erstatninger/annen melk, vann, saft, juice o.l. og fast føde	27

3.13.4	Bruk av fast føde og drikke	27
3.13.5	Bruk av kosttilskudd	28
3.13.6	Matvarer som unngås.....	28
4	Vurdering av resultatene opp mot anbefalingene fra «Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring» og «Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen 2017-2021»	28
4.1	Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring	28
4.2	Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen 2017-2021	29
5	Oppsummering.....	30
6	Referanser.....	31
7	Oversikt over tabeller og figurer	32
8	Tabeller og figurer	34
9	Vedlegg	64

Forord

I 2018 og 2019 ble det gjennomført en landsrepresentativ undersøkelse av kostholdet til barn på 6 og 12 måneder (Spedkost 3).

I denne rapporten presenteres resultatene fra undersøkelsen blant barn på 6 måneder samt en sammenligning med resultatene fra forrige Spedkost-undersøkelse fra 2006.

Spedkost 3 ble gjennomført som et samarbeidsprosjekt mellom Folkehelseinstituttet (FHI) og Avdeling for ernæringsvitenskap ved Universitetet i Oslo (UiO).

Rapporten er utarbeidet av Jannicke Borch Myhre (UiO), Lene Frost Andersen (UiO) og Anne Lene Kristiansen (UiO). Britt Lande (Helsedirektoratet), Kristin Holvik (FHI) og Nicolai Andre Lund-Blix (FHI) har gitt kommentarer til rapporten.

Tusen takk til alle barn og foreldre som deltok i undersøkelsen!

Sammendrag

Spedkost 3 er den tredje landsrepresentative undersøkelsen av kostholdet 6 måneder gamle barn som er gjennomført i Norge. I september 2018 ble 3000 mødre til barn født i mars 2018 invitert til å fylle ut et matvarefrekvensspørreskjema om barnets kosthold fra barnets fødsel og opp til og med 6 måneders alder. Spørreskjemaet var tilgjengelig både som et nettbasert spørreskjema og som et papirspørreskjema.

Deltagelsesprosenten i undersøkelsen var 73 % (2182 deltagere). Mødrenes gjennomsnittsalder ved barnets fødsel var 30 år, og de fleste mødrene hadde utdanning på universitets/høyskolenivå (73 %).

De viktigste resultatene fra undersøkelsen er summert opp i punktene under:

- De aller fleste barna (97 %) fikk morsmelk på føde/barselavdelingen. Tjueni prosent av barna fikk morsmelkerstatning på føde/barselavdelingen, enten alene eller i kombinasjon med morsmelk og/eller annen drikke.
- Andelen som fikk morsmelk uten annet tillegg (fullammede) var 81 % ved 4 ukers alder, 39 % ved 4 måneders alder og 5 % ved 5,5 måneders alder (frem til 6 måneders alder).
- Kun 2 % av barna fikk ikke morsmelk i løpet av de første seks levemånedene. Andelen som fikk morsmelk (ammede) var 93 % ved 4 ukers alder, 82 % ved 4 måneders alder og 78 % ved 6 måneders alder.
- Gjennomsnittlig ammefrekvens blant barna som ble ammet ved 6 måneders alder var 7 ganger per døgn.
- Ved 6 måneders alder fikk 36 % av barna morsmelkerstatning som drikke. Kumelk ble svært lite brukt.
- Det vanligste introduksjonstidspunktet for fast føde var ved 4 måneders alder, 43 % av barna ble introdusert for fast føde ved denne alderen. Ved 6 måneders alder hadde 98 % av barna blitt introdusert for fast føde. Det var få (6 %) som ble introdusert for fast føde før 4 måneders alder.
- De aller fleste barna (96 %) fikk grøt ved 6 måneders alder. Industrifremstilt grøt var mest brukt (91 % brukere), mens 20 % fikk hjemmelaget grøt. Blant barna som fikk grøt, var det gjennomsnittlige inntaket på 165 g/dag, fordelt på 2 grøtmåltider per dag.
- Middagsmat, som mos av poteter, grønnsaker, kjøtt og/eller fisk, ble spist av 84 % av barna ved 6 måneders alder. Både industrifremstilt middag (49 % brukere) og hjemmelaget middag (68 % brukere) ble mye brukt. Den vanligste middagsmaten var mos av poteter og grønnsaker. Blant de som fikk middagsmat, var det gjennomsnittlige inntaket på 1,3 måltider per dag.
- Fruktmos/frukt- og grønnsaksmos ble brukt av 92 % av deltagerne. Både industrifremstilte produkter (73 % brukere) og hjemmelagde varianter (64 % brukere) ble mye brukt. I gjennomsnitt fikk barna som brukte fruktmos/frukt- og grønnsaksmos dette 1,5 ganger per dag.

- I overkant av to tredjedeler av barna (69 %) drakk vann ved 6 måneders alder, og det gjennomsnittlige inntaket blant disse var på 70 ml/dag. Svært få av barna (1 %) drakk søte drikker som søt saft eller nektar. Ingen av barna drakk brus.
- Åttifire prosent av barna fikk vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder. Vitamin D-dråper var det mest brukte vitamin D-tilskuddet (60 % brukte dette), mens 40 % av barna fikk vitamin D-tilskudd i form av tran.
- Sekstien prosent av barna fikk mat på klemmepose. Frukt/grønnsaker var matvaregruppen som det var vanligst å gi på klemmepose, 59 % av barna fikk dette.
- Sammenligningen av kostholdet etter ulike bakgrunnsvariabler viste blant annet følgende:
  - Det var få forskjeller i kostholdet mellom gutter og jenter.
  - Barna som ikke ble ammet hadde høyere inntak av morsmelkerstatning og industrifremstilt grøt enn barna som ble delvis ammet (barn som fikk morsmelk i tillegg til fast føde og/eller morsmelkerstatning). Det var også flere barn som ikke ble ammet som fikk industrifremstilt middagsmat og industrifremstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos sammenlignet med delvis ammede barn. Derimot var det flere av de delvis ammede barna som fikk hjemmelaget middag, hjemmelaget grøt og hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos. Andelen brukere av vitamin D-tilskudd var også høyere blant barna som ble ammet.
  - Andelen ammede barn var høyere fra første leveuke til og med 6 måneders alder blant mødrene med høyere utdanning (utdanning på universitet/høyskolenivå) sammenlignet med mødre uten høyere utdanning. Ved 6 måneders alder ble 82 % av barna som hadde mødre med høyere utdanning ammet, mens tilsvarende andel for barn av mødre uten høyere utdanning var 66 %. Det var flere av barna av mødre uten høyere utdanning som fikk morsmelkerstatning og industrifremstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos, mens det var flere av barna av mødre med høyere utdanning som fikk hjemmelaget middag og hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos. Vitamin D-tilskudd ble også brukt av flere av barna av mødre med høyere utdanning.

Sammenligningen av resultatene fra Spedkost 3 med resultatene fra den forrige landsrepresentative kostholdsundersøkelsen blant barn på 6 måneder, Spedkost 2006, viser mange likhetstrekk i barnas kosthold, men også enkelte forskjeller. Selv om det ble benyttet tilsvarende metode i de to undersøkelsene, er det gjort enkelte endringer som kan ha påvirket resultatene, særlig med tanke på beregningen av andelen fullammede barn. Utvalgene hadde også enkelte forskjeller i sammensetning, blant annet med tanke på utdanningsnivå og andel mødre som jobbet fulltid. Deltagelsesprosenten var noe høyere i Spedkost 3 (73 %) enn i Spedkost 2006 (67 %).

Andelen barn som ble ammet ved 6 måneders alder var omtrent like høy i begge undersøkelser (78 % i Spedkost 3 og 80 % i Spedkost 2006). Det var også få forskjeller i andelen ammede for øvrige alderstrinn i første levehalvår. Andelen barn som ble fullammet de første leveukene var noe lavere i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006, mens andelen barn som ble fullammet fra 2,5-3,5 måneders alder var noe høyere i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006. Ved 4 måneders alder var det en brå nedgang i andelen fullammede barn både i Spedkost 3 og i Spedkost 2006, med en noe større nedgang fra 3,5 til 4 måneder i Spedkost 3 (fra 64 % til 39 %) enn i Spedkost 2006 (fra 58 % til 46 %). Andelen som fullammet barnet frem til 6 måneders alder var lavere i Spedkost 3 (5 %) enn for Spedkost 2006 (12 %). Det må tas forbehold om at noe av denne nedgangen kan tilskrives endret

spørsmålsformulering i spørreskjemaet i Spedkost 3, som i større grad kan ha fanget opp brukere av tilleggskost enn ved forrige undersøkelser.

Det var en lavere andel barn som hadde blitt introdusert for fast føde før 4 måneders alder i Spedkost 3 (6 %) enn i Spedkost 2006 (11 %). Samtidig var det flere av barna i Spedkost 3 som ble introdusert for fast føde ved 4 måneders alder (43 %) enn i Spedkost 2006 (23 %). Andelen av barna som fikk morsmelkerstatning ved 6 måneders alder var like høy i de to undersøkelsene. Andelen brukere av grøt ved 6 måneders alder var noe høyere i Spedkost 3 (96 %) enn i Spedkost 2006 (87 %). Særlig var det flere som brukte hjemmelaget grøt (20 %) i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006 (4 %). Middagsmat, som mos av poteter, grønnsaker, kjøtt og/eller fisk, ble brukt av vesentlig flere av barna ved 6 måneders alder i Spedkost 3 (84 %) enn i Spedkost 2006 (59 %). Det var særlig hjemmelaget middag som ble mer brukt i Spedkost 3 (68 %) enn i Spedkost 2006 (32 %). Også fruktmos/frukt- og grønnsaksmos ble mer brukt i Spedkost 3 (92 %) enn i Spedkost 2006 (80 %). Økningen ble sett både for industrifremstilte produkter (73 % brukere i Spedkost 3 og 52 % i Spedkost 2006) og hjemmelagde varianter (64 % brukere i Spedkost 3 og 31 % i Spedkost 2006). Flere av barna i Spedkost 3 fikk vann (69 %) sammenlignet med Spedkost 2006 (52 %). Det var også noe flere av barna i Spedkost 3 som fikk vitamin D-tilskudd (84 %) sammenlignet med Spedkost 2006 (80 %).

Spedkost 3 ble gjennomført av Avdeling for ernæringsvitenskap ved Universitetet i Oslo i samarbeid med Folkehelseinstituttet.

1 Innledning

Sped- og småbarnstiden er preget av rask vekst og utvikling, og et godt kosthold i denne perioden er av grunnleggende betydning for barnets helsetilstand. Vekst- og ernæringsforhold i tidlige barneår kan dessuten ha betydning for helsetilstanden senere i livet. Kunnskap om hva sped- og småbarn spiser er av stor betydning for å kunne vurdere ernærings situasjonen for denne gruppen.

Universitetet i Oslo, Avdeling for ernæringsvitenskap, gjennomførte i samarbeid med Folkehelseinstituttet i 2018 og 2019 undersøkelsen Spedkost 3 der kostholdet til 6 og 12 måneder gamle barn ble kartlagt.

Spedkost-undersøkelsen har blitt gjennomført to ganger tidligere, første gang i 1998/99 (1, 2) og andre gang i 2006/07 (3, 4).

1.1 Formål

Formålet med Spedkost 3 var å skaffe til veie kunnskap om kostholdet blant 6 og 12 måneder gamle barn og følge utviklingen i kostholdet over tid. Dette vil gi et grunnlag for rådgivning om kosthold til barn, utforming av strategier for forebygging av ernæringsrelaterte helseproblemer blant barn, oppfølging og evaluering av ernæringspolitiske tiltak og arbeid med mattrygghet. Undersøkelsen skulle fremskaffe data som gir grunnlag for:

- Å beskrive kostvaner og den ernæringsmessige kvaliteten av kostholdet
- Å vurdere om kostholdsvanene er i tråd med de norske anbefalingene
- Å vurdere faktorer som forklarer forskjeller i kostholdet
- Å vurdere innhold av fremmedstoffer i kostholdet
- Å beskrive endringer i kostholdet siden forrige Spedkost-undersøkelse i 2006

Denne rapporten presenterer resultatene fra undersøkelsen av kostholdet blant 6 måneder gamle barn og gir en beskrivelse av barnas kostvaner, en vurdering av kostholdsvanene er i henhold til de norske anbefalingene og en beskrivelse av endringer i kostvaner siden Spedkost 2006. Data fra Spedkost 3 vil også danne grunnlag for å kunne vurdere innhold av ulike typer fremmedstoffer i barnas kosthold, men dette vil gjøres i egne beregninger i regi av Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM). Resultatene fra undersøkelsen av kostholdet blant 12 måneder gamle barn presenteres i en egen rapport.

2 Utvalg og metode

2.1 Tillatelser og utvalg

2.1.1 Tillatelser

Prosjektet ble vurdert som ikke fremleggingspliktig av Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) og ble deretter meldt til Norsk senter for forskningsdata (NSD) og tilrådd (referansenummer 58855).

Etter godkjenning fra Skatteetaten ble det trukket et landsomfattende utvalg på 3000 6 måneder gamle barn fra folkeregisteret, via IT-selskapet Evry. Etter forespørsel til Direktoratet for forvaltning og ikt (Difi) ble telefonnumre fra kontakt- og reservasjonsregisteret overført til det trukne utvalget.

2.1.2 Utvalg

Det ble gjort et uttrekk på 3000 barn fra folkeregisteret etter følgende kriterier:

- Barna skulle være født i perioden fra 01.03.2018 og fremover til målet om 3000 barn var oppnådd (de siste barna i utvalget var født 29.03.2018).
- Mors fødeland måtte være Norge, Sverige eller Danmark.
- Mor og barn måtte være bosatt i Norge.
- Dersom mor hadde født flerlinger, skulle bare ett av barna trekkes ut.
- Barn som var registrert med to mødre (biologisk mor og medmor) skulle bare kunne trekkes ut én gang.

Utvalgsfilen inneholdt opplysninger om mor og barns navn, adresse og fødselsnummer, om barnet var en tvilling/trilling samt mors telefonnummer for de som hadde et registrert telefonnummer i databasen Evry benyttet. Mors telefonnummer utlevert fra Difi ble i ettertid koblet sammen med utvalgsfilen.

Det ble antatt at kostholdet til barna i undersøkelsen, født i mars, ikke skilte seg systematisk fra kostholdet til barn født til andre tider av året. Barn av mødre født i land utenfor Skandinavia ble ikke inkludert fordi det ble vurdert at egne, mer målrettede undersøkelser var nødvendige for å beskrive kostholdet i disse gruppene. Disse gruppene av befolkningen har heller ikke blitt inkludert i de to tidligere Spedkost-undersøkelsene.

2.2 Design

Datainnsamlingen ble gjennomført i september-november 2018. Invitasjonsbrevet (vedlegg 1) med en lenke til et spørreskjema på nett (vedlegg 2) ble sendt i posten til barnas mødre rundt barnets 6-månedersdag. Barnets foreldre/foresatte ble bedt om å fylle ut spørreskjemaet så nært opptil barnets 6-månedersdag som mulig. I invitasjonsbrevet ble det også informert om at det var mulig å få tilsendt spørreskjemaet i papirformat (vedlegg 2). Invitasjonene ble sendt ut i 3 puljer med 1000 invitasjoner i hver pulje (utsendelsesdatoene til de tre puljene var 03.09.18, 07.09.2018 og 14.09.2018).

Det første spørsmålet i spørreskjemaet var en samtykkeerklæring. I samtykkeerklæringen ble respondentene bedt om å markere «ja» eller «nei» på om de ønsket å delta i undersøkelsen. De som svarte «nei» på dette spørsmålet mottok ingen nye henvendelser om undersøkelsen.

Rundt 1,5 uke etter utsendelse av invitasjonsbrevene ble mødre som ikke hadde besvart spørreskjemaet eller takket nei til deltagelse oppringt av en prosjektmedarbeider for å høre om de hadde spørsmål til undersøkelsen. Det ble gjort inntil fire oppringinger (over flere dager). Etter første og fjerde oppringing ble det sendt ut en standardisert tekstmelding med informasjon om undersøkelsen (vedlegg 3).

Inviterte mødre som ikke hadde takket nei til deltagelse og heller ikke hadde besvart spørreskjemaet innen svarfristen, mottok et påminnelsesbrev i posten. Utsendelsen inneholdt et påminnelsesbrev (vedlegg 4), papirversjonen av spørreskjemaet (vedlegg 2) og en ferdigfrankert returkonvolutt. I spørreskjemaet var det også en avkrysningsmulighet for å takke nei til deltakelse og returnere brevet i returkonvolutten. Påminnelsesbrevene ble sendt ut i tre puljer omtrent tre uker etter utsendelse av invitasjonsbrevene.

I spørreskjemaet ble deltageren bedt om å fylle ut barnets vekt og lengde ved fødsel og ved 6-månederskontrollen. Deltagere som returnerte spørreskjemaet uten fullstendige opplysninger om barnets vekt og lengde ved fødsel og/eller ved 6 måneders alder fikk tilsendt et brev (vedlegg 5) med lenke til et kort spørreskjema på nett for etterutfylling av barnets vekt og lengde (senere omtalt som «etterutfyllingsskjemaet», vedlegg 6).

Alle som fullførte undersøkelsen ved å svare på spørreskjemaet mottok et universalgavekort på 500 kroner i posten.

Ledende helsesykepleier for Landsgruppen av helsesykepleiere NSF (tidligere Landsgruppen for helsesøstre) ble skriftlig informert om undersøkelsen, og det ble lagt ut en sak om undersøkelsen på Facebook til orientering for alle helsesykepleiere i Norge. For å skape økt publisitet la Folkehelseinstituttet (FHI) ut en pressemelding om undersøkelsen, denne ble også delt på nettsiden til Institutt for medisinske basalfag, Universitetet i Oslo.

2.3 Metode

2.3.1 Matvarefrekvensspørreskjema

Det ble brukt et semikvantitativt matvarefrekvensskjema (vedlegg 2) som skulle beskrive kostholdet fra fødsel og opp til og med 6 måneders alder. Kostholdet ved 6 måneders alder skulle beskrives slik det vanligvis var. Foreldrene ble bedt om å angi et gjennomsnitt av barnets kosthold og ha de siste 14 dagene i tankene da de fylte ut skjemaet.

Matvarefrekvensspørreskjemaet fra forrige Spedkost-undersøkelse blant barn på 6 måneder (Spedkost 2006) (3) ble brukt som utgangspunkt for utarbeidelsen av spørreskjemaet i Spedkost 3. For at dataene skulle være sammenlignbare med de tidligere Spedkost-undersøkelsene, ble det tilstrebet å gjøre så få endringer som mulig. Skjemaet ble imidlertid revidert og oppdatert for å reflektere produktene som fantes på markedet da undersøkelsen ble gjort. Før gjennomføring av hovedundersøkelsen i Spedkost 3, ble skjemaet testet ut i en pilotundersøkelse. Etter pilotundersøkelsen ble det gjort enkelte endringer i skjemaet. Strukturen ble blant annet noe endret slik at alle deltagerne fikk spørsmål om bruk av morsmelkerstatninger, fast føde og drikke uavhengig av hva de hadde svart tidligere i spørreskjemaet. Dette ble gjort for å unngå at en eventuell feilkryssing på et tidligere spørsmål skulle følge deltageren gjennom alle de resterende spørsmålene.

Spørreskjemaet som ble benyttet i Spedkost 3 var tilgjengelig både i en nettbasert versjon (utviklet i Universitetet i Oslos tjeneste www.nettskjema.no) og i en papirversjon (utviklet i Cardiff Teleform (versjon 10.5.1)). Det nettbaserte spørreskjemaet inkluderte de samme spørsmålene som

papirversjonen. I den nettbaserte versjonen var de aller fleste spørsmålene obligatoriske å besvare, slik at man ikke kom videre i skjemaet dersom det forrige spørsmålet ikke var besvart. Det var kun spørsmålene som omhandlet vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder, type væske brukt i grøt, mors alder og når barnet ble født i forhold til ultralydstermin som ikke var obligatoriske å besvare i det nettbaserte spørreskjemaet. Det var også mulig å mellomlagre det nettbaserte spørreskjemaet underveis i utfyllingen og avslutte det ved en senere anledning. Papirversjonen av spørreskjemaet var på 16 spørsmålssider. Begge spørreskjemaene inneholdt 31–122 spørsmål avhengig av tidligere avkryssninger (for eksempel fikk deltagere som oppga at barnet fikk fast føde ytterligere spørsmål om ulike typer fast føde, mens deltagere som ikke krysset av for bruk av fast føde ikke fikk disse spørsmålene). Det tok 10-20 minutter å besvare spørreskjemaet.

Spørreskjemaet var inndelt i følgende tema:

- Samtykkeerklæring
- Vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder
- Bakgrunnsspørsmål om barnet
- Spørsmål om barnets kosthold (inkludert spørsmål om amming)
- Spørsmål om kosttilskudd
- Bakgrunnsspørsmål om barnets mor og far

Spørsmålene om amming ved 6 måneders alder omhandlet hvorvidt barnet fikk morsmelk og hvor mange ganger barnet fikk morsmelk per døgn. Det ble også spurt om bruk av fast føde/tilleggs kost ved 6 måneders alder. Fast føde ble definert som alle andre matvarer enn vann/melk/saft/annen drikke og kosttilskudd. Fast føde inkluderte velling, selv om denne er tyntflytende. For hver matvare ble det rapportert hvor ofte (ganger per døgn/uke) barnet vanligvis fikk matvaren. Frekvensene gikk fra «Aldri/sjeldnere enn hver uke» til «5 eller flere ganger per døgn». For morsmelkerstatning (inkludert tilskuddsblandinger), melk og annen drikke, grøt og kosttilskudd ble det, i tillegg til frekvens, spurt om mengden som ble spist eller drukket per gang. For morsmelkerstatning, melk og annen drikke, ble porsjonsstørrelsen angitt for hver enkelt type ved hjelp av bilder av fire ulike mengder morsmelkerstatning og fire ulike mengder av annen melk/drikke. For grøt svarte deltagerne først på hvor ofte barnet spiste ulike typer grøt. Deretter fulgte to mengdespørsmål, ett om mengde hjemmelaget grøt per porsjon og ett om mengde industrifremstilt grøt (inkludert grøt på klemmepose) per porsjon. Porsjonsstørrelsene ble angitt ved hjelp av bilder av seks ulike spiseklare mengder grøt. Disse porsjonsstørrelsene ble sammen med frekvensene for hver enkelt grøttype brukt til å estimere det totale grøtinntaket. Det ble ikke spurt om mengdeangivelse for alle matvarer som ble spist, og mengde morsmelk ble ikke bestemt. Dataene gir dermed ikke mulighet for å beregne det totale energi- og næringsstoffinntaket.

I spørsmålene om kostholdet fra fødsel og opp til 6 måneders alder ble det spurt om hvor gammelt barnet var da det:

- sluttet å få morsmelk
- begynte med morsmelkerstatning/annen melk
- begynte med fast føde
- begynte med vann
- begynte med saft, juice o.l.

Svarene ble oppgitt i antall uker til og med 7 ukers alder og i halve måneder fra 2 til 6 måneders alder.

Spørsmål om barnets kjønn, mors alder, mors og fars utdannelsesnivå, antall barn mor har født, fødselstidspunkt i forhold til termin, om mor hadde et vegetarisk kosthold, mors familiesituasjon,

mors arbeidssituasjon før fødselen, mors røykevaner (under svangerskapet og ved utfylling av skjemaet), mors snusvaner og allergi/astmabelastning i familien var også inkludert i spørreskjemaet.

I den nettbaserte varianten av spørreskjemaet ble respondentene bedt om å skrive inn et firesifret ID-nummer først og sist i spørreskjemaet. Dette ID-nummeret var oppgitt i invitasjonsbrevet. I papirversjonen av spørreskjemaet var ID-nummeret trykket på alle sidene i spørreskjemaet.

2.3.2 Kategorier for ammestatus

Amming i første leveuke og ved 6 måneders alder er kategorisert i grupper, i samsvar med definisjoner gitt av Verdens helseorganisasjon (WHO) (5):

- **Fullammede (eksklusivt ammede)** barn fikk kun morsmelk, og eventuelt kosttilskudd i tillegg til morsmelken.
- **I hovedsak ammede** barn fikk kun vann/saft/juice o.l. samt eventuelt kosttilskudd i tillegg til morsmelken.
- **Delvis ammede** barn fikk morsmelkerstatning/annen melk og/eller fast føde i tillegg til morsmelken. Barna kunne i tillegg ha fått vann/saft/juice o.l. og/eller kosttilskudd.
- **Ammede** barn inkluderer alle barna i de tre kategoriene over, dvs. total andel barn som fikk morsmelk, enten alene eller sammen med annen mat.

I rapporten er det hovedsakelig lagt vekt på å presentere andeler *fullammede* og *ammede* barn ved de ulike aldersintervallene. I tillegg er tall som angir andel *i hovedsak ammede* og *delvis ammede* barn presentert enkelte steder hvor det er relevant.

2.3.3 Utrekning av andel fullammede og ammede barn

Spørsmålet om hva slags melk og/eller annen drikke barnet fikk de på føde-/barselavdelingen ble brukt til å bestemme ammestatus på føde-/barselavdelingen. Informasjon fra dette spørsmålet ble ikke brukt ved videre beregning av andel fullammede og ammede barn ved de ulike alderstrinnene.

Spørsmålet om barnet får morsmelk nå (spørsmål 7, vedlegg 2) ble brukt til å bestemme om barnet ble ammet ved 6 måneders alder. For barna som ikke ble ammet lenger, ble lengden på ammeperioden bestemt ut fra spørsmålet om hvor gammelt barnet var da mor sluttet å amme (spørsmål 9, vedlegg 2). Hvis det var oppgitt at barnet sluttet å få morsmelk ved 4 måneders alder, ble barnet kategorisert som ammet frem til og med 3,5 måneders alder, men ikke ved 4 måneders alder.

For å vurdere om barnet var fullammet eller ikke ved de ulike alderstrinnene, ble spørsmålene om introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning/annen melk, fast føde, vann og saft, juice o.l. brukt i kombinasjon med spørsmålet om barnet ble ammet ved 6 måneders alder. Hvis barnet for eksempel var kategorisert som ammet ved 4 måneders alder og det ikke var krysset av for at barnet hadde blitt introdusert for annen mat/drikke (morsmelkerstatning/annen melk, vann, juice, saft o.l., fast føde) ved 4 måneders alder eller tidligere, ble barnet kategorisert som fullammet ved 4 måneders alder. Dersom det var krysset av for at barnet ble introdusert for en eller flere typer mat/drikke ved 4 måneders alder, ble barnet ikke kategorisert som fullammet ved 4 måneder. Dette er samme fremgangsmåte som ble benyttet i de tidligere Spedkostundersøkelsene.

2.4 Datahåndtering, bearbeiding og analyse

2.4.1 Ekskludering av skjema

Deltagere som leverte inn spørreskjemaet etter 31.10.2018 (pulje 1), 06.11.2018 (pulje 2) og 13.11.2018 (pulje 3) ble ikke inkludert i analysene. Dette gjaldt til sammen tre spørreskjema.

2.4.2 Kontroll av utfylte skjema

Kontroll av utfylte nettskjema ble gjort på følgende måte:

- Det ble kontrollert at ID-nummeret som ble tastet inn først i skjemaet var det samme som ID-nummeret som ble tastet inn til slutt i skjemaet. Der det ikke var overensstemmelse mellom de to ID-numrene, ble barnets kjønn og mors alder som var utfylt i skjemaet sammenlignet med informasjonen fra folkeregisteret for de to ID-numrene. Der dette ikke var tilstrekkelig for å identifisere riktig deltager, ble mødrene oppringt for å finne ut om det var deres besvarelse.
- Barnets kjønn utfylt i spørreskjemaet ble kontrollert mot informasjon om kjønn fra folkeregisteret. Der det ikke var overensstemmelse med opplysningene fra folkeregisteret, ble mor oppringt for å avklare om det var krysset feil.
- Mors alder utfylt i spørreskjemaet ble sammenlignet med mors fødselsdato fra folkeregisteret. Ved store avvik mellom utfylt alder og utregnet alder for mor (basert på fødselsdato fra folkeregisteret), ble mor oppringt for å kontrollere at det var riktig deltager som hadde fylt ut skjemaet.

Kontroll av utfylte papirskjema ble gjort på følgende måte:

- Ved mottak av skjemaene ble barnets kjønn og mors alder sjekket opp mot informasjon fra folkeregisteret på samme måte som for spørreskjemaene som ble besvart på nett (se punktet over). I papirskjemaene var ID-nummeret trykket på skjemaet på forhånd, det var derfor ikke behov for å kontrollere dette.
- Matvarer ble ansett som ikke brukt dersom verken frekvens eller mengde var fylt ut eller dersom «ikke fått»/«aldri/sjeldnere enn hver uke» var fylt ut. Det samme gjaldt dersom mengde var fylt ut, men ikke frekvens. Mer enn én avkrysning for mengde eller frekvens ble korrigert til laveste alternativ dersom avkrysningene var gjort for nabokategorier. Dersom det var ett alternativ mellom de to avkrysningene, ble dette valgt. Var det to eller flere alternativer mellom de to kryssene, ble det midterste (evt. det laveste av to i midten) valgt.
- Dersom frekvens var angitt uten at det var gitt en mengde, ble den minste mengden brukt.
- Mer enn én avkrysning for alder ved ammeslutt ble korrigert til høyeste alternativ når markeringene sto ved siden av hverandre. Dersom det var ett åpent alternativ mellom kryssene, ble avkrysningen korrigert til det åpne alternativet. Ved to åpne alternativ mellom kryssene ble spørsmålet regnet som ubesvart.
- Mer enn én avkrysning for alder ved introduksjon av matvarer ble korrigert til laveste alternativ når markeringene sto ved siden av hverandre. Dersom det var ett åpent alternativ imellom, ble det korrigert til det åpne alternativet. Ved to åpne alternativer imellom, ble spørsmålet regnet som ubesvart.
- Mer enn én avkrysning for mors og fars utdannelsesnivå ble korrigert til høyeste alternativ.

Ingen av spørreskjemaene som ble levert innenfor tidsfristen ble ekskludert. Ved rapportering av resultatene fra undersøkelsen, er imidlertid enkelte besvarelser ekskludert fra enkelte av analysene på grunn av rapportering av urealistisk høye frekvenser for inntak av morsmelkerstatninger, grøt, middager og fruktmos/frukt- og grønnsaksmos. Dette er spesifisert under de respektive tabellene.

2.4.3 Datavask

Følgende rettelser ble gjort i resultatfilene før videre analyse av resultatene:

- Enkelte deltagere hadde levert to besvarelser, i disse tilfellene ble den første besvarelsen brukt og den andre slettet.
- Enkelte deltagere hadde i etterkant av utfyllingen gitt beskjed om at de hadde fylt inn feil i skjemaet. Dette ble rettet opp.
- For deltagerne som hadde fylt inn barnets vekt og lengde i etterutfyllingsskjemaet, ble denne informasjonen lagt inn i filen fra hovedskjemaet. Der det ikke var overensstemmelse mellom fødselsvekt eller fødselslengde fylt inn i originalskjemaet og i etterutfyllingsskjemaet, ble tallene fra etterutfyllingsskjemaet brukt.
- For spørreskjemaene som ble besvart på nett, var i noen tilfeller dato for utfylling av skjemaet forskjellig fra datoen da skjemaet ble innsendt. Datoen for utfylling av skjemaet ble da rettet til datoen skjemaet ble sendt inn. For papirspørreskjemaene var noen av datoene for utfylling av skjemaet åpenbart feil (for eksempel var barnets fødselsdato fylt inn eller datoen var fremover i tid). I disse tilfellene ble datoen for utfylling rettet til datoen tre virkedager før mottak av spørreskjemaet for å ta hensyn til postgang.
- Der hvor det var fylt ut feil kjønn på barnet, ble dette rettet etter å ha kontaktet foresatte for å bekrefte at det var deres besvarelse.
- Differansen mellom fødselsvekt/-lengde og vekt/lengde ved 6 måneders alder ble regnet ut. For enkelte deltagere viste differansen at barnet var lettere/kortere ved 6 måneders alder enn ved fødselen. Verdien som virket minst sannsynlig ble slettet (slik at deltageren fikk manglende svar på spørsmålet om vekt/lengde).

2.4.4 Håndtering av svar fra åpne felt

Spørreskjemaet inneholdt til sammen syv åpne felt der deltagerne kunne fylle inn svar i fritekst. Dette avsnittet beskriver hvordan denne informasjonen ble behandlet.

Åpent felt under spørsmål om melk og annen drikke på føde-/barselavdelingen

Under spørsmålet om inntak av melk og annen drikke på føde-/barselavdelingen kunne deltagerne markere alternativet «annet» (annet enn morsmelk, morsmelkerstatning, vann, sukkervann og vet ikke). Der hvor det var angitt morsmelk fra morsmelkbank under dette spørsmålet, ble dette endret til alternativet «morsmelk». Andre oppføringer ble ikke revidert.

Åpent felt for grunner til ammeslutt

Under spørsmålet om grunner til ammeslutt var det mulig å føre opp hvem (f.eks. helsepersonell, familie, venner) som eventuelt rådet mor til å slutte å amme. Disse oppføringene ble gjennomgått og hovedpunktene er rapportert i resultatkapittelet.

Åpne felt for spørsmål om inntak av morsmelkerstatninger og kumelk

Under spørsmålet om bruk av ulike typer morsmelkerstatninger var det mulig å krysse av for «annen morsmelkerstatning» og deretter oppgi type erstatning som ble brukt. Alle oppføringene i disse åpne feltene ble gjennomgått. Der deltagerne hadde ført opp erstatninger som allerede var i spørreskjemaet (for eksempel Nan 1, Hipp Combiotic 1 etc.) ble markeringen flyttet til riktig alternativ eller fjernet dersom erstatningen allerede var markert. Der deltageren hadde ført inn en erstatning som ikke var i spørreskjemaet fra før, ble markeringen på annen erstatning beholdt.

Tilsvarende som for morsmelkerstatninger var det mulig å krysse av for «annen melk» under spørsmålet om bruk av ulike typer kumelk og deretter oppgi type melk som ble brukt. Alle disse oppføringene ble gjennomgått på tilsvarende måte som for morsmelkerstatningene, og melketyper og morsmelkerstatninger som allerede var i skjemaet (for eksempel helmelk eller diverse morsmelkerstatninger) ble flyttet til riktig alternativ. For melketyper som ikke var i oppført i skjemaet fra før, ble markeringen under annen melk beholdt.

Åpent felt for grunner til introduksjon av fast føde

Under spørsmålet om grunner til at barnet begynte med fast føde var det mulig å føre opp grunner som ikke var ført opp i listen over alternativer. Disse oppføringene ble gjennomgått og grunner som kunne flyttes til et av de allerede eksisterende svaralternativene i skjemaet ble flyttet (for eksempel ble «fordi barnet var 6 måneder gammelt» flyttet opp til alternativet «barnet var gammelt nok til å begynne med fast føde»). Oppføringene som ikke hadde et klart tilsvarende alternativ i listen over grunner, ble stående som «andre grunner» og hovedpunktene er rapportert i resultatkapittelet.

Åpent felt for problemer i forbindelse med spising/mat

Under spørsmålet om barnet har hatt problemer med spising/mat, var ett av alternativene «andre problemer» med et tilhørende åpent felt for spesifisering av problemet. Disse oppføringene ble gjennomgått og hovedpunktene er rapportert i resultatkapittelet.

Åpent felt for bruk av kosttilskudd

Under spørsmålet om bruk av kosttilskudd var det mulig for deltagerne å føre opp kosttilskudd som ikke inngikk i listen over tilskudd i spørreskjemaet. Disse oppføringene ble gjennomgått og hovedpunktene er rapportert i resultatkapittelet.

2.4.5 Inndeling i landsdeler

Siden fylkessammenslåingene som tråde i kraft 01.01.2020 ble gjort etter at datainnsamlingen i Spedkost 3 ble gjennomført, er det i rapporten presentert fordelingen av deltagerne på landsdelene som var aktuelle ved datainnsamlingstidspunktet. Følgende tidligere og nåværende fylker inngår i landsdelene som er presentert i rapporten:

Oslo/Akershus: Oslo og tidligere Akershus

Hedmark/Oppland: Innlandet (tidligere Hedmark og Oppland)

Sør-Østlandet: Viken unntatt Akershus (tidligere Buskerud og Østfold) og Vestfold og Telemark

Agder-Rogaland: Agder (tidligere Aust-Agder og Vest-Agder) og Rogaland

Vestlandet: Vestland (tidligere Hordaland og Sogn og Fjordane) og Møre og Romsdal

Trøndelag: Trøndelag

Nord-Norge: Nordland og Troms og Finnmark

2.4.6 Dataanalyser

Resultatfilen fra nettskjemaene ble åpnet i Excel og overført til statistikkprogrammet SPSS (versjon 25.0), mens papirversjonen av spørreskjemaene ble skannet i Teleform (versjon 10.5.1), og åpnet direkte i SPSS.

De kategoriske svaralternativene for frekvens og mengder er presentert som gjennomsnitt og standardavvik (SD), og i tillegg som persentiler for noen matvarer. Forskjeller i frekvens og mengde mellom grupper er testet med t-test for uavhengige utvalg. Kji-kvadrat-test er brukt for å teste forskjeller i andeler mellom grupper, Fisher's Exact Test ble brukt når forutsetningene til Kji-kvadrat-testen ikke var oppfylt. Alle p-verdier oppgitt i rapporten er to-sidige. På grunn av det høye antallet tester, er signifikansnivået satt til $p < 0,01$.

Opplysninger om utdannelsesnivå fra Statistisk sentralbyrås statistikkbank (6) er benyttet for sammenligning av utdannelsesnivået i utvalget med den generelle befolkningen i Norge. For mødrene utdannelsesnivå er det presentert to sammenligningsgrunnlag; alle kvinner mellom 20 og 49 år og et aldersjustert utvalg av den kvinnelige befolkningen. Aldersjusteringen er gjort ved å estimere utdannelsesnivået i befolkningen gitt alderssammensetningen blant mødrene som deltok i Spedkost 3. Dette er gjort fordi det er en relativt lav andel deltagere mellom 20 og 24 år i Spedkost 3 (8 %), mens denne andelen er høyere i befolkningen generelt (16 % av kvinner mellom 20 og 49 år er

mellom 20 og 24 år). Personer i de yngste alderskategoriene vil ha lavere utdanningsnivå enn personer i høyere alderskategorier fordi de ikke har rukket å fullføre høyere utdanning ennå.

Opplysninger om fødsler i Norge fra Medisinsk fødselsregisters statistikkbank (7) er benyttet i sammenligningen av andre sentrale variabler i utvalget med den generelle befolkningen i Norge.

2.5 Anbefalinger for spedbarnsernæring og målene for spedbarnsernæring i «Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen 2017-2021»

For å vurdere barnas kostvaner relateres resultatene til anbefalingene som gis for spedbarnsernæring i «Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring» (8) samt til de kvantitative målene som er angitt for spedbarnsernæring i «Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017-2021) (9)».

2.5.1 Anbefalinger for spedbarnsernæring

Hovedpunktene i «[Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring](#)»(8) er oppsummert under:

Spedbarn og familier er ulike, og råd om morsmelk og annen mat må tilpasses hvert barn og hver mor.

Barnet bør om mulig få morsmelk i hele første leveår og gjerne lenger dersom barn og mor trives med det.

Morsmelk er den beste maten for spedbarnet, og barnet kan trygt få kun morsmelk de første seks månedene, med tilskudd av D-vitamin, dersom barn og mor trives med det.

Fra fødselen av:

- Morsmelk har mange gunstige helseeffekter for barn og mor, og mor bør gis praktisk støtte og oppmuntring til å få ammingen godt i gang så snart som mulig etter fødselen.
- Hvis mor på et informert grunnlag og med tilbud om veiledning, likevel ikke ønsker å amme, så møt henne med respekt og forståelse for det. Gi veiledning om riktig bruk av morsmelkerstatning.
- Hvis mor kommer godt i gang med ammingen, oppmuntre til fullamming, det vil si kun amming uten annet enn vitaminer/mineraler i tillegg. Verken vann eller noe annet er nødvendig.

Når barnet er 4 måneder:

- Hvis mor fullammer, barnet vokser som det skal og mor trives med ammingen: Gi råd om at fortsatt fullamming til 6 måneder er trygt og bra, og at det kan ha en beskyttende effekt på mage- og tarminfeksjoner.
- Hvis barnet kun har fått morsmelk (og vitamin D) frem til 4 måneders alder, men så viser tegn på å trenge mer mat, eller mors situasjon eller ønske tilsier det:
At barnet trenger mer mat, vises for eksempel ved at barnet er sultent til tross for hyppige brystmåltider, at barnet flater ut på vekstkurven eller at barnet viser tydelig interesse for annen mat.
Gi råd om å starte forsiktig med fast føde, som tillegg til morsmelken (se anbefaling om introduksjon av annen mat enn morsmelk).
- Hvis barnet har fått morsmelkerstatning de første 4 månedene:
Gi råd om å starte forsiktig med annen mat, slik at barnet venner seg til mat med ulik smak og konsistens. Morsmelkerstatning har lik smak hele tiden, i motsetning til morsmelk som tar smak av det mor spiser.

- Hvis barnet har fått både morsmelk og morsmelkerstatning de første 4 månedene:
Gi råd om å starte forsiktig med fast føde fra 4 måneders alder hvis barnet er modent for det.
Det er verdifullt at barnet fortsatt får morsmelk, så gi råd om at morsmelk gis før morsmelkerstatning i måltidet.

Dersom det er behov for annen mat enn morsmelk, er morsmelkerstatning det eneste alternativet de fire første månedene. Hvis barnet får morsmelk, men det likevel er behov for annen mat, skal barnet kun ha morsmelkerstatning sammen med morsmelk frem til fire måneders alder, eventuelt morsmelkerstatning alene hvis amming ikke er mulig.

D-vitamintilskudd anbefales for alle spedbarn fra barnet er fire uker gammelt, gjerne i form av tran. Dersom spedbarnet får morsmelkerstatning, kan mengden D-vitamintilskudd reduseres.

Delvis amming er bra for barn og mor. All morsmelk er positivt for barnet, og barnet bør - om mulig - fortsatt få morsmelk selv om det også får morsmelkerstatning. Mor må informeres om at også delvis amming er gunstig for både barn og mor.

Dersom det er behov for mer mat enn morsmelk etter at barnet er fylt fire måneder, bør fast føde introduseres.

Når spedbarnet har fylt seks måneder, trenger det mer mat enn morsmelk eller morsmelkerstatning for å dekke behovet for energi og næringsstoffer. Noen barn trenger mer mat før de har fylt seks måneder.

Annen mat introduseres gradvis, og mengden økes forsiktig i takt med barnets behov og signaler. Mer om praktiske råd finnes i brosjyren [Mat og måltider for spedbarn](#) (10).

Helsedirektoratet gir generelle anbefalinger. Helsepersonell må tilpasse rådene til det enkelte barn og den enkelte familie.

2.5.2 Kvantitative mål for spedbarnsernæring fra «Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017-2021)»

I «[Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold \(2017-2021\)](#)» (9) er ett av målene at 60 % av barna skal fullammes ved 4 måneders alder, 25 % fullammes frem til 6 måneders alder og 50 % ammes ved 12 måneders alder.

3 Resultater

3.1 Deltagelse

Av de 3000 utsendte invitasjonene var det én invitasjon som kom i retur uten at det var mulig å finne ny gyldig adresse eller telefonnummer til den potensielle deltageren (tabell 1). I tillegg var ett av barna feilregistrert i folkeregisteret. Det kontaktbare utvalget som mottok invitasjonen var derfor på 2998 mor/barn-par. Av det kontaktbare utvalget takket 110 (4 %) aktivt nei til deltagelse via spørreskjemaet, telefon eller e-post, mens 2182 (73 %) fullførte undersøkelsen innenfor de oppsatte tidsfristene (se metodekapittelet) og er inkludert i analysene. Blant deltagerne, fylte 91 % ut spørreskjemaet på nett og 9 % fylte ut papirversjonen av spørreskjemaet.

Tabell 2 viser en oversikt over innkomne svar og utsendte påminnelser. Seksti prosent av de inviterte svarte på spørreskjemaet etter første utsendelse, mens ytterligere 13 % svarte etter å ha mottatt brev med påminnelse.

Tre av deltagerne hadde skrevet inn feil ID-nummer i spørreskjemaet uten at det var mulig å finne ut hvem de var. Disse deltagerne ble inkludert i analysene til tross for ukjent identitet.

3.2 Beskrivelse av utvalget som deltok

Barnets gjennomsnittlige alder ved utfyllelse av spørreskjemaet var 6,3 måneder (tabell 3). Sammenlignet med kjønnsfordelingen blant alle fødte på landsbasis i 2018, var det noe flere gutter blant deltagerne i Spedkost 3 (54 % vs. 52 %) (tabell 4). Mors gjennomsnittsalder ved barnets fødsel var 30 år, og aldersfordelingen var i samsvar med aldersfordelingen blant fødende kvinner i Norge i 2018. De fleste mødrene var første- eller annengangsfødende, tilsvarende fordelingen blant fødende kvinner i Norge i 2018. Det var også godt samsvar mellom fordelingen av deltagere på de ulike landsdelene og fordelingen av fødende kvinner på landsdel i Norge i 2018 generelt. De fleste mødrene var gift eller samboere (97 %), i likhet med situasjonen blant fødende mødre på landsbasis (94 %). De fleste (99 %) spørreskjemaene ble utfylt av barnets mor (tabell 4). Tre prosent av skjemaene ble fylt ut av barnets far og mor i fellesskap, mens 1 % ble fylt ut kun av barnets far.

Utdannelsesnivået blant mødrene og fedrene til barna som deltok i Spedkost 3 var høyere enn i den norske befolkningen generelt (tabell 5). Særlig var andelen med utelukkende grunnskoleutdanning lavere enn i den generelle befolkningen, 3 % av mødrene og 4 % av fedrene i Spedkost 3 hadde grunnskole eller grunnskole med tillegg av folkehøyskole mens tilsvarende tall på landsbasis er 15 % av kvinnene (aldersjustert) og 20 % av mennene. Blant fedrene til barna i Spedkost 3 var det noe flere som hadde fagskoleutdanning (11 %) sammenlignet med menn i landet generelt (5 %). Det var også vesentlig flere av mødrene og fedrene til barna i Spedkost 3 som hadde universitets-/høyskoleutdanning på mer enn 4 år enn i landet generelt (36 % av mødrene og 28 % av fedrene, mot henholdsvis 16 % og 11 % blant menn og kvinner på landsbasis).

De fleste mødrene hadde inntektsgivende arbeid på heltid (77 %) eller deltid (11 %) før barnet ble født (tabell 6).

Svært få av mødrene røykte under svangerskapet og da barnet var 6 måneder gammelt (4 % ved begge tidspunkter), mens 8 %¹ oppga å bruke snus enten daglig eller av og til da barnet var 6 måneder gammelt (tabell 7).

¹ Samsvarer ikke med summen av prosenter i tabell 7 på grunn av avrundning.

Det var svært få mødre som var vegetarianere (2 %), og de fleste av disse inkluderte melkeprodukter og egg i kostholdet (tabell 8).

For litt under halvparten (44 %) av barna ble det oppgitt at foreldre og/eller søsken hadde eller hadde hatt astma/allergi (tabell 9).

Barnets gjennomsnittlige vekt og lengde ved fødsel var henholdsvis 3607 gram og 50 cm for gutter og 3460 gram og 50 cm for jenter (tabell 10). Ved 6 måneders alder var gjennomsnittlig vekt og lengde henholdsvis 8359 gram og 69 cm for gutter og 7708 gram og 67 cm for jenter (tabell 10).

3.3 Amming

3.3.1 Amming og fullamming på føde-/barselavdelingen

De aller fleste barna (97 %) fikk morsmelk på føde-/barselavdelingen, enten alene eller sammen med annen drikke som morsmelkerstatning, vann, og/eller sukkervann (tabell 11). Mens 66 % av barna fikk utelukkende morsmelk på føde-/barselavdelingen (de var fullammede), var 26 % delvis ammede og fikk morsmelkerstatning i tillegg til morsmelken (tabell 12).

3.3.2 Amming og fullamming i første levehalvår

Kun 2 % av barna hadde aldri fått morsmelk (tabell 13). Ved en ukes alder ble 97 % av barna ammet (enten morsmelk alene eller i tillegg til morsmelkerstatning) (tabell 14). Ved 4 ukers alder var denne andelen 93 %, mens andelen ammede barn var 82 % ved 4 måneders alder og 78 % ved 6 måneders alder. De aller fleste barna som ble ammet ved 6 måneders alder, ble definert som «delvis ammede» (76 % av alle deltagerne) (tabell 13), det vil si at de fikk morsmelkerstatning/annen melk og/eller fast føde i tillegg til morsmelken. Barna kunne i tillegg ha fått vann/saft/juice o.l. og/eller kosttilskudd. Blant barna som ble ammet ved 6 måneders alder, var gjennomsnittlig ammefrekvens 7 ganger per døgn (tabell 15). De fleste som ble ammet ble ammet minst 6 ganger per døgn (83 %).

Ved en ukes alder ble 87 % av barna fullammet (det vil si at de utelukkende fikk morsmelk med evt. tillegg av kosttilskudd) (tabell 14). De påfølgende ukene gikk andelen fullammede barn jevnt noe nedover, til 81 % ved 4 ukers alder og 74 % ved 2 måneders alder. Mellom 3,5 og 4 måneders alder gikk andelen fullammede barn ned fra 64 % til 39 %. Andelen barn som ble fullammet i hele første levehalvår (dvs. ved 5,5 måneders alder) var 5 %. Ved 6 måneders alder ble 2 % av barna fullammet.

3.3.3 Grunner til ammeslutt

Blant mødre som hadde oppgitt at de ikke ammet/hadde sluttet å amme i barnets første levehalvår, var «for lite melk» (42 %) den vanligste oppgitte viktigste grunnen til ammeslutt (tabell 16). Andre vanlige grunner var at «barnet ville ikke» ha morsmelk (14 %) og «sugeproblemer» (9 %). Til slutt i spørsmålet om grunner til ammeslutt ble det spurt om hvem som eventuelt rådet mor til å slutte å amme. Her var det ført opp 62 kommentarer som relaterte seg til hvem som hadde gitt råd om ammeslutt. Av disse, var helsepersonell som lege, helsesøster eller jordmor nevnt i 57 av kommentarene (12 % av alle som oppga en grunn til at de ikke ammet), mens 17 kommentarer (4 %) nevnte venner/familie. Tretten mødre (3 %) oppga å ha fått råd om ammeslutt både fra helsepersonell og venner/familie. Under spørsmålet om nest viktigste grunn til ammeslutt, var det de samme årsakene som dominerte som under spørsmålet om den viktigste grunnen til ammeslutt, og de tre mest rapporterte nest viktigste årsakene var «for lite melk» (23 %), «barnet ville ikke» (16 %) og «bekymring/stress/sliten» (11 %).

3.4 Introduksjonstidspunkt for tilleggskost/fast føde

3.4.1 Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning eller annen melk

Ved 6 måneders alder hadde 42 % av barna blitt introdusert for morsmelkerstatning eller annen melk (tabell 17). Tjuefem prosent hadde begynt med morsmelkerstatning eller annen melk før 3 måneders alder. Elleve prosent av barna ble introdusert for morsmelkerstatninger eller annen melk ved 4 måneders alder eller senere.

3.4.2 Introduksjonstidspunkt for vann

De fleste barna (71 %) hadde blitt introdusert for vann i første levehalvår, og det vanligste introduksjonstidspunktet var ved 5/5,5 måneders alder (32 %) (tabell 18). Syv prosent av barna hadde blitt introdusert for vann før 4 måneders alder.

3.4.3 Introduksjonstidspunkt for saft, juice, ol.

Kun 3 % av barna hadde blitt introdusert for saft, juice og lignende i første levehalvår (tabell 19).

3.4.4 Introduksjonstidspunkt for fast føde

Totalt hadde 98 % av barna blitt introdusert for fast føde i løpet av første levehalvår (tabell 20). Det vanligste introduksjonstidspunktet var ved 4 måneders alder (43 %). Det var få som hadde fått fast føde før 3 (0,4 %) eller 4 måneders alder (6 %). Gjennomsnittlig introduksjonsalder for fast føde var 4,6 måneder (resultatene er ikke vist i tabell).

Tabell 21 viser introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde. Det vanligste introduksjonstidspunktet for grøt og frukt-/bærmos var ved 4 måneders alder. Førtini prosent av barna ble introdusert for frukt-/bærmos ved 4 måneders alder, 41 % ble introdusert for mais-, ris-, hirsegrøt ved 4 måneders alder, og 34 % ble introdusert for havre-, hvete-, bygg-, kavringsgrøt ved 4 måneders alder. Det hyppigst rapporterte introduksjonstidspunktet for fleste grønnsaker og most potet var ved 5 måneders alder (henholdsvis 38 % og 34 % av barna ble introdusert ved denne alderen). Ved 6 måneders alder var det 33 % av barna som hadde fått moset kjøtt, 29 %¹ som hadde fått moset fisk og 27 % som hadde fått brød. Få av barna hadde blitt introdusert for yoghurt (6 %) og nøtter/nøtteprodukter (2 %¹) ved 6 måneders alder.

3.5 Tilleggskost/fast føde ved 6 måneders alder

3.5.1 Morsmelkerstatning og kumelk

Ved 6 måneders alder fikk 36 % av barna morsmelkerstatning som drikke (tabell 22). Inntaksfrekvensen blant brukere var i gjennomsnitt 4 ganger daglig, og gjennomsnittlig inntak blant brukere var på omtrent 6 dl/dag. Persentiler for inntaksfrekvens og mengde av morsmelkerstatning som drikke blant brukere er presentert i tabell 29. Kun 1 % av barna fikk kumelk som drikke ved 6 måneders alder (tabell 22).

3.5.2 Grøt

Ved 6 måneders alder fikk 96 % av barna grøt (tabell 23). Det var 91 % av barna som fikk industrifremstilt grøt, mens 20 % fikk hjemmelaget grøt. Syttifem prosent av barna fikk bare industrifremstilt grøt (ikke hjemmelaget grøt i tillegg), mens det var 5 % som bare fikk hjemmelaget

¹ Samsvarer ikke med summen av prosentene i tabell 21 på grunn av avrunding.

grøt (ikke industrifremstilt grøt i tillegg) (tabell 24). Industrifremstilt grøt på klemmepose ble brukt av 32 % (tabell 23).

Gjennomsnittlig antall grøtmåltider var 1,9 per dag blant barna som fikk grøt (tabell 23).

Gjennomsnittlig grøtinntak blant alle deltagerne var 152 g per dag, mens det var 165 g/dag blant de som rapporterte bruk av grøt.

Den mest brukte porsjonsstørrelsen blant de som fikk industrifremstilt grøt var 100 g/måltid, 37 % av deltagerne rapporterte at de brukte denne porsjonsstørrelsen (tabell 25). Den gjennomsnittlige porsjonsstørrelsen for industrifremstilt grøt var 81 g/måltid. For hjemmelaget grøt var den hyppigst rapporterte porsjonsstørrelsen 25 g (noen teskjeer) per måltid (36 % rapporterte denne porsjonsstørrelsen), mens den gjennomsnittlige porsjonsstørrelsen var på 67 g/måltid. Persentiler for inntaksfrekvens og mengde av industrifremstilt grøt blant brukere er presentert i tabell 29.

Ved tilberedning av grøt brukte de aller fleste (96 %) vanligvis vann som væske, mens 17 % brukte morsmelk og 9 % brukte morsmelkerstatning (tabell 26). Det var svært få deltagere (0,1 %) som tilsatte kumelk som væske i barnas grøt.

3.5.3 Middagsmat

Middagsmat, som mos av poteter, grønnsaker, kjøtt og fisk, ble spist av 84 % av barna ved 6 måneders alder, i gjennomsnitt 1,3 gang per dag blant brukere (tabell 27). Førtini prosent av barna fikk industrifremstilt middag, mens 68 % av barna fikk hjemmelaget middag. Potet- og grønnsaksmos, både industrifremstilt og hjemmelaget, var den vanligste typen middagsmat. Trettitre prosent av barna fikk både hjemmelaget og industrifremstilt middag (tabell 28), mens 35 % fikk kun hjemmelaget middag. Seksten prosent fikk kun industrifremstilt middag.

3.5.4 Fruktmos/frukt- og grønnsaksmos

Fruktmos i ulike varianter (hjemmelaget eller industrifremstilt, med eller uten bær, korn, yoghurt, grønnsaker) ble gitt til de aller fleste barna (92 %) ved 6 måneders alder, i gjennomsnitt 1,5 gang per dag blant brukere (tabell 30). Av de industrifremstilte produktene, var smoothie/frukt-/bærmos med kun frukt og bær mest brukt (67 %), mens rundt halvparten av barna (51 %) fikk industrifremstilt fruktmos iblandet grønnsaker. Hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos var også mye brukt (64 %).

Litt under halvparten av barna (44 %) fikk både industrifremstilt og hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos (tabell 31). Tjueni prosent av barna fikk kun industrifremstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos, mens 19 % fikk kun hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos.

3.5.5 Vann, saft, brus og juice

Ved 6 måneders alder fikk 69 % av barna vann, og det gjennomsnittlige inntaket var på 70 ml/dag blant brukere (tabell 32). Svært få av barna fikk saft, juice eller nektar, og ingen av barna fikk brus. Dersom alle drikker med tilsatt sukker slås sammen (brus med sukker, saft med sukker og nektar), var det totalt 1 % som fikk sukkersøtete drikker. Det gjennomsnittlige inntaket av sukkersøtete drikker blant brukerne var på 18 ml/dag (tabell 32).

3.5.6 Annen mat

Ved 6 måneders alder fikk 18 % av barna brød (tabell 33). Yoghurt, is, kjeoks/kaker, riskaker og spinat ble i liten grad brukt (0,5-2 % brukere).

3.5.7 Mat på klemmepose

I tillegg til spørsmålene om enkelttyper av grøt på klemmepose, inneholdt spørreskjemaet et oppsummeringsspørsmål om generell bruk av barnemat på klemmepose. Svarene fra dette oppsummeringsspørsmålet viste at 61 % av barna fikk mat på klemmepose ved 6 måneders alder (tabell 34). Frukt og grønnsaker på klemmepose var mest brukt (59 % brukere). Blant barna som fikk frukt/grønnsaker på klemmepose, var den gjennomsnittlige inntaksfrekvensen 0,6 ganger per dag. Grøt på klemmepose ble gitt til 20 % av barna, mens 8 % fikk middagsretter på klemmepose, og 3 % fikk yoghurt på klemmepose.

3.5.8 Økologiske produkter

Blant barna som hadde begynt med fast føde, var det 70 %¹ som vanligvis eller av og til fikk økologisk frukt og 66 % som vanligvis eller av og til fikk økologiske grønnsaker (tabell 35). Litt over halvparten rapporterte at barna vanligvis eller av og til fikk økologisk grøt/velling (53 %) og/eller økologiske middagsretter (52 %).

3.5.9 Grunner til at barnet begynte med fast føde

Den vanligst rapporterte grunnen til at barnet begynte med fast føde var at «barnet viste tydelig interesse for fast føde» (26 %) (tabell 36), deretter fulgte «barnet var gammelt nok til å begynne med fast føde» (21 %) og «ønsket å venne barnet til nye konsistenser og smaker» (15 %).

3.6 Kosttilskudd

Ved 6 måneders alder fikk 85 % av barna kosttilskudd (tabell 37), mens 4 % aldri hadde fått kosttilskudd. Elleve prosent oppga at barnet hadde fått kosttilskudd tidligere.

Totalt hadde 96 % av barna fått vitamin D-tilskudd i løpet av de første 6 levemånedene, og 52 % hadde blitt introdusert for vitamin D-tilskudd før eller ved 4 ukers alder (tabell 38). Ved 6 måneders alder fikk 84 % av barna vitamin D-holdig kosttilskudd (tabell 39). Tran og vitamin D-dråper ble gitt til henholdsvis 40 % og 60 % av barna (17 % av barna brukte både D-dråper og tran, disse resultatene er ikke vist i tabell). Blant barna som fikk tran, var gjennomsnittlig inntak på 3,3 ml/dag, mens gjennomsnittlig inntak av vitamin D-dråper var 4,1 dråper/dag blant brukere (tabell 39). Persentiler for daglig frekvens og mengde tran blant brukere er presentert i tabell 29. Andre kosttilskudd ble i liten grad benyttet. I det åpne feltet for «annet kosttilskudd» var jern det tilskuddet som oftest var ført opp (0,2 % brukere) (ikke vist i tabell).

3.7 Matvarer som unngås

Totalt rapporterte 18 % at de unngikk matvarer fordi de var redde for at barnet skulle reagere med allergi/intoleranse (tabell 40). Vanlig kumelk (11 %) og nøtter/nøtteprodukter (9 %) var matvarene det var vanligst å unngå.

3.8 Problemer i forbindelse med spising/mat

Totalt ble det rapportert at 24 % av barna hadde problemer i forhold til spising/mat (tabell 41). De rapporterte problemene fordelte seg jevnt på dårlig matlyst hos barnet (7 %), problemer med

¹ Samsvarer ikke med summen av prosentene i tabell 35 på grunn av avrunding.

svelging/suging (6 %) og allergi/intoleranse mot enkelte matvarer (5 %). Blant deltagerne som hadde svart «andre problemer» (10 %), var de vanligste problemene diaré/forstoppelse (3 %) eller at barnet viste motvilje mot fast føde/var lite interessert i fast føde (2 %).

3.9 Forespørsel om deltagelse i oppfølgingsstudier

De aller fleste deltagerne (96 %) krysset av for at de kunne kontaktes igjen senere i forbindelse med andre undersøkelser knyttet til Spedkost-undersøkelsen (tabell 42).

3.10 Ulikheter i amme- og kostvaner etter kjønn

3.10.1 Kjønnforskjeller i ammevaner

Det var generelt få signifikante forskjeller mellom gutter og jenter i andelen fullammete i første levehalvår (tabell 43). Ved 5 måneders alder var det en signifikant høyere andel blant jentene (16 %) som ble fullammet enn blant guttene (11 %, $p=0,001$), men denne forskjellen var ikke lenger signifikant ved 5,5 måneders alder.

Det var ingen signifikante forskjeller mellom gutter og jenter i andelen som totalt sett fikk morsmelk (amme) ved de ulike alderstrinnene (ikke vist i tabell). Det var heller ingen forskjell mellom andelen gutter og jenter som var delvis ammet eller hovedsakelig ammet ved 6 måneders alder (tabell 44). Gjennomsnittlig ammefrekvens ved 6 måneders alder var heller ikke signifikant forskjellig mellom gutter og jenter (tabell 44).

3.10.2 Kjønnforskjeller i kostvaner

Det var ingen signifikante forskjeller mellom gutter og jenter i alder for introduksjon av fast føde i første levehalvår (tabell 45).

Tabell 46 viser andel brukere samt inntaksfrekvens (ganger/dag) for morsmelkerstatninger og et utvalg matvarer og kosttilskudd blant gutter og jenter. For de fleste matvarene var det ingen store forskjeller i andel brukere mellom gutter og jenter. For industrifremstilt grøt var det imidlertid signifikant flere brukere blant guttene (93 %) enn blant jentene (89 %, $p = 0,007$). Inntaket av industrifremstilt grøt (gram/dag) blant brukere var ikke signifikant forskjellig mellom gutter og jenter (tabell 47).

3.11 Ulikheter i kostvaner etter ammestatus

3.11.1 Bruk av morsmelkerstatning og fast føde etter ammestatus

Sammenligningen mellom barna som ble delvis ammet og barna som ikke ble ammet ved 6 måneders alder viste en rekke forskjeller i kostholdet mellom disse to gruppene (tabell 48). Som forventet, var det stor forskjell i bruk av morsmelkerstatning. Mens 98 % av barna som ikke ble ammet fikk morsmelkerstatning, var andelen 19 % blant barna som ble delvis ammet. Brukere av morsmelkerstatning som ikke ble ammet hadde et signifikant høyere inntak av morsmelkerstatning enn brukere av morsmelkerstatning som ble ammet (812 ml/dag vs. 305 ml/dag, $p < 0,001$) (tabell 49).

De fleste barna i begge grupper spiste grøt, men det var signifikant flere brukere av industrifremstilt grøt i gruppen som ikke ble ammet (97 % vs. 92 %, $p < 0,001$) (tabell 48). Tilsvarende gjaldt også for mengden industrifremstilt grøt. Mens brukere av industrifremstilt grøt blant barna som ikke ble ammet spiste gjennomsnittlig 221 g/dag, var inntaket blant barna som ble ammet på 149 g/dag ($p < 0,001$) (tabell 49). For hjemmelaget grøt var det en høyere andel brukere blant barna som ble delvis ammet (23 %) enn blant barna som ikke ble ammet (15 %, $p < 0,001$, tabell 48).

Også for hjemmelaget middag og hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos var andelen brukere signifikant høyere blant barna som ble delvis ammet enn blant barna som ikke ble ammet (henholdsvis 71 % vs. 64 % for hjemmelaget middag og 68 % vs. 52 % for hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos). Derimot var andelene brukere av industrifremstilt middag og industrifremstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos signifikant høyere i gruppen som ikke ble ammet enn i gruppen som ble delvis ammet (66 % vs. 45 % brukere for industrifremstilt middag og 85 % vs. 71 % brukere for industrifremstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos) (tabell 48).

3.11.2 Forskjeller i introduksjonstidspunkt for fast føde etter ammestatus

Ved 4 måneders alder hadde 44 % av barna som ble ammet blitt introdusert for fast føde, mens tilsvarende andel for barna som ikke ble ammet ved 4 måneders alder var 76 % ($p < 0,001$, resultatene er ikke vist i tabell). Den gjennomsnittlige introduksjonsalderen for fast føde var høyere blant barna som ble ammet ved 4 måneders alder (4,6 måneder) enn blant barna som ikke ble ammet ved 4 måneders alder (4,1 måneder, $p < 0,001$) (ikke vist i tabell).

I gruppen av barn som ble introdusert for fast føde ved 4 måneders alder, var det en forskjell mellom barna som ble ammet ($n=702$) og barna som ikke ble ammet ($n=234$) ved 4 måneders alder når det gjelder oppgitt grunn til at barnet startet med fast føde (ikke vist i tabell). Blant barna som ble ammet ved 4 måneders alder var «barnet viste tydelig interesse for fast føde» den mest rapporterte grunnen (24 %), mens «barnet var gammelt nok» var den mest rapporterte grunnen (35 %) blant barna som ikke ble ammet. Blant barna som ble ammet var det 19 % som oppga "barnet var gammelt nok" som viktigste grunn til oppstart med fast føde.

3.11.3 Forskjeller i bruk av vitamin D-tilskudd etter ammestatus

Det var en høyere andel av barna som ble delvis ammet som fikk vitamin D-tilskudd (87 %) enn blant barna som ikke ble ammet (75 %, $p < 0,001$) (tabell 48). Denne forskjellen skyldtes signifikant flere brukere av vitamin D-dråper blant barna som ble delvis ammet (63 %) enn blant barna som ikke ble ammet (52 %) (tabell 48). Det var ingen signifikante forskjeller mellom gruppene i andelene som brukte tran eller multivitaminer.

3.12 Ulikheter i kosthold etter mors utdannelsesnivå

3.12.1 Amming og fullamming etter mors utdannelsesnivå

Tabell 50 viser ammestatus på føde-/barselavdelingen etter mors utdannelsesnivå. Det var ingen store forskjeller i ammestatus på føde-/barselavdelingen etter mors utdannelsesnivå, men den totale andelen ammede var noe høyere blant barna av mødre med høyere utdanning (98 %) enn blant barna av mødre uten høyere utdanning (95 %, $p < 0,001$). Det var ingen forskjell i andelen fullammede barn på føde-/barselavdelingen mellom de to gruppene.

Tabell 51 viser andel fullammede barn ved ulike aldre etter mors utdannelsesnivå. Ved én ukes alder var andelen fullammede signifikant høyere blant barna av mødre med høyere utdanning (88 %) enn blant barna av mødre uten høyere utdanning (83 %, $p=0,002$). Forskjellen i prosentpoeng mellom gruppene økte ettersom barnet ble eldre, og ved 3,5 måneders alder var andelen fullammede 68 % blant barna av mødre med høyere utdanning og 55 % blant barna av mødre uten høyere utdanning ($p < 0,001$). Ved 4 måneders alder var forskjellen etter mors utdanning vesentlig mindre (6 prosentpoeng) og ikke lenger statistisk signifikant på 0,01-nivå ($p = 0,02$). Fra 4,5 til 6 måneders alder ble det kun sett mindre forskjeller i andelen fullammede barn etter mors utdannelsesnivå (tabell 51).

Tabell 52 viser total andel ammede barn (enten fullammede eller ammet i tillegg til morsmelkerstatning eller annen mat/drikke) ved ulike aldre etter mors utdannelsesnivå. Andelen

ammede var signifikant høyere fra uke 1 blant barna av mødrene med høyere utdanning (98 %) enn blant barna av mødrene uten høyere utdanning (93 %, $p < 0,001$), og forskjellen vedvarte helt til barnet var 6 måneder. Forskjellen i antall prosentpoeng var høyest ved 5-5,5 måneders alder, med 17 prosentpoeng lavere andel ammede blant barna av mødrene uten høyere utdanning.

Ved 6 måneders alder ble 82 % av barna av mødre med høyere utdanning og 66 % av barna av mødre uten høyere utdanning fremdeles ammet ($p < 0,001$).

3.12.2 Introduksjonsalder for fast føde etter mors utdanningsnivå

Tabell 53 viser introduksjonsalder for fast føde etter mors utdanningsnivå. Det var kun små forskjeller mellom gruppene, men noen flere barn av mødre uten høyere utdanning hadde blitt introdusert for fast føde før 4 måneders alder (8 %) enn barn av mødre med høyere utdanning (5 %, $p = 0,004$). Etter 4,5 måneders alder var det en tendens til at noe flere barna av mødrene med høyere utdanning hadde blitt introdusert for fast føde, denne forskjellen var signifikant for introduksjon før 5,5 måneders alder (79 % vs. 84 %, $p = 0,009$).

3.12.3 Bruk av fast føde ved 6 måneders alder etter mors utdanningsnivå

Tabell 54 viser andel brukere av ulike matvarer ved 6 måneders alder etter mors utdanningsnivå. Det var signifikant flere barn av mødre uten høyere utdanning som fikk morsmelkerstatning (47 %) enn barn av mødre med høyere utdanning (32 %, $p < 0,001$), og inntaket av morsmelkerstatning blant brukere var høyere blant barna av mødrene uten høyere utdanning (730 g/dag vs. 543 g/dag, $p < 0,001$) (tabell 55). Det var ingen forskjeller i andelen grøtbrukere mellom de to gruppene (tabell 54), men inntaket av industrifremstilt grøt blant brukere var noe høyere blant barna av mødre uten høyere utdanning (187 g/dag vs. 158 g/dag, $p = 0,003$) (tabell 55). Det var noe flere brukere av middagsretter blant barn av mødre med høyere utdanning (85 %) enn blant barn av mødre uten høyere utdanning (80 %, $p = 0,004$) (tabell 54). Andelen brukere av industrifremstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos var signifikant høyere blant barn av mødre uten høyere utdanning enn blant barn av mødre med høyere utdanning. Derimot var hjemmelagde middagsretter og hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos mer brukt blant barn av mødre med høyere utdanning.

3.12.4 Bruk av vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder etter mors utdanningsnivå

Det var noe flere barn av mødre med høyere utdanning som fikk tilskudd av vitamin D ved 6 måneders alder sammenlignet med barn av mødre uten høyere utdanning (86 % vs. 78 %, $p < 0,001$, tabell 54). Det var særlig D-vitaminer som hadde en høyere andel brukere blant barn av mødre med høyere utdanning (62 %) enn blant barn av mødre uten høyere utdanning (55 %, $p = 0,002$). Det var ikke signifikant forskjell mellom gruppene i andelen som brukte tran eller multivitaminer.

3.13 Sammenligning av resultater fra Spedkost 3 og Spedkost 2006 for enkelte resultater

Forrige landsrepresentative kostholdsundersøkelse blant 6 måneder gamle barn ble gjennomført i 2006 (3) og inkluderte 1986 deltakere (67 % deltagelse). Enkelte resultater fra Spedkost 3 er sammenlignet med resultater fra Spedkost 2006 (3) i tabellene 56-75. Forskjellene mellom undersøkelsene er ikke testet statistisk. En slik sammenligning må gjøres med forsiktighet. Skjemaet brukt i Spedkost 2006 dannet utgangspunktet for skjemaet i Spedkost 3, og mange av spørsmålene er stilt på samme måte i de to undersøkelsene. Enkelte spørsmål har imidlertid blitt noe restrukturert, dette gjelder særlig spørsmålene som brukes i beregning av andel fullammede barn. Bruken av et nettbasert spørreskjema, hvor alle spørsmål må besvares for å komme videre i skjemaet, kan også ha ført til noen flere brukere av matvarene i spørreskjemaet i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006, siden de fleste spørreskjemaene i Spedkost 2006 ble fylt ut på papir (hvor manglende svar er vanskeligere å unngå). Utvalgene er heller ikke helt sammenlignbare, mens deltagerprosenten var 73 % i Spedkost 3, var den noe lavere (67 %) i Spedkost 2006. Utvalget i Spedkost 3 skiller seg fra utvalget i Spedkost

2006 på flere punkter, blant annet ved at det i Spedkost 3 var en noe høyere andel førstegangs fødende (46 %) enn i Spedkost 2006 (41 %) (tabell 56). Det var en høyere andel mødre med lang universitets-/høyskoleutdannelse i Spedkost 3 (36 %) enn i Spedkost 2006 (25 %) (tabell 57). Utdannelsesnivået var også høyere blant fedrene i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006 (tabell 58). I Spedkost 3 var det en høyere andel av mødrene som jobbet heltid før fødselen (77 %) enn blant mødrene som deltok i Spedkost 2006 (66 %, tabell 59). Det var vesentlig færre som røykte i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006 (tabell 60). Disse ulikhetene mellom undersøkelsene kan skyldes ulikheter i utvalgene, men også at mødrepopulasjonen har endret seg i tiden som har gått mellom de to undersøkelsene. Tall fra SSB viser at utdannelsesnivået har gått opp blant kvinner i fertil alder mellom 2006 og 2018 (tabell 56). Tilsvarende har også antallet røykere gått ned på landsbasis (6).

3.13.1 Vekt og lengde

Vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder var relativt lik i Spedkost 3 og Spedkost 2006 (tabell 62). Dette gjaldt både for gutter og jenter hver for seg og for alle deltagerne samlet.

3.13.2 Amming

Spørsmålsformuleringen i spørsmålet om morsmelk og annen drikke den første leveuken/på føde/barselavdelingen var litt annerledes i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006. Mens det i Spedkost 3 ble spurt om morsmelk og annen drikke *på føde/barselavdelingen*, ble det i Spedkost 2006 spurt om morsmelk og annen drikke *den første leveuken*. Det kan imidlertid antas at denne endringen i spørsmålsformulering ikke hadde avgjørende betydning for hva som ble svart for de fleste deltagerne siden det antagelig var en lav andel deltagere som tilbragte tid på føde/barselavdelingen utover den første leveuken. Andelen ammede barn den første leveuken/på føde/barselavdelingen var tilnærmet den samme for Spedkost 3 (97 %) og Spedkost 2006 (98 %) (tabell 63). I Spedkost 3 var det imidlertid flere barn som også fikk morsmelkerstatning (29 %) enn i Spedkost 2006 (18 %) (tabell 64). Dette førte til at andelen fullammede barn den første leveuken/på føde/barselavdelingen var lavere i Spedkost 3 (66 %) enn i Spedkost 2006 (73 %) (tabell 63).

Andelene ammede og fullammede barn ved én ukes alder var høy i begge undersøkelser (tabell 65). Det ser ut til å ha vært en svak nedgang i andelen fullammede barn de to første ukene fra Spedkost 2006 (89 % ved to ukers alder) til Spedkost 3 (85 % ved to ukers alder), mens forskjellene mellom undersøkelsene deretter blir mindre, og ved 2 måneders alder var andelen fullammede barn tilnærmet like i de to undersøkelsene (henholdsvis 74 % og 73 %). Andelen fullammede barn holdt seg så noe høyere i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006 frem til og med 3,5 måneders alder. Ved 4 måneders alder var det en brå nedgang i andelen fullammede barn både i Spedkost 3 og i Spedkost 2006, med en noe større nedgang fra 3,5 til 4 måneder i Spedkost 3 (fra 64 % til 39 %) enn i Spedkost 2006 (fra 58 % til 46 %).

Ettersom introduksjon av fast føde anbefales ved 6 måneders alder, regnes barna for å være fullammet første levehalvår dersom de fullammes til og med 5,5 måneders alder. Andelen fullammede barn ved 5,5 måneders alder gikk ned fra 12 % i Spedkost 2006 til 5 % i Spedkost 3 (tabell 65).

Noe av denne nedgangen kan antagelig forklares ved at spørsmålsformuleringen i spørreskjemaet har blitt noe endret slik at flere brukere av morsmelkerstatning og fast føde har blitt fanget opp i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006. I Spedkost 2006 ble det stilt et omfattende spørsmål om barna fikk morsmelk med eller uten ulike typer tilleggskost ved 6 måneders alder. Deltagerne som svarte at barnet kun fikk morsmelk, fikk ikke ytterligere spørsmål om bruk av erstatninger, fast føde eller annen drikke. I Spedkost 3 ble imidlertid denne spørsmålsformuleringen gjort om til et enklere oppsett hvor alle deltagerne ble spurt om barnet hadde blitt introdusert for morsmelkerstatninger/annen melk, fast føde og drikke uavhengig av hva de hadde svart på tidligere

spørsmål. En sensitivitetsanalyse viser at dersom alle som svarte «ja, bare morsmelk (og eventuelt tran eller annet kosttilskudd)» på spørsmålet om barnet får morsmelk nå i Spedkost 3, hadde blitt definert som fullammete (tilsvarende slik det ble gjort i Spedkost 2006), ville andelen fullammete ved 5,5 måneders alder ha vært 7 %. Dette er fremdeles noe lavere enn det som ble funnet i Spedkost 2006 (12 %).

Fullammingslengde er ofte assosiert med paritet slik at lengden på fullammingsperioden øker med antall barn mor har født. Andelen førstegangsfødende var noe høyere i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006, men denne forskjellen i paritet kan ikke forklare forskjellen i fullammingslengde ettersom fullammingsperioden var lengre i Spedkost 2006 enn i Spedkost 3 for mødre både med ett, to og tre barn eller flere (resultatene er ikke vist i tabell).

Ingen store endringer ble sett i andelen barn som ble ammet (fullammet eller delvis ammet) i første levehalvår mellom de to undersøkelsene (tabell 65). I løpet av det første levehalvåret sank andelen ammede fra 97 % til 78 % i Spedkost 3 og fra 98 % til 80 % i Spedkost 2006. Andelen delvis ammede ved 6 måneders alder var noe høyere i Spedkost 3 (76 %) enn i Spedkost 2006 (70 %) (tabell 66).

Figur 1 viser andel fullammete og ammede barn fra 1 ukes alder til 6 måneders alder i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

3.13.3 Introduksjon av erstatninger/annen melk, vann, saft, juice o.l. og fast føde

Introduksjonstidspunktene for morsmelkerstatning, annen drikk og fast føde er sammenlignet for Spedkost 3 og Spedkost 2006 i tabellene 67-70.

Det var ingen store forskjeller i introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatninger og annen melk mellom undersøkelsene (tabell 67). Vann ble derimot brukt av mange færre deltagere før 4 måneders alder i Spedkost 3 (7 %) enn i Spedkost 2006 (22 %, tabell 68). Totalt sett var det flere barn som hadde fått vann ved 6 måneders alder i Spedkost 3 (71 %) enn i Spedkost 2006 (58 %), men vannet ble i Spedkost 3 hovedsakelig introdusert mellom 4 og 6 måneders alder (tabell 68). Det var få barn som hadde blitt introdusert for saft, juice og lignende ved 6 måneders alder i begge undersøkelser, og andelen var lavere i Spedkost 3 (3 %) enn i Spedkost 2006 (13 %, tabell 69).

Når det gjelder introduksjon av fast føde, var det færre i Spedkost 3 som ble introdusert for fast føde før 4 måneders alder (6 %) enn i Spedkost 2006 (11 %) (tabell 70). Derimot var det en betydelig høyere andel som ble introdusert for fast føde ved 4 måneders alder i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006 (43 % vs. 23 %). Ved 4 måneders alder hadde 49 % av alle barna blitt introdusert for fast føde i Spedkost 3, mens 34 % hadde blitt introdusert for fast føde i Spedkost 2006.

3.13.4 Bruk av fast føde og drikk

Trettiseks prosent av deltagerne fikk morsmelkerstatning som drikk ved 6 måneders alder i begge undersøkelsene (tabell 71). Inntaket av morsmelkerstatning blant brukere var noe høyere i Spedkost 3 (609 ml/dag) enn i Spedkost 2006 (511 ml/dag) (tabell 72). Kumelk som drikk var svært lite brukt ved 6 måneders alder i begge undersøkelsene (tabell 71). Grøt ble brukt av flere av deltagerne i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006 (96 % vs. 87 %) (tabell 71). Både industrifremstilt grøt og hjemmelaget grøt var mer brukt i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006, men den største forskjellen ble sett for hjemmelaget grøt. I Spedkost 3 var andelen som brukte hjemmelaget grøt 20 %, mens bare 4 % brukte dette i Spedkost 2006 (tabell 71). Det daglige inntaket av industrifremstilt grøt blant brukere var omtrent likt i de to undersøkelsene (166 g/dag i Spedkost 3 og 161 g/dag i Spedkost 2006) (tabell 72).

I likhet med grøt var andelen brukere av middag, både industrifremstilt og hjemmelaget, høyere i Spedkost 3 (84 %) enn i Spedkost 2006 (59 %) (tabell 71). Det var særlig middagsmat bestående av

potet/grønnsaker som flere brukte i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006. Mens industrifremstilt og hjemmelaget middag av potet/grønnsaker ble brukt av henholdsvis 44 % og 66 % i Spedkost 3, var tilsvarende andeler 24 % og 29 % for Spedkost 2006. Også industrifremstilt og hjemmelaget middag med fisk ble mer brukt i Spedkost 3 (henholdsvis 20 % og 19 %) enn i Spedkost 2006 (henholdsvis 5 % og 4 %).

Andelen brukere av fruktmos/frukt- og grønnsaksmos var høyere i Spedkost 3 (92 %) enn i Spedkost 2006 (80 %) (tabell 71). Det ble sett en vesentlig økning både i andelen brukere av industrifremstilt og hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos fra Spedkost 2006 (henholdsvis 52 % og 31 % brukere) til Spedkost 3 (henholdsvis 73 % og 64 % brukere).

Brød ble spist av flere av barna i Spedkost 3 (18 %) enn i Spedkost 2006 (10 %) (tabell 71). Andre matvarer som yoghurt, is, kjeks/kaker og spinat ble spist av svært få deltagere i begge undersøkelser (0,2-3 %).

Vann var den mest brukte drikken i begge undersøkelsene, og andelen som fikk vann ved 6 måneders alder var høyere i Spedkost 3 (69 %) enn i Spedkost 2006 (52 %) (tabell 71).

3.13.5 Bruk av kosttilskudd

Det var noe flere deltagere som rapporterte bruk av et vitamin D-holdig kosttilskudd ved 6 måneders alder i Spedkost 3 (84 %) enn i Spedkost 2006 (80 %) (tabell 73). Før to måneders alder hadde 80 %¹ av barna i Spedkost 3 og 61 % av barna i Spedkost 2006 blitt introdusert for et vitamin D-holdig kosttilskudd (tabell 74).

Både i Spedkost 3 (53 %) og i Spedkost 2006 (30 %) var det vanligst å introdusere vitamin D-tilskudd ved 4-5-ukers alder (tabell 74).

Mens tran og vitamin D-dråper var omtrent like mye brukt i Spedkost 2006 (henholdsvis 40 % og 39 % brukere), var vitamin D-dråper vanligere (60 % brukere) enn tran (40 % brukere) i Spedkost 3 (tabell 73).

3.13.6 Matvarer som unngås

Det var en lavere andel som oppga at det var matvarer de unngikk å gi til barnet av frykt for allergi/intoleranse i Spedkost 3 (18 %) enn i Spedkost 2006 (34 %, tabell 75). Reduksjonen var størst for vanlig kumelk (11 % unngikk i Spedkost 3 og 33 % i Spedkost 2006), sitrusfrukter (4 % unngikk i Spedkost 3 og 23 % i Spedkost 2006), nøtter/nøtteprodukter (9 % unngikk i Spedkost 3 og 28 % i Spedkost 2006) og fisk/skalldyr (2 % unngikk i Spedkost 3 og 20 % i Spedkost 2006).

4 Vurdering av resultatene opp mot anbefalingene fra «Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring» og «Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen 2017-2021»

4.1 Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring

Som anbefalt i Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring (8), kom de fleste (97 %) i gang med ammingen etter fødselen, og andelen ammede barn holdt seg høy gjennom første levehalvår. Ved 6 måneders alder, var det 78 % av barna som fremdeles ble ammet.

Ved en ukes alder, ble 87 % av barna fullammet. Andelen fullammede barn gikk deretter gradvis nedover til 64 % ved 3,5 måneders alder. Det var hovedsakelig introduksjon av morsmelkerstatning

¹ Samsvarer ikke med summen av prosentene i tabell 74 på grunn av avrunding.

som førte til avslutning av fullammingsperioden før 4 måneders alder, 31 %¹ av barna ble introdusert for morsmelkerstatning ved 3,5 måneders alder eller tidligere.

Det vanligste introduksjonstidspunktet for fast føde var ved 4 måneders alder, noe som bidro til at andelen fullammede barn sank til 39 % ved 4 måneders alder. Mens retningslinjen angir at fullamming frem til 6 måneders alder er trygt og bra, åpnes det også for at fast føde kan introduseres fra 4 måneders alder hvis barnet viser tegn på å trenge mer mat, eller mors situasjon eller ønske tilsier det. Dersom barnet får morsmelkerstatning, anbefales det å introdusere fast føde ved 4 måneders alder. Gjennomsnittlig introduksjonsalder for fast føde var noe høyere for barn som ble ammet sammenlignet med barn som ikke ble ammet ved 4 måneders alder. Det ser derfor ut til å være noe ulik praksis for tidspunktet for oppstart av fast føde hos de som ammes og de som ikke ammes, noe som er i overensstemmelse med retningslinjen. Ved 4 måneders alder hadde 76 % av barna som ikke ble ammet, blitt introdusert for fast føde, mens tilsvarende andel for barna som ble ammet var 44 %. Som anbefalt, var det få barn som ble introdusert for annet enn morsmelkerstatning før 4 måneders alder. Det var kun 6 % som rapporterte at de introduserte fast føde før 4 måneders alder, mens 7 % introduserte vann før 4 måneders alder.

Vitamin D-tilskudd anbefales til alle spedbarn fra de er 4 uker gamle. De fleste barna (84 %), fikk vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder, og det var kun 4 % som aldri hadde fått vitamin D-tilskudd. Det var likevel 16 % som ikke fikk vitamin D-tilskudd ved 6 måneders alder.

4.2 Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen 2017-2021

Ifølge «Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen 2017-2021» (9) er det et mål at 60 % av barna skal fullammes ved 4 måneders alder. Resultatene fra Spedkost 3 viser at 39 % av barna ble fullammet ved denne alderen, mens andelen fullammede barn ved 3,5 måneders alder (to leveuker tidligere) var 64 %. Dette har sammenheng med at mange introduserer fast føde rundt 4 måneders alder. I handlingsplanen er målet 25 % fullamming frem til 6 måneders alder (det vil si til og med 5,5 måneders alder), mens resultatene fra Spedkost 3 viser at 5 % av barna ble fullammet ved denne alderen. Det var derfor lang avstand mellom andelen barn som ble fullammet frem til 6 måneders alder og målet som er definert i handlingsplanen.

¹Samsvarer ikke med summen av prosentene i tabell 17 og 67 på grunn av avrundning.

5 Oppsummering

Resultatene fra Spedkost 3 viser at de aller fleste mødrene kom i gang med ammingen rett etter fødselen, og det var kun 2 % av barna som aldri hadde fått morsmelk. Ved 6 måneders alder ble 78 % av barna fremdeles ammet.

Ved 4 ukers alder ble 81 % av barna fullammet (de fikk kun morsmelk, evt. med tillegg av vitaminer/mineraler) og ved 3,5 måneders alder var andelen fullammede barn 64 %. Ved 4 måneders alder ble 43 % av barna introdusert for fast føde, noe som bidro til at andelen fullammede barn sank til 39 % ved 4 måneders alder. Fem prosent av barna ble fullammet gjennom hele første levehalvår (altså til og med 5,5 måneders alder). Det var svært få av barna som ble introdusert for fast føde eller annen drikke enn morsmelk/morsmelkerstatning før 4 måneders alder.

Grøt ble brukt ved 6 måneders alder av de aller fleste barna (96 %) i undersøkelsen. Industrifremstilt grøt (91 % brukere) var mer brukt enn hjemmelaget grøt (20 % brukere). Både industrifremstilt middag (49 %) og hjemmelaget middag (68 %) og industrifremstilt og hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos (henholdsvis 73 % brukere og 64 % brukere) ble mye brukt. Sekstien prosent av barna fikk mat på klemmepose, og frukt/grønnsaker var matvaregruppen som oftest ble gitt på klemmepose (59 % brukere).

Bruken av vitamin D-tilskudd var utbredt (84 %) rundt 6 måneders alder, men det var likevel 16 % av barna som ikke fikk tilskudd av vitamin D. Vitamin D-dråper var det mest brukte kosttilskuddet. Det var få forskjeller i kostholdet mellom gutter og jenter, mens forskjeller ble sett både etter mors utdannelsesnivå og mellom ammede og ikke ammede barn.

Sammenligningen av resultatene fra Spedkost 3 med resultatene fra den forrige landsrepresentative kostholdsundersøkelsen blant barn på 6 måneder, Spedkost 2006, viser mange likhetstrekk i barnas kosthold, men også enkelte forskjeller. Andelen som ammes ved 6 måneders alder var høy i begge undersøkelser. Færre barn fikk fast føde eller vann før 4 måneders alder i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006. Andelen barn som ble fullammet etter 4 måneders alder var imidlertid lavere i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006 på grunn av en høyere andel barn som ble introdusert for fast føde ved 4 måneders alder i Spedkost 3.

Andelene barn som fikk grøt, middagsmat, fruktmos/frukt- og grønnsaksmos og vann ved 6 måneders alder var høyere i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006. Det var også noe flere barn som fikk vitamin D-tilskudd (84 %) i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006 (80 %). Vitamin D-dråper var mer brukt i Spedkost 3 enn i Spedkost 2006, mens andelen brukere av tran ikke hadde endret seg.

Sammenligningen mellom undersøkelsene må gjøres med forsiktighet på grunn av ulikheter i utvalget og enkelte endringer i spørreskjemaet.

6 Referanser

1. Lande B. Spedkost 6 måneder - Landsomfattende kostholdsundersøkelse blant spedbarn i Norge. Helsedirektoratet, Mattilsynet, Universitetet i Oslo,; 2003. Report No.: IS-1074.
2. Lande B, Andersen LF, Baerug A, Trygg KU, Lund-Larsen K, Veierod MB, et al. Infant feeding practices and associated factors in the first six months of life: the Norwegian infant nutrition survey. *Acta paediatrica* (Oslo, Norway : 1992). 2003;92(2):152-61.
3. Øverby NC, Kristiansen AL, Andersen LF. Spedkost 6 måneder - landsomfattende kostholdsundersøkelse blant 6 måneder gamle barn. Helsedirektoratet; 2008. Report No.: IS-1635.
4. Kristiansen AL, Lande B, Overby NC, Andersen LF. Factors associated with exclusive breast-feeding and breast-feeding in Norway. *Public Health Nutr.* 2010;13(12):2087-96.
5. World Health Organization. The World Health Organization's infant feeding recommendation 2002 https://www.who.int/nutrition/topics/infantfeeding_recommendation/en/.
6. Statistisk sentralbyrå. Statistikkbanken <https://www.ssb.no/statbank/>.
7. Medisinsk fødselsregister. Statistikkbank <http://statistikkbank.fhi.no/mfr/>.
8. Helsedirektoratet. Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring 2016 [updated 10/12 2019]. <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/spedbarnsernaering/anbefalinger-for-morsmelk-morsmelkerstatning-og-introduksjon-av-mat#rad-om-introduksjon-av-annen-mat-og-drikke-enn-morsmelkmorsmelkerstatning>
9. Helse- og omsorgsdepartementet. Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017–2021). 2017. https://www.regjeringen.no/contentassets/fab53cd681b247bfa8c03a3767c75e66/handlingsplan_kosthold_2017-2021.pdf
10. Helsedirektoratet. Mat og måltider for spedbarn. In: Helsedirektoratet, editor. 2018. <https://www.helsedirektoratet.no/brosjyrer/mat-og-maltider-for-spedbarn>

7 Oversikt over tabeller og figurer

Tabell 1: Trukket utvalg og respons fra utvalget.....	34
Tabell 2: Besvarelser på nett og papir, før og etter påminnelsesbrev ¹ ble sendt ut.	34
Tabell 3: Barnets alder ved utfylling av spørreskjemaet.	35
Tabell 4: Beskrivelse av deltagere i Spedkost 3 sammenlignet med Norges befolkning.	36
Tabell 5: Høyeste fullførte utdanning hos barnets mor og far.	37
Tabell 6: Mors arbeidssituasjon før barnet ble født.	37
Tabell 7: Tobakksbruk hos mor.	38
Tabell 8: Vegetarisk kosthold hos barnets mor.....	38
Tabell 9: Astma/allergi hos foreldre og søsken.....	38
Tabell 10: Vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder.....	39
Tabell 11: Morsmelk/annen drikk på føde-/barselavdelingen.....	39
Tabell 12: Ammestatus på føde/barselavdelingen.	39
Tabell 13: Ammestatus ved 6 måneders alder.....	39
Tabell 14: Amming og fullamming i første levehalvår.....	40
Tabell 15: Ammefrekvens ved 6 måneders alder.....	40
Tabell 16: Grunner til ikke å amme/ammeslutt i barnets første levehalvår.....	40
Tabell 17: Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning/annen melk i første levehalvår.	41
Tabell 18: Introduksjonstidspunkt for vann i første levehalvår.	41
Tabell 19: Introduksjonstidspunkt for saft, juice o.l. i første levehalvår.....	41
Tabell 20: Introduksjonstidspunkt for fast føde ¹ i første levehalvår.....	41
Tabell 21: Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde i første levehalvår.....	42
Tabell 22: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av morsmelkerstatning og kumelk ved 6 måneders alder.....	42
Tabell 23: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av grøt ved 6 måneders alder.....	42
Tabell 24: Brukere av industrifremstilt og hjemmelaget grøt ved 6 måneders alder.....	43
Tabell 25: Porsjonsstørrelser for grøt ved 6 måneders alder.....	43
Tabell 26: Væske som vanligvis tilsettes i grøt ved koking/tilberedning ved 6 måneders alder.	43
Tabell 27: Brukere og inntaksfrekvens for middagsmat ved 6 måneders alder.	44
Tabell 28: Brukere av industrifremstilt og hjemmelaget middag ved 6 måneders alder.....	44
Tabell 29: Persentiler for frekvens og mengde av morsmelkerstatning, industrifremstilt grøt og tran, 10-, 25-, 50- (median), 75-, og 90-persentiler ved 6 måneders alder.	44
Tabell 30: Brukere og inntaksfrekvens for fruktmos/frukt- og grønnsaksmos ved 6 måneders alder.	44
Tabell 31: Brukere av industrifremstilt og hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos ved 6 måneders alder.	45
Tabell 32: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av ulike typer drikk ved 6 måneders alder.	45
Tabell 33: Brukere og inntaksfrekvens av andre matvarer ved 6 måneders alder.	45
Tabell 34: Brukere og inntaksfrekvens av industrifremstilt mat på klemmepose ved 6 mnd. alder. ...	45
Tabell 35: Bruk av økologiske produkter ved 6 måneders alder.....	46
Tabell 36: Grunner til at barnet startet med fast føde.....	46
Tabell 37: Bruk av vitamin D-tilskudd eller annet kosttilskudd ved 6 måneders alder.....	46
Tabell 38: Introduksjonstidspunkt for vitamin D-tilskudd i første levehalvår.....	47
Tabell 39: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av kosttilskudd ved 6 måneders alder.....	47
Tabell 40: Matvarer som unngås fordi man er redd barnet kan reagere med allergi/intoleranse ved 6 måneders alder.	47
Tabell 41: Problemer i forhold til spising/mat ved 6 måneders alder.....	48
Tabell 42: Ønske om å bli kontaktet senere i forbindelse med andre undersøkelser som knyttes til Spedkost.....	48

Tabell 43: Fullamming i første levehalvår etter barnets kjønn.	48
Tabell 44: Ammestatus ved 6 måneders alder etter barnets kjønn.....	49
Tabell 45: Introduksjonsalder for fast føde i første levehalvår etter barnets kjønn.....	49
Tabell 46: Brukere og inntaksfrekvens ved 6 måneders alder for utvalgte matvarer etter barnets kjønn.....	50
Tabell 47: Inntak av morsmelkerstatning og grøt ved 6 måneders alder etter barnets kjønn.	50
Tabell 48: Brukere og inntaksfrekvens ved 6 måneders alder for utvalgte matvarer ved 6 måneders alder etter ammestatus.....	51
Tabell 49: Inntak av morsmelkerstatning og industrifremstilt grøt ved 6 måneders alder etter ammestatus.....	51
Tabell 50: Ammestatus på føde/barselavdelingen etter mors utdannelsesnivå.	52
Tabell 51: Fullamming i første levehalvår etter mors utdannelsesnivå.	52
Tabell 52: Amming i første levehalvår etter mors utdannelsesnivå.	53
Tabell 53: Introduksjonsalder for fast føde etter mors utdannelsesnivå.....	53
Tabell 54: Brukere og inntaksfrekvens for diverse matvarer ved 6 måneders alder etter mors utdannelsesnivå.....	54
Tabell 55: Inntak av morsmelkerstatning og industrifremstilt grøt ved 6 måneders alder etter mors utdannelsesnivå.....	54
Tabell 56: Bakgrunnsvariabler for deltagere i Spedkost 3 sammenlignet med Spedkost 2006.....	55
Tabell 57: Mors utdannelsesnivå i Spedkost 3 og Spedkost 2006.	56
Tabell 58: Fars utdannelsesnivå i Spedkost 3 og Spedkost 2006.	56
Tabell 59: Mors arbeidssituasjon før barnet ble født, Spedkost 3 og Spedkost 2006.	56
Tabell 60: Mors røykevaner i Spedkost 3 og Spedkost 2006.....	57
Tabell 61: Astma/allergi i nær familie i Spedkost 3 og Spedkost 2006.	57
Tabell 62: Vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder blant deltagere i Spedkost 3 og Spedkost 2006.	57
Tabell 63: Ammestatus på føde/barselavdelingen i Spedkost 3 og i første leveuke i Spedkost 2006 ¹ . 58	
Tabell 64: Drikke på føde/barselavdelingen i Spedkost 3 og i første leveuke i Spedkost 2006 ¹	58
Tabell 65: Amming og fullamming i første levehalvår i Spedkost 3 og Spedkost 2006.....	58
Tabell 66: Ammestatus ved 6 måneders alder i Spedkost 3 og Spedkost 2006.....	59
Tabell 67: Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning/annen melk i Spedkost 3 og Spedkost 2006.....	59
Tabell 68: Introduksjonstidspunkt for vann i første levehalvår i Spedkost 3 og Spedkost 2006.	60
Tabell 69: Introduksjonstidspunkt for saft, juice o.l. i første levehalvår i Spedkost 3 og Spedkost 2006.	60
Tabell 70: Introduksjonstidspunkt for fast føde i Spedkost 3 og Spedkost 2006.....	60
Tabell 71: Brukere og inntaksfrekvens for utvalgte matvarer ved 6 måneders alder i Spedkost 3 og Spedkost 2006.	61
Tabell 72: Inntak av morsmelkerstatning og grøt ved 6 måneders alder i Spedkost 3 og Spedkost 2006.....	62
Tabell 73: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av kosttilskudd ved 6 måneders alder i Spedkost 3 og Spedkost 2006.	62
Tabell 74: Introduksjonstidspunkt for vitamin D-tilskudd i Spedkost 3 og Spedkost 2006.....	62
Tabell 75: Matvarer som unngås ved 6 måneders alder fordi man er redd for at barnet skal reagere med allergi/intoleranse i Spedkost 3 og Spedkost 2006.	63
Figur 1: Andel (%) ammede og fullammede barn ved ulike alderstrinn i Spedkost 3 (n=2182) og Spedkost 2006 (n=1986).....	59

8 Tabeller og figurer

Tabell 1: Trukket utvalg og respons fra utvalget.

	Antall og andel (%)
Antall utsendte invitasjoner	3000
Feilregistrering i folkeregisteret (oppført mor er ikke mor til barnet)	1
Invitasjoner i retur uten at ny adresse ble funnet + feil telefonnummer	1
Kontaktbart utvalg	2998 (100 %)
Inkludert i undersøkelsen	2182 (72,8 %)
Deltatt ved å fylle ut nettskjema	1993 (66,5 %)
Deltatt ved å fylle ut papirskjema	189 (6,3 %)
Ekskluderte besvarelser	4 (0,1 %)
Fylt inn for feil barn	1
Fylt inn etter tidsfristen	3
Ønsker ikke delta	110 (3,7 %)
Krysset av for nei til deltagelse i nettskjema	22 (0,7 %)
Krysset av for nei til deltagelse i papirskjema	5 (0,2 %)
Sagt nei til deltagelse under ringerunden ¹	79 (2,6 %)
Sagt nei til deltagelse på andre måter (sendt mail, ringt eller annet)	4 (0,1 %)

¹Alle deltagere som ikke hadde svart på spørreskjemaet eller sagt nei til deltagelse en uke etter mottak av invitasjonsbrosjyren ble oppringt av en prosjektmedarbeider for å avklare eventuelle spørsmål i forbindelse med undersøkelsen.

Tabell 2: Besvarelser på nett og papir, før og etter påminnelsesbrev¹ ble sendt ut.

	Antall og andel (%) (n=2998)
Besvart på nett før mottatt påminnelse¹	1807 (60 %)²
Svart ja – deltatt	1787 (60 %) ²
Svart nei – ikke deltatt	20 (1 %)
Besvart på papir før mottatt påminnelse¹	1 (<0,1 %)
Besvart på nett etter mottatt påminnelse¹	205 (7 %)²
Svart ja – deltatt	203 (7 %) ²
Svart nei – ikke deltatt	2 (<0,1 %)
Besvart på papir etter mottatt påminnelse¹	193 (6 %)²
Svart ja – deltatt	188 (6 %) ²
Svart nei – ikke deltatt	5 (0,2 %)

¹Påminnelsen inneholdt et informasjonsbrev, papirutgaven av spørreskjemaet og en frankert svarkonvolutt.

²Inkluderer ikke tre deltagere som har tastet inn feil ID-nummer, tre deltagere som svarte etter de definerte svarfristene (se metodekapittel) og en deltager som svarte for feil barn.

Tabell 3: Barnets alder ved utfylling av spørreskjemaet.

	Barnets alder (antall måneder)¹ (n=2179)
Gjennomsnitt (SD)	6,3 (0,3)
Minimum	5,7
Maksimum	7,7
5-persentil	5,9
10-persentil	6,0
25-persentil	6,1
50-persentil (median)	6,2
75-persentil	6,4
90-persentil	6,7
95-persentil	6,8

¹Barnets alder ved besvarelse er regnet ut som antall dager mellom barnets fødselsdato og datoen for besvarelse, dividert med 30,5 dager per måned.

Tabell 4: Beskrivelse av deltagere i Spedkost 3 sammenlignet med Norges befolkning.

	Spedkost 3 ¹		Norge 2018 ²
	Antall svar	Antall og andel (%)	Andel (%)
Kjønnfordeling	2182		
Gutter		1174 (54 %)	52 %
Jenter		1008 (46 %)	48 %
Fødselsvekt	2176		
<1500 g		13 (1 %)	1 %
1500-2499 g		75 (3 %)	4 %
2500-3499 g		846 (39 %)	43 %
3500-3999 g		860 (40 %)	35 %
4000-4499 g		314 (14 %)	14 %
≥4500 g		68 (3 %)	3 %
Gj.snittlig fødselsvekt, g (SD)		3539 (556)	3491 (585)
Hvem fylte ut spørreskjemaet³	2182		
Mor		2158 (99 %)	
Far		79 (4 %)	
Medmor		5 (0,2 %)	
Svangerskapslengde	2176		
<38. svangerskapsuke		269 (12 %)	11 %
≥38. svangerskapsuke		1907 (88 %)	89 %
Mors alder ved barnets fødsel, år	2182		
<20		10 (0,5 %)	1 %
20-24		181 (8 %)	10 %
25-29		776 (36 %)	32 %
30-34		781 (36 %)	37 %
35-39		378 (17 %)	17 %
≥40		56 (3 %)	4 %
Mors gj.snittsalder, år (SD)		30 (5)	31 (5)
Antall barn mor har født	2182		
1 barn		996 (46 %)	42 %
2 barn		858 (39 %)	38 %
3 barn		266 (12 %)	14 %
4 eller flere barn		62 (3 %)	6 %
Landsdel	2179		
Oslo/Akershus		589 (27 %)	28 %
Hedmark/Oppland		138 (6 %)	6 %
Sør-Østlandet		375 (17 %)	17 %
Agder-Rogaland		343 (16 %)	16 %
Vestlandet		336 (15 %)	17 %
Trøndelag		225 (10 %)	8 %
Nord-Norge		173 (8 %)	8 %
Mors sivilstatus	2182		
Samboer		1312 (60 %)	-
Gift		804 (37 %)	-
Samboer/gift		2116 (97 %)	94 %
Bor alene med barnet/barna		55 (3 %)	-
Annet		11 (1 %)	-
Alene/annet		66 (3 %)	6 %

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet ut basert på de som har svart på spørsmålet.

²Alle data er hentet fra Medisinsk fødselsregister <http://statistikkbank.fhi.no/mfr/> basert på antall fødte i Norge 2018 (7).

³Flere alternativer kunne krysses av for, summen av prosenter er derfor større enn 100.

Tabell 5: Høyeste fullførte utdanning hos barnets mor og far.

Høyeste fullførte utdanning	Spedkost 3		Norge 2018 ¹		
	Mor (n=2182)	Far/medmor (n=2178)	Kvinner aldersjustert ²	Kvinner 20-49 år ³	Menn 20-59 år ³
	Antall og andel (%)	Antall og andel (%)	Andel (%)	Andel (%)	Andel (%)
9/10-årig grunnskole eller kortere	45 (2 %)	45 (2 %)	15 %	14 %	20 %
9/10-årig grunnskole og folkehøgskole/annet 1-årig utdanning	28 (1 %)	38 (2 %)			
Videregående opplæring	455 (21 %)	705 (32 %)	25 %	31 %	42 %
Fagskole	57 (3 %)	231 (11 %)	2 %	2 %	5 %
Høgskole/universitetsutdanning på 4 år eller mindre	814 (37 %)	509 (23 %)	42 %	40 %	22 %
Høgskole/universitetsutdanning på mer enn 4 år	775 (36 %)	612 (28 %)	16 %	13 %	11 %
Annet	8 (0,4 %)	18 (1 %)	-	-	-
Vet ikke	0	20 (1 %)	0,4 %	0,3 %	0,4 %

¹Data fra statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv> (tallene gjelder befolkningen generelt, ikke utelukkende for de som har fått barn i 2018) (6).

²Her er alderssammensetningen blant deltagerne i Spedkost 3 tatt hensyn til. For detaljer se punkt 2.4.6. Disse beregningene kunne ikke gjøres for barnets far siden fars alder ikke er kjent.

³Basert på alle kvinner og menn (innvandrere ikke inkludert) i oppgitt aldersintervall i befolkningen, ikke justert for deltagende mødres/fedres alder.

Tabell 6: Mors arbeidssituasjon før barnet ble født.

Mors arbeidssituasjon før fødsel	Antall og andel (%) (n=2179)
Inntektsgivende arbeid, heltid	1669 (77 %)
Inntektsgivende arbeid, deltid	230 (11 %)
Sykemeldt før hun ble gravid	26 (1 %)
Permisjon	15 (1 %)
Ufø	28 (1 %)
Under arbeidsavklaring	50 (2 %)
Hjemmearbeidende	9 (0,4 %)
Student/skoleelev	103 (5 %)
Arbeidsledig	39 (2 %)
Annet	10 (0,5 %)

Tabell 7: Tobakksbruk hos mor.

	Spedkost 3 (n=2182)	Norge 2018¹
	Antall og andel (%)	Andel (%)
Røykte mor i svangerskapet?		
Nei	2103 (96 %)	97 % ²
Ja, men sluttet i 1. trimester	39 (2 %)	
Ja, men sluttet i 2. trimester	7 (0,3 %)	
Ja, men sluttet i 3. trimester	0	
Ja, av og til (ikke hver dag)	17 (1 %)	3 % ²
Ja, 1-9 sigaretter pr. dag	10 (0,5 %)	
Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag	6 (0,3 %)	
Røykte mor da barnet var 6 mnd?		
Nei	2097 (96 %)	
Ja, av og til (ikke hver dag)	52 (2 %)	9 % ³
Ja, 1-9 sigaretter pr. dag	23 (1 %)	10 % ⁴
Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag	10 (0,5 %)	
Brukte mor snus da barnet var 6 mnd?		
Nei	1665 (76 %)	
Nei, har sluttet	346 (16 %)	
Ja, av og til	76 (3 %)	7 % ⁵
Ja, daglig	95 (4 %)	13 % ⁵

¹Informasjon om røyking i svangerskapet hentet fra Medisinsk Fødselsregister (2018):

<http://statistikkbank.fhi.no/mfr/> (7), informasjon om snusbruk hentet fra Statistisk Sentralbyrå:

<https://www.ssb.no/helse/statistikker/royk> (6).

²Røykevaner ved svangerskapets begynnelse.

³Prosentandel av-og-til-røykere blant kvinner (uavhengig av om de har barn), justert for deltagerens alder.

⁴Prosentandel dagligrøykere blant kvinner (uavhengig av om de har barn), justert for deltagerens alder.

⁵Prosentandel snusbrukere blant kvinner (uavhengig om de har barn), justert for deltagerens alder.

Tabell 8: Vegetarisk kosthold hos barnets mor.

Har mor et vegetarisk kosthold?	Antall og andel (%) (n=2182)
Nei	2132 (98 %)
Ja, mor er vegetarianer og inkluderer melkeprodukter og egg i kosten	36 (2 %)
Ja, mor er vegetarianer og inkluderer melkeprodukter, men ikke egg i kosten	1 (<0,1 %)
Ja, mor er vegetarianer og utelater alle melkeprodukter og egg fra kosten	13 (1 %)

Tabell 9: Astma/allergi hos foreldre og søsken.

Astma/allergi hos barnets foreldre eller søsken	Antall og andel (%) (n=2181)¹
Nei, mor/far/søsken har/har ikke hatt astma/allergi	1214 (56 %)
Mor har/har hatt astma/allergi	525 (24 %)
Far har/har hatt astma/allergi	480 (22 %)
Søsken har/har hatt astma/allergi	279 (13 %)

¹Flere enn ett svar kunne rapporteres, slik at summen blir over 100 %.

Tabell 10: Vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder.

Barnets vekt og lengde	Gutter (n=1174) ¹		Jenter (n=1008) ¹		Alle (n=2182) ¹	
	Antall svar	Gj.snitt (SD)	Antall svar	Gj.snitt (SD)	Antall svar	Gj.snitt (SD)
Fødselsvekt, g	1173	3607 (586)	1003	3460 (509)	2176	3539 (556)
Fødselslengde, cm	1156	50 (3)	989	50 (3)	2145	50 (3)
Vekt 6 måneder, g	1157	8359 (1024)	989	7708 (895)	2146	8059 (1019)
Lengde 6 måneder, cm	1146	69 (3)	981	67 (2)	2127	68 (3)

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar».

Tabell 11: Morsmelk/annen drikke på føde-/barseavdelingen.

Type melk	Antall og andel (%) (n=2182) ¹
Morsmelk ²	2118 (97 %)
Morsmelkerstatning	630 (29 %)
Sukkervann	212 (10 %)
Annet	9 (0,4 %)
Vann	5 (0,2 %)
Vet ikke	2 (0,1 %)

¹Flere enn en type melk/annen drikke kunne rapporteres, slik at summen blir over 100 %.

²Inkluderer melk fra morsmelkbank ført opp i feltet for «annet».

Tabell 12: Ammestatus på føde-/barseavdelingen.

Ammestatus på føde-/barseavdelingen	Antall og andel (%) (n=2182)
Ammede, total andel	2118 (97 %)
Fullammede ¹	1448 (66 %)
I hovedsak ammede ²	97 (4 %)
Delvis ammede ³	567 (26 %)

¹Fullammede fikk kun morsmelk ev. med tillegg av vitamin- og mineraltilskudd (inkluderer også de som fikk melk fra morsmelkbank).

²I hovedsak ammede omfatter de som fikk morsmelk og tillegg av vann og/eller sukkervann.

³Delvis ammede fikk morsmelk og tillegg av morsmelkerstatning og ev. vann og/eller sukkervann/annen drikke.

Tabell 13: Ammestatus ved 6 måneders alder.

Ammestatus	Antall svar	Antall og andel (%) (n=2182) ¹
Barnet har aldri blitt ammet	2182	48 (2 %)
Barnet ammes ikke lenger	2181	439 (20 %)
Fullammede ²	2182	37 (2 %)
I hovedsak ammede ³	2182	3 (0,1 %)
Delvis ammede ⁴	2181	1654 (76 %)
Ammede, total andel	2181	1694 (78 %)

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet basert på de som har svart på spørsmålet.

²Fullammede spedbarn fikk kun morsmelk, og eventuelt kosttilskudd i tillegg til morsmelken.

³I hovedsak ammede spedbarn fikk kun vann/saft/juice o.l. samt eventuelt kosttilskudd i tillegg til morsmelken.

⁴Delvis ammede spedbarn fikk morsmelkerstatning/annen melk og/eller fast føde i tillegg til morsmelken. Spedbarna kunne i tillegg ha fått vann/saft/juice o.l. og/eller kosttilskudd.

Tabell 14. Amming og fullamming i første levehalvår.

Barnets alder	Fullammede ^{1,2}		Ammede ^{1,3}	
	Antall svar	Antall og andel (%)	Antall svar	Antall og andel (%)
1 uke	2158	1877 (87 %)	2182	2117 (97 %)
2 uker	2158	1829 (85 %)	2182	2100 (96 %)
4 uker	2159	1745 (81 %)	2182	2038 (93 %)
6 uker	2159	1682 (78 %)	2182	2006 (92 %)
2 måneder	2160	1602 (74 %)	2182	1949 (89 %)
2,5 måneder	2160	1576 (73 %)	2182	1921 (88 %)
3 måneder	2164	1479 (68 %)	2182	1864 (85 %)
3,5 måneder	2166	1396 (64 %)	2182	1835 (84 %)
4 måneder	2171	836 (39 %)	2182	1792 (82 %)
4,5 måneder	2174	550 (25 %)	2182	1768 (81 %)
5 måneder	2179	294 (13 %)	2182	1730 (79 %)
5,5 måneder	2181	115 (5 %)	2182	1709 (78 %)
6 måneder	2182	37 (2 %)	2181	1694 (78 %)

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet basert på de som har svart på spørsmålet.

²Fullammede spedbarn fikk kun morsmelk og eventuelt kosttilskudd.

³Ammede fikk morsmelk enten alene eller sammen med tilleggskost/fast føde/annen drikke.

Tabell 15: Ammefrekvens ved 6 måneders alder.

Ammefrekvens	Antall og andel (%) (n=1694) ¹
1 gang pr. døgn	16 (1 %)
2-3 ganger pr. døgn	60 (4 %)
4-5 ganger pr. døgn	211 (12 %)
6-7 ganger pr. døgn	499 (29 %)
8-9 ganger pr. døgn	610 (36 %)
10 eller flere ganger pr. døgn	298 (18 %)
Gjennomsnittlig ammefrekvens (SD), ganger per døgn	7 (2)

¹Oppgitte andeler beregnet utfra de som oppgir at de ammer barnet når skjemaet fylles ut.

Tabell 16: Grunner til ikke å amme/ammeslutt i barnets første levehalvår.

Grunn til ikke å amme/slutte å amme	Antall og andel (%)	
	Viktigste grunn, (n=485)	Nest viktigste grunn, (n=461)
For lite melk	203 (42 %)	108 (23 %)
Barnet ville ikke	70 (14 %)	74 (16 %)
Sugeproblemer	42 (9 %)	35 (8 %)
Mor syk/medisinbruk	28 (6 %)	12 (3 %)
Andre grunner	27 (6 %)	34 (7 %)
Ingen spesielle problemer, men ønsket ikke å amme (lenger)	25 (5 %)	19 (4 %)
Barnet sykt/for tidlig født	16 (3 %)	12 (3 %)
Såre brystknopper	15 (3 %)	25 (5 %)
Brystoperert	15 (3 %)	22 (5 %)
Brystbetennelse	13 (3 %)	10 (2 %)
Bekymring/stress/sliten	12 (2 %)	53 (11 %)
Kolikk/urolig barn	6 (1 %)	16 (3 %)
Tilstoppede melkeganger	5 (1 %)	11 (2 %)
Mor begynte å arbeide/å studere	3 (1 %)	4 (1 %)
Ble rådet til å slutte	3 (1 %)	20 (4 %)
Barnet biter/har fått tenner	2 (0,4 %)	6 (1 %)

Tabell 17: Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning/annen melk i første levehalvår.

Introduksjon av morsmelkerstatning/annen melk	Antall og andel (%) (n=2177) ¹	Kumulativt antall og andel (%) ¹ , n=2176
Ikke fått	1268 (58 %)	
< 3 måneder	552 (25 %)	552 (25 %)
3 måneder/3,5 måneder	114 (5 %)	666 (31 %)
4 måneder/4,5 måneder	106 (5 %)	772 (35 %)
5 måneder/5,5 måneder	108 (5 %)	880 (40 %)
6 måneder	28 (1 %)	908 (42 %)

¹En av deltagerne som hadde angitt at barnet hadde fått morsmelkerstatning eller annen melk, hadde ikke oppgitt tidspunktet for oppstart. Oppgitte andeler er basert på de som har svart på spørsmålet.

Tabell 18: Introduksjonstidspunkt for vann i første levehalvår.

Introduksjonsalder vann	Antall og andel (%) (n=2181)	Kumulativt antall og andel (%) (n=2181)
Ikke fått	623 (29 %)	
< 3 måneder	51 (2 %)	51 (2 %)
3 måneder/3,5 måneder	109 (5 %)	160 (7 %)
4 måneder/4,5 måneder	391 (18 %)	551 (25 %)
5 måneder/5,5 måneder	689 (32 %)	1240 (57 %)
6 måneder	318 (15 %)	1558 (71 %)

Tabell 19: Introduksjonstidspunkt for saft, juice o.l. i første levehalvår.

Introduksjonsalder saft, juice, o.l.	Antall og andel (%) (n=2157)	Kumulativt antall og andel (%) (n=2157)
Ikke fått	2087 (97 %)	
< 3 måneder	0	0
3 måneder/3,5 måneder	2 (0,1 %)	2 (0,1 %)
4 måneder/4,5 måneder	18 (1 %)	20 (1 %)
5 måneder/5,5 måneder	20 (1 %)	40 (2 %)
6 måneder	30 (1 %)	70 (3 %)

Tabell 20: Introduksjonstidspunkt for fast føde¹ i første levehalvår.

Introduksjonsalder fast føde ¹	Antall og andel (%) (n=2182) ²	Kumulativt antall og andel (%) (n=2180)
Ikke fått	46 (2 %)	
< 3 måneder	9 (0,4 %)	9 (0,4 %)
3 måneder	22 (1 %)	31 (1 %)
3,5 måneder	101 (5 %)	132 (6 %)
4 måneder	946 (43 %)	1078 (49 %)
4,5 måneder	403 (18 %)	1481 (68 %)
5 måneder	326 (15 %)	1807 (83 %)
5,5 måneder	230 (11 %)	2037 (93 %)
6 måneder	97 (4 %)	2134 (98 %)

¹Med fast føde menes alle andre matvarer enn vann, melk, saft, juice, annen drikke og kosttilskudd. Fast føde inkluderer velling selv om denne er tyntflytende.

²En deltager hadde ikke svart på spørsmålet om oppstart med fast føde, men hadde oppgitt inntak av fast føde senere i skjemaet og ble derfor inkludert blant brukerne av fast føde. To av deltagerne som hadde angitt at barnet hadde startet med fast føde, hadde ikke oppgitt tidspunktet for oppstart. Oppgitte andeler er basert på de som har svart på spørsmålet.

Tabell 21: Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde i første levehalvår.

	Antall svar	Antall og andel (%) ¹						
		Ikke fått	1 mnd	2 mnd	3 mnd	4 mnd	5 mnd	6 mnd
Mais/ris-/hirsegrøt	2165	612 (28 %)	1 (0 %)	2 (0,1 %)	70 (3 %)	893 (41 %)	485 (22 %)	102 (5 %)
Havre-/hvete-/bygg-/kavringgrøt	2164	476 (22 %)	1 (0 %)	3 (0,1 %)	35 (2 %)	740 (34 %)	614 (28 %)	295 (14 %)
Frukt/bærmos	2170	146 (7 %)	1 (0 %)	2 (0,1 %)	65 (3 %)	1061 (49 %)	725 (33 %)	170 (8 %)
Moset potet	2171	479 (22 %)	0	2 (0,1 %)	25 (1 %)	614 (28 %)	748 (34 %)	303 (14 %)
Moste grønnsaker	2170	275 (13 %)	0	0	25 (1 %)	739 (34 %)	832 (38 %)	299 (14 %)
Moset kjøtt	2159	1436 (67 %)	0	0	1 (0 %)	44 (2 %)	173 (8 %)	505 (23 %)
Moset fisk	2161	1541 (71 %)	0	0	2 (0,1 %)	40 (2 %)	158 (7 %)	420 (19 %)
Brød	2154	1581 (73 %)	1 (0 %)	0	1 (0 %)	13 (1 %)	177 (8 %)	381 (18 %)
Yoghurt	2141	2005 (94 %)	0	1 (0 %)	4 (0,2 %)	17 (1 %)	44 (2 %)	70 (3 %)
Nøtter/nøtteprodukter (peanøttsmør o.l.)	2152	2105 (98 %)	0	0	2 (0,1 %)	11 (1 %)	14 (1 %)	20 (1 %)

¹Antall manglende svar varierer for de ulike matvaregruppene, antallet som inngår i analysene er angitt i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler er basert på de som har svart på spørsmålet.

Tabell 22: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av morsmelkerstatning og kumelk ved 6 måneders alder.

Matvare	Antall og andel (%) brukere (n=2182)	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)	Mengde blant alle, ml/dag, gj.snitt (SD)	Mengde blant brukere, ml/dag, gj.snitt (SD)
Morsmelkerstatning som drikke	794 (36 %)	4,0 (2,8)¹	221 (410)¹	609 (475)¹
Kumelk som drikke	23 (1 %)	2,9 (2,2)	4 (56)	410 (369)
Helmelk	19 (1 %)	3,3 (2,1)	4 (56)	488 (359)
Lettmelk, 1 eller 1,2 % fett	3 (0,1 %)	0,8 (0,4)	0 (2)	43 (30)
Lettmelk, 0,5 % fett	1 (0 %)	0,3 (-)	0 (0)	17 (-)
Skummet melk	1 (0 %)	0,3 (-)	0 (0)	9 (-)
Kumelksblanding (kumelk-vann-sukker)	0 (0 %)	0	0	0
Annen melk	1 (0 %)	0,7 (-)	0 (0)	21 (-)

¹En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av morsmelkerstatning.

Tabell 23: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av grøt ved 6 måneders alder.

Grøttype	Antall og andel (%) brukere (n=2182)	Ganger/dag, blant brukere, gj.snitt (SD)	Mengde blant alle, g/dag, gj.snitt (SD) ¹ (n=2182)	Mengde blant brukere, g/dag, gj.snitt (SD) ¹
Grøt totalt	2092 (96 %)	1,9 (1,1)²	152 (160)²	165 (160)²
Industrifremstilt grøt (pulver og klemmepose)	1991 (91 %)	1,8 (1,1)³	143 (164)³	166 (166)³
Industrifremstilt grøt/velling fra pulver	1939 (89 %)	1,5 (0,8) ³	115 (118) ³	135 (117) ³
Industrifremstilt grøt på klemmepose	709 (32 %)	0,9 (0,8)	27 (77)	86 (117)
Hjemmelaget grøt totalt	447 (20 %)	0,9 (0,8)	11 (54)	73 (121)
Grovt/sammalt mel	254 (12 %)	0,7 (0,6)	7 (33)	60 (84)
Hirse	207 (9 %)	0,6 (0,6)	4 (27)	50 (79)
Fint/hvitt mel/kavring/semule/ris/mais	27 (1 %)	0,5 (0,3)	0 (3)	24 (21)

¹Basert på besvarelser som har angitt både frekvens for inntak og mengde per gang.

²To deltagere ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av grøt.

³En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av pulvergrøt.

Tabell 24: Brukere av industrifremstilt og hjemmelaget grøt ved 6 måneders alder.

Grøt	Antall og andel (%) brukere (n=2182)
Kun industrifremstilt grøt	1645 (75 %)
Kun pulvergrøt	1062 (49 %)
Kun posegrøt	11 (1 %)
Både pulver- og posegrøt	552 (25 %)
Kun hjemmelaget grøt	101 (5 %)
Både industrifremstilt og hjemmelaget grøt	346 (16 %)

Tabell 25: Porsjonsstørrelser for grøt ved 6 måneders alder.

Grøtmengde/måltid, spiseklar mengde	Antall og andel (%) blant brukere
Industrifremstilt grøt	n=1907
Noen teskjeer (25 g)	402 (21 %)
0.5 dl (50 g)	495 (26 %)
1 dl (100 g)	706 (37 %)
1.5 dl (150 g)	237 (12 %)
2 dl (200 g)	59 (3 %)
2.5 dl (250 g)	8 (0,4 %)
Gjennomsnittsmengde (SD), g/måltid	81 (47)
Hjemmelaget grøt	n=419
Noen teskjeer (25 g)	151 (36 %)
0.5 dl (50 g)	116 (28 %)
1 dl (100 g)	101 (24 %)
1.5 dl (150 g)	41 (10 %)
2 dl (200 g)	8 (2 %)
2.5 dl (250 g)	2 (0,5 %)
Gjennomsnittsmengde (SD), g/måltid	67 (46)

Tabell 26: Væske som vanligvis tilsettes i grøt ved koking/tilberedning ved 6 måneders alder.

Væske i grøt	Antall og andel (%) brukere (n=2093) ¹
Vann	2017 (96 %)
Morsmelk	357 (17 %)
Morsmelkerstatning	197 (9 %)
Annet	32 (2 %)
Kumelk	3 (0,1 %)

¹Flere enn en type væske kunne rapporteres, slik at summen blir over 100 %.

Tabell 27: Brukere og inntaksfrekvens for middagsmat ved 6 måneders alder.

Type middag	Antall og andel (%) brukere (n=2182)	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)
Alle typer middager	1835 (84 %)	1,3 (1,0) ¹
Industrifremstilt middag	1063 (49 %)	0,9 (0,7)
Potet/grønnsaker	951 (44 %)	0,5 (0,3)
Kjøtt og grønnsaker	647 (30 %)	0,5 (0,3)
Fisk og grønnsaker	444 (20 %)	0,4 (0,3)
Hjemmelaget middag	1492 (68 %)	1,0 (0,8) ¹
Potet/grønnsaker	1446 (66 %)	0,6 (0,4)
Kjøtt og grønnsaker	437 (20 %)	0,4 (0,3)
Fisk og grønnsaker	410 (19 %)	0,4 (0,3)
Annen hjemmelaget middag	549 (25 %)	0,5 (0,4)

¹En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av middager.

Tabell 28: Brukere av industrifremstilt og hjemmelaget middag ved 6 måneders alder.

Type middag	Antall og andel (%) brukere (n=2182)
Kun industrifremstilt middag	343 (16 %)
Kun hjemmelaget middag	772 (35 %)
Både industrifremstilt og hjemmelaget middag	720 (33 %)

Tabell 29: Persentiler for frekvens og mengde av morsmelkerstatning, industrifremstilt grøt og tran, 10-, 25-, 50- (median), 75-, og 90-persentiler ved 6 måneders alder.

	P ₁₀	P ₂₅	P ₅₀	P ₇₅	P ₉₀
Morsmelkerstatning som drikke blant brukere					
Frekvens, ganger/dag (n=794)	0,6	2,0	4,0	5,0	8,0
Drikkeferdig mengde, ml/dag (n=794)	43	240	600	900	1200
Industrifremstilt grøt blant brukere¹					
Frekvens, ganger/dag (n=1959)	0,7	1,0	2,0	2,3	3,0
Spiseklar mengde, g/dag (n=1875)	25	50	115	200	344
Tran blant brukere					
Frekvens, ganger/dag (n=870)	0,3	0,7	1,0	1,0	1,0
Mengde, ml/dag (n=870)	0,9	2,1	3,0	5,0	5,0

¹Antall besvarelser er ulikt for frekvens og mengde fordi spørsmålene om frekvens og mengde ble stilt adskilt fra hverandre.

Tabell 30: Brukere og inntaksfrekvens for fruktmos/frukt- og grønnsaksmos ved 6 måneders alder.

Type fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	Antall og andel (%) brukere, (n=2182)	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)
Alle typer fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	2016 (92 %)	1,5 (1,1)¹
Industrifremstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	1592 (73 %)	1,2 (1,0)
Smoothie/frukt-/bærmos, kun frukt bær	1459 (67 %)	0,7 (0,5)
Smoothie/frukt-/bærmos med korn	524 (24 %)	0,5 (0,3)
Smoothie/frukt-/bærmos med yoghurt, med/uten korn	246 (11 %)	0,5 (0,4)
Frukt- og grønnsaksmos	1103 (51 %)	0,5 (0,4)
Hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	1386 (64 %)	0,9 (0,8)
Hjemmelaget smoothie/frukt-/bærmos	964 (44 %)	0,6 (0,5)
Hjemmelaget frukt- og grønnsaksmos	1159 (53 %)	0,6 (0,4)

¹En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av fruktmos/frukt- og grønnsaksmos.

Tabell 31: Brukere av industrifremstilt og hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos ved 6 måneders alder.

Type fruktmos/frukt-og-grønnsaksmos	Antall og andel (%) brukere (n=2182)
Alle typer fruktmos/frukt-og-grønnsaksmos	2016 (92 %)
Kun industrifremstilt fruktmos/ frukt-og-grønnsaksmos	630 (29 %)
Kun hjemmelaget fruktmos/ frukt-og-grønnsaksmos	424 (19 %)
Både industrifremstilt og hjemmelaget fruktmos/ frukt-og-grønnsaksmos	962 (44 %)

Tabell 32: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av ulike typer drikke ved 6 måneders alder.

Drikke	Antall og andel (%) brukere (n=2182)	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)	Inntak (ml/dag) blant alle, gj.snitt (SD) (n=2182)	Inntak (ml/dag) blant brukere, gj.snitt (SD)
Vann	1499 (69 %)	1,9 (1,3)	48 (66)	70 (70)
Barnedrikk (Hipp, Nestle o.l.)	23 (1%)	1,1 (1,6)	1 (28)	126 (251)
Saft, sukret	4 (0,2 %)	0,6 (0,4)	0 (1)	27 (24)
Saft, kunstig søtet	10 (0,5 %)	0,5 (0,3)	0 (2)	17 (17)
Brus, sukret	0	-	0	0
Brus, kunstig søtet	0	-	0	0
Juice	31 (1 %)	0,5 (0,7)	0 (3)	15 (21)
Nektar	11 (1 %)	0,4 (0,2)	0 (1)	11 (7)
Sukkersøtete drikker totalt ¹	15 (1 %)	0,4 (0,3)	0 (2)	18 (15)

¹Sukkersøtete drikker omfatter brus med sukker, saft med sukker og nektar.

Tabell 33: Brukere og inntaksfrekvens av andre matvarer ved 6 måneders alder.

Matvare	Antall og andel (%) brukere (n=2182)	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)
Brød	398 (18 %)	0,6 (0,5)
Yoghurt	48 (2 %)	0,4 (0,2)
Is	11 (1 %)	0,3 (0,1)
Kjeks/kaker	12 (1 %)	0,5 (0,3)
Risikaker	36 (2 %)	0,6 (0,6)
Spinat	10 (0,5 %)	0,3 (-) ¹

¹Alle deltagerne som oppga bruk av spinat hadde valgt samme frekvens.

Tabell 34: Brukere og inntaksfrekvens av industrifremstilt mat på klemmepose ved 6 måneders alder.

Matvare	Antall og andel (%) brukere (n=2182)	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)
Industrifremstilt mat på klemmepose	1340 (61 %)	0,8 (0,7)
Frukt/grønnsaker	1287 (59 %)	0,6 (0,5)
Grøt	438 (20 %)	0,4 (0,3)
Middag	185 (8 %)	0,4 (0,3)
Yoghurt	61 (3 %)	0,4 (0,3)

Tabell 35: Bruk av økologiske produkter ved 6 måneders alder.

Pleier barnet å få økologiske produkter?	Antall svar	Antall og andel (%) brukere ¹		
		Ja, vanligvis	Ja, av og til	Nei, sjelden/aldri
Grøt/velling	2126	555 (26 %)	580 (27 %)	991 (47 %)
Frukt	2132	545 (26 %)	953 (45 %)	634 (30 %)
Grønnsaker	2124	477 (22 %)	930 (44 %)	717 (34 %)
Middag	2125	370 (17 %)	740 (35 %)	1015 (48 %)
Andre økologiske produkter	2110	368 (17 %)	537 (25 %)	1205 (57 %)

¹Antall manglende svar varierer for de ulike matvaregruppene, antallet som inngår i analysene er angitt i kolonnen «Antall svar». Barn som ikke hadde blitt introdusert for fast føde ennå er ikke inkludert i analysene. Oppgitte andeler er basert på de som har svart på spørsmålet.

Tabell 36: Grunner til at barnet startet med fast føde.

Grunner til å starte med fast føde	Viktigste årsak, antall og andel (%) (n=2112)	Nest viktigste årsak, antall og andel (%) (n=2099)
Barnet viste tydelig interesse for fast føde	557 (26 %)	444 (21 %)
Barnet var gammelt nok	450 (21 %)	443 (21 %)
Ønsket å venne barnet til nye konsistenser og smaker	310 (15 %)	426 (20 %)
Fikk råd av lege, helsesøster eller annet helsepersonell om å starte med fast føde	232 (11 %)	205 (10 %)
Barn virket sultent	193 (9 %)	126 (6 %)
Håpet at barnet ville sove bedre om natten	122 (6 %)	187 (9 %)
Barnet hadde ikke tilstrekkelig vektøkning	90 (4 %)	31 (1 %)
Hadde for lite morsmelk	44 (2 %)	42 (2 %)
Ingen spesiell grunn, men ønsket å gi barnet fast føde	41 (2 %)	67 (3 %)
Ønsket å forebygge utvikling av allergiske sykdommer	24 (1 %)	56 (3 %)
Andre grunner	21 (1 %)	13 (1 %)
Mor begynte å arbeide/studere	10 (0,5 %)	16 (1 %)
Fikk råd av venner/familie om å starte med fast føde	9 (0,4 %)	28 (1 %)
Barnet har en medisinsk tilstand som gjorde at det var gunstig å starte med fast føde	7 (0,3 %)	12 (1 %)
Mor var syk/medisinbruk	2 (0,1 %)	3 (0,1 %)

Tabell 37: Bruk av vitamin D-tilskudd eller annet kosttilskudd ved 6 måneders alder.

Bruk av kosttilskudd	Antall og andel (%) (n=2182)
Barnet får vitamin D-tilskudd/kosttilskudd ved 6 måneders alder	1847 (85 %)
Barnet har fått vitamin D-tilskudd/kosttilskudd tidligere, men ikke nå	238 (11 %)
Barnet har aldri fått vitamin D-tilskudd/kosttilskudd	97 (4 %)

¹En deltager hadde ikke svart på spørsmålet om bruk av kosttilskudd, men har oppgitt bruk av tran. Denne deltageren er inkludert blant brukerne av vitamin D-tilskudd/kosttilskudd ved 6 måneders alder.

Tabell 38: Introduksjonstidspunkt for vitamin D-tilskudd i første levehalvår.

Barnets alder ved introduksjon	Antall og andel (%) (n=2182) ^{1,2}	Kumulativt antall og andel (%), n=2182 ^{1,2}
Ikke fått	98 (4 %)	
< 4 uker	128 (6 %)	128 (6 %)
4 uker	1017 (47 %)	1145 (52 %)
5 uker	136 (6 %)	1281 (59 %)
6 uker/7 uker	473 (22 %)	1754 (80 %)
2 måneder/2,5 måneder	121 (6 %)	1875 (86 %)
3 måneder/3,5 måneder	74 (3 %)	1949 (89 %)
4 måneder/4,5 måneder	55 (3 %)	2004 (92 %)
5 måneder/5,5 måneder	16 (1 %)	2020 (93 %)
6 måneder	7 (0,3 %)	2027 (93 %)
Ukjent introduksjonstidspunkt	57 (3 %)	2084 (96 %)

¹To deltagere hadde ikke svart på spørsmålet om alder for oppstart av vitamin D-tilskudd.

²55 deltagere hadde krysset av for at barnet aldri har fått vitamin D-tilskudd under spørsmålet om alder for oppstart av vitamin D-tilskudd samtidig som de hadde ført opp bruk av tran og/eller andre vitamin D-holdige kosttilskudd i skjemaet. Disse er inkludert under «ukjent introduksjonstidspunkt».

Tabell 39: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av kosttilskudd ved 6 måneders alder.

Kosttilskudd	Antall og andel ² (%) brukere (n=2182)	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)	Mengde blant brukere, ml ¹ /dråper ² pr. dag, gj.snitt (SD)	Mengde blant alle, ml ¹ /dråper ² pr. dag, gj.snitt (SD) (n=2182)
Tran	870 (40 %)	0,8 (0,3)	3,3 (1,7)	1,3 (2,0)
Vitamin D-dråper	1318 (60 %)	0,8 (0,3)	4,1 (1,3)	2,5 (2,2)
Flytende multivitaminer	63 (3 %)	1,1 (0,5)	4,8 (2,5)	0,1 (0,9)
Joddråper	6 (0,3 %)	1,0 (0,5)	1,2 (0,7)	0,0 (0,1)
Tang-/taremél	0	-	-	-
Annet kosttilskudd	64 (3 %)	1,2 (0,6)	-	-
Vitamin D-holdig kosttilskudd	1831 (84 %)	1,0 (0,5)	-	-

¹ml/dag for tran og multivitaminer

²dråper per dag for vitamin D-dråper og joddråper

Tabell 40: Matvarer som unngås fordi man er redd barnet kan reagere med allergi/intoleranse ved 6 måneders alder.

Matvare som unngås fordi man er redd for at barnet kan reagere med allergi/intoleranse	Antall og andel (%) (n=2179) ¹
Unngår ingen matvarer	1795 (82 %)
Unngår en eller flere matvarer	384 (18 %)
Vanlig kumelk	230 (11 %)
Nøtter/nøtteprodukter (peanøttsmør o.l.)	203 (9 %)
Egg	94 (4 %)
Appelsin/appelsinjuice/annen sitrusfrukt	82 (4 %)
Matvarer med tilsetningsstoffer	58 (3 %)
Fisk/skalldyr	51 (2 %)
Annet	44 (2 %)
Glutenholdig melk/korn (hvete, rug, bygg)	43 (2 %)
Soya	40 (2 %)
Morsmelkerstatning	35 (2 %)
Belgfrukter (erter, bønner o.l.)	22 (1 %)

¹Flere enn en type matvare kunne rapporteres, summen av prosentene blir derfor større enn 100.

Tabell 41: Problemer i forhold til spising/mat ved 6 måneders alder.

Har barnet hatt problemer i forhold til spising/mat?	Antall og andel (%) (n=2172) ¹
Nei, har ikke hatt noen problemer	1661 (76 %)
Ja, dårlig matlyst	144 (7 %)
Ja, problemer med svelging/suging	138 (6 %)
Ja, allergi/intoleranse mot enkelte matvarer	105 (5 %)
Ja, andre problemer	217 (10 %)

¹Flere enn et svaralternativer kunne rapporteres, slik at summen blir større enn 100 %.

Tabell 42: Ønske om å bli kontaktet senere i forbindelse med andre undersøkelser som knyttes til Spedkost.

Om deltageren kan kontaktes igjen senere for spørsmål om deltagelse i andre undersøkelser knyttet til Spedkost 3	Antall og andel (%) (n=2182)
Kan kontaktes igjen	2103 (96 %)
Ønsker ikke kontaktes igjen	79 (4 %)

Tabell 43: Fullamming i første levehalvår etter barnets kjønn.

Barnets alder	Gutter ¹		Jenter ¹		p ²
	Antall svar	Antall og andel (%)	Antall svar	Antall og andel (%)	
1 uke	1164	1010 (87 %)	994	867 (87 %)	0,75
2 uker	1164	982 (84 %)	994	847 (85 %)	0,59
4 uker	1164	937 (80 %)	995	808 (81 %)	0,68
6 uker	1164	897 (77 %)	995	785 (79 %)	0,31
2 måneder	1165	855 (73 %)	995	747 (75 %)	0,37
2,5 måneder	1165	843 (72 %)	995	733 (74 %)	0,50
3 måneder	1167	787 (67 %)	997	692 (69 %)	0,33
3,5 måneder	1168	743 (64 %)	998	653 (65 %)	0,38
4 måneder	1171	447 (38 %)	1000	389 (39 %)	0,73
4,5 måneder	1172	281 (24 %)	1002	269 (27 %)	0,12
5 måneder	1174	133 (11 %)	1005	161 (16 %)	0,001
5,5 måneder	1174	54 (5 %)	1007	61 (6 %)	0,13
6 måneder	1174	20 (2 %)	1008	17 (2 %)	0,98

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet ut basert på de som har svart på spørsmålet.

²Forskjell i andeler mellom gutter og jenter testet med kji-kvadrat test.

Tabell 44: Ammestatus ved 6 måneders alder etter barnets kjønn.

Ammestatus	Gutter ¹		Jenter ¹		p ²
	Antall svar	Antall og andel (%)	Antall svar	Antall og andel (%)	
Barnet har aldri blitt ammet	1174	26 (2 %)	1008	22 (2 %)	0,96
Barnet ammes ikke lenger	1173	238 (20 %)	1008	201 (20 %)	0,84
Fullammede ³	1174	20 (2 %)	1008	17 (2 %)	0,98
I hovedsak ammede ⁴	1174	2 (0,2 %)	1008	1 (0,1 %)	1,00 ⁵
Delvis ammede ⁶	1173	887 (76 %)	1008	767 (76 %)	0,80
Ammede, total andel	1173	909 (77 %)	1008	785 (78 %)	0,83
Gjennomsnittsfrekvens (SD), ganger/døgn	909	7,5 (2,0)	785	7,3 (2,1)	0,055

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet ut basert på de som har svart på spørsmålet.

²Forskjell i andeler mellom gutter og jenter testet med kji-kvadrat test hvis ikke annet er oppgitt.

³Fullammede spedbarn fikk kun morsmelk, og eventuelt kosttilskudd i tillegg til morsmelken.

⁴I hovedsak ammede spedbarn fikk kun vann/saft/juice o.l. samt eventuelt kosttilskudd i tillegg til morsmelken.

⁵Forskjell i andeler mellom gutter og jenter testet med Fisher's Exact Test.

⁶Delvis ammede spedbarn fikk morsmelkerstatning/annen melk og/eller fast føde i tillegg til morsmelken. Spedbarna kunne i tillegg ha fått vann/saft/juice o.l. og/eller kosttilskudd.

Tabell 45: Introduksjonsalder for fast føde i første levehalvår etter barnets kjønn.

Introduksjonsalder, fast føde	Gutter ¹		Jenter ¹		p ²
	Antall svar	Antall og andel (%)	Antall svar	Antall og andel (%)	
Ikke fått	1174	25 (2 %)	1008	21 (2 %)	0,94
< 3 måneder	1173	2 (0,2 %)	1007	7 (1 %)	0,09 ³
< 3,5 måneder	1173	17 (1 %)	1007	14 (1 %)	0,91
< 4 måneder	1174	70 (6 %)	1007	62 (6 %)	0,85
< 4,5 måneder	1173	580 (49 %)	1007	498 (49 %)	1,00
< 5 måneder	1173	809 (69 %)	1007	672 (67 %)	0,26
< 5,5 måneder	1173	993 (85 %)	1007	814 (81 %)	0,02
< 6 måneder	1173	1102 (94 %)	1007	935 (93 %)	0,30
≤ 6 måneder	1173	1149 (98 %)	1007	987 (98 %)	0,94

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet ut basert på de som har svart på spørsmålet.

²Forskjell i andeler mellom gutter og jenter testet med kji-kvadrat test hvis ikke annet er oppgitt.

³Forskjell i andeler mellom gutter og jenter testet med Fisher's Exact Test.

Tabell 46: Brukere og inntakfrekvens ved 6 måneders alder for utvalgte matvarer etter barnets kjønn.

	Antall og andel (%) brukere		p ¹	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)		p ²
	Gutter (n=1174)	Jenter (n=1008)		Gutter	Jenter	
Morsmelkerstatning som drikke	430 (37 %)	364 (36 %)	0,80	3,9 (2,9)	4,1 (2,8)³	0,51
Grøt	1132 (96 %)	960 (95 %)	0,17	1,9 (1,1)⁴	1,9 (1,1)⁴	0,72
Industrifremstilt grøt	1089 (93 %)	902 (89 %)	0,007	1,8 (1,2)	1,8 (1,1) ⁴	0,92
Fra pulver	1060 (90 %)	879 (87 %)	0,022	1,5 (0,8)	1,5 (0,8) ⁴	0,26
På klemmepose	372 (32 %)	337 (33 %)	0,39	0,9 (0,9)	0,9 (0,8)	0,55
Hjemmelaget grøt	230 (20 %)	217 (22 %)	0,26	0,9 (0,8)	0,9 (0,8)	0,78
Middag	993 (85 %)	842 (84 %)	0,50	1,3 (1,0)	1,3 (1,0)⁵	0,93
Industrifremstilt middag	577 (49 %)	486 (48 %)	0,66	0,9 (0,7)	0,9 (0,7)	0,89
Hjemmelaget middag	807 (69 %)	685 (68 %)	0,69	1,0 (0,8)	1,0 (0,8) ⁵	0,75
Fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	1079 (92 %)	937 (93 %)	0,36	1,6 (1,1)⁶	1,5 (1,1)	0,06
Industrifremstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	861 (73 %)	731 (73 %)	0,67	1,2 (1,0)	1,2 (0,9)	0,63
Hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	743 (63 %)	643 (64 %)	0,81	0,9 (0,8)	0,8 (0,7)	0,03
Vitamin D tilskudd totalt	972 (83 %)	859 (85 %)	0,12	1,0 (0,5)	1,1 (0,5)	0,09
Vitamin D dråper	700 (60 %)	618 (61 %)	0,42	0,8 (0,3)	0,8 (0,3)	0,36
Tran	452 (39 %)	418 (41 %)	0,16	0,8 (0,3)	0,8 (0,3)	0,23
Multivitaminer	33 (3 %)	30 (3 %)	0,82	1,1 (0,4)	1,1 (0,6)	0,95

¹Forskjell i andeler mellom gutter og jenter testet med kji-kvadrat test.

²Forskjeller mellom gutter og jenter testet med t-test for uavhengige utvalg.

³En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av morsmelkerstatning.

⁴En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av grøt.

⁵En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av middager.

⁶En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av fruktmos/frukt- og grønnsaksmos.

Tabell 47: Inntak av morsmelkerstatning og grøt ved 6 måneders alder etter barnets kjønn.

Matvare	Gutter ¹		Jenter ¹		p ²
	Antall svar	Mengde blant brukere	Antall svar	Mengde blant brukere	
Morsmelkerstatning som drikke, ml/dag (SD)	430	601 (475)	363	617 (476)	0,64
Grøt, g/dag (SD)	1090	171 (160)	917	159 (160)	0,08
Industrifremstilt grøt (inkl. klemmepose), g/dag (SD)	1028	172 (170)	847	158 (160)	0,08
Fra pulver, g/dag (SD)	1023	142 (123)	843	126 (109)	0,002
På klemmepose, g/dag (SD)	364	86 (123)	328	86 (110)	1,00
Hjemmelaget grøt, g/dag (SD)	178	75 (137)	160	70 (101)	0,70

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet ut basert på de som har svart på spørsmålet.

²Forskjeller mellom gutter og jenter testet med t-test for uavhengige utvalg.

Tabell 48: Brukere og inntaksfrekvens ved 6 måneders alder for utvalgte matvarer ved 6 måneders alder etter ammestatus.

Matvare	Antall og andel (%) brukere			Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)		
	Delvis ammede ¹ (n=1654)	Ikke ammede (n=487)	p ²	Delvis ammede ¹	Ikke ammede	p ³
Morsmelkerstatning som drikke	318 (19 %)	475 (98 %)	<0,001	2,2 (2,5)⁴	5,2 (2,4)	<0,001
Grøt	1609 (97 %)	482 (99 %)	0,03	1,8 (1,1)⁵	2,1 (1,2)⁵	<0,001
Industriefremstilt grøt	1516 (92 %)	474 (97 %)	<0,001	1,7 (1,1) ⁵	2,0 (1,3)	<0,001
Fra pulver	1471 (89 %)	467 (96 %)	<0,001	1,5 (0,8) ⁵	1,6 (0,8)	0,001
På klemmepose	503 (30 %)	205 (42 %)	<0,001	0,9 (0,8)	1,0 (1,0)	0,07
Hjemmelaget grøt	374 (23 %)	73 (15 %)	<0,001	0,8 (0,7)	1,1 (1,2)	0,12
Middag	1400 (85 %)	434 (89 %)	0,01	1,2 (1,0)⁶	1,6 (1,0)	<0,001
Industriefremstilt middag	741 (45 %)	322 (66 %)	<0,001	0,9 (0,7)	1,0 (0,7)	0,002
Hjemmelaget middag	1177 (71 %)	314 (64 %)	0,005	0,9 (0,8) ⁶	1,1 (0,9)	0,001
Fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	1545 (93 %)	470 (97 %)	0,01	1,5 (1,1)⁷	1,7 (1,2)	<0,001
Industriefremstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	1179 (71 %)	412 (85 %)	<0,001	1,1 (0,9)	1,4 (1,0)	<0,001
Hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	1132 (68 %)	253 (52 %)	<0,001	0,9 (0,7)	0,9 (0,9)	0,17
Vitamin D tilskudd totalt	1434 (87 %)	365 (75 %)	<0,001	1,0 (0,5)	1,1 (0,6)	0,003
Vitamin D-dråper	1046 (63 %)	254 (52 %)	<0,001	0,8 (0,3)	0,9 (0,2)	<0,001
Tran	665 (40 %)	188 (39 %)	0,53	0,8 (0,3)	0,8 (0,3)	0,31
Multivitaminer	40 (2 %)	19 (4 %)	0,08	1,1 (0,5)	1,1 (0,5)	0,92

¹Delvis ammede spedbarn fikk morsmelkerstatning/annen melk og/eller fast føde i tillegg til morsmelken.

Spedbarna kunne i tillegg ha fått vann/saft/juice o.l. og/eller kosttilskudd.

²Forskjeller i andeler etter ammestatus testet med kji-kvadrat test.

³Forskjeller etter ammestatus testet med t-test for uavhengige utvalg.

⁴En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av morsmelkerstatning.

⁵En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av grøt.

⁶En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av middager.

⁷En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av fruktmos/frukt- og grønnsaksmos.

Tabell 49: Inntak av morsmelkerstatning og industriefremstilt grøt ved 6 måneders alder etter ammestatus.

Matvare (spise/drikkeklar mengde)	Delvis ammede ^{1,2}		Ikke ammede ²		p ³
	Antall svar	Mengde blant brukere, gj.snitt (SD)	Antall svar	Mengde blant brukere, gj.snitt (SD)	
Morsmelkerstatning som drikke, ml/dag	317	305 (398)	475	812 (410)	<0,001
Industriefremstilt grøt (inkl. klemmepose), g/dag	1434	149 (150)	440	221 (199)	<0,001
Grøt laget fra pulver, g/dag	1425	123 (111)	440	172 (128)	<0,001
Grøt på klemmepose, g/dag	492	76 (99)	199	108 (150)	0,006
Hjemmelaget grøt, g/dag	292	63 (89)	46	133 (234)	0,05

¹Delvis ammede spedbarn fikk morsmelkerstatning/annen melk og/eller fast føde i tillegg til morsmelken.

Spedbarna kunne i tillegg ha fått vann/saft/juice o.l. og/eller kosttilskudd.

²Antall svar varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar».

³Forskjeller etter ammestatus testet med t-test for uavhengige utvalg.

Tabell 50: Ammestatus på føde/barselavdelingen etter mors utdannelsesnivå.

Ammestatus på føde/barselavdelingen	Antall og andel (%)		p ¹
	Ikke universitet-/høyskoleutdanning (n=593)	Universitet-/høyskoleutdanning (n=1589)	
Ammede, total andel	561 (95 %)	1557 (98 %)	<0,001
Fullammede ²	400 (67 %)	1048 (66 %)	0,51
I hovedsak ammede ³	24 (4 %)	73 (5 %)	0,58
Delvis ammede ⁴	134 (23 %)	433 (27 %)	0,027

¹Forskjeller i andeler etter utdannelsesnivå testet med kji-kvadrat test.

²Fullammede fikk kun morsmelk ev. med tillegg av vitamin- og mineraltilskudd (inkluderer også de som fikk melk fra morsmelkbank).

³I hovedsak ammede omfatter de som fikk morsmelk og tillegg av vann og/eller sukkervann.

⁴Delvis ammede fikk morsmelk og tillegg av morsmelkerstatning og ev. vann og/eller sukkervann/annen drikke.

Tabell 51: Fullamming i første levehalvår etter mors utdannelsesnivå.

Spedbarnets alder	Fullammede ^{1,2}				p ³
	Ikke universitet-/høyskoleutdanning		Universitet-/høyskoleutdanning		
	Antall svar	Antall og andel (%)	Antall svar	Antall og andel (%)	
1 uke	583	486 (83 %)	1575	1391 (88 %)	0,002
2 uker	583	474 (81 %)	1575	1355 (86 %)	0,007
4 uker	584	444 (76 %)	1575	1301 (83 %)	0,001
6 uker	584	428 (73 %)	1575	1254 (80 %)	0,002
2 måneder	584	398 (68 %)	1576	1204 (76 %)	<0,001
2,5 måneder	584	391 (67 %)	1576	1185 (75 %)	<0,001
3 måneder	587	350 (60 %)	1577	1129 (72 %)	<0,001
3,5 måneder	589	324 (55 %)	1577	1072 (68 %)	<0,001
4 måneder	589	203 (34 %)	1582	633 (40 %)	0,02
4,5 måneder	590	142 (24 %)	1584	408 (26 %)	0,42
5 måneder	593	88 (15 %)	1586	206 (13 %)	0,26
5,5 måneder	593	38 (6 %)	1588	77 (5 %)	0,15
6 måneder	593	11 (2 %)	1589	26 (2 %)	0,72

¹Fullammede fikk kun morsmelk ev. med tillegg av vitamin- og mineraltilskudd.

²Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet ut basert på de som har svart på spørsmålet.

³Forskjeller i andeler etter utdannelsesnivå testet med kji-kvadrat test.

Tabell 52: Amming i første levehalvår etter mors utdannelsesnivå.

Barnets alder	Ammede ¹				p ²
	Ikke universitet- /høyskoleutdanning		Universitet- /høyskoleutdanning		
	Antall svar	Antall og andel (%)	Antall svar	Antall og andel (%)	
1 uke	593	553 (93 %)	1589	1564 (98 %)	<0,001
2 uker	593	547 (92 %)	1589	1553 (98 %)	<0,001
4 uker	593	522 (88 %)	1588	1516 (95 %)	<0,001
6 uker	593	508 (86 %)	1589	1498 (94 %)	<0,001
2 måneder	593	483 (81 %)	1589	1466 (92 %)	<0,001
2,5 måneder	593	473 (80 %)	1589	1448 (91 %)	<0,001
3 måneder	593	449 (76 %)	1588	1415 (89 %)	<0,001
3,5 måneder	593	439 (74 %)	1589	1396 (88 %)	<0,001
4 måneder	593	423 (71 %)	1589	1369 (86 %)	<0,001
4,5 måneder	593	414 (70 %)	1589	1354 (85 %)	<0,001
5 måneder	593	398 (67 %)	1589	1332 (84 %)	<0,001
5,5 måneder	593	392 (66 %)	1588	1317 (83 %)	<0,001
6 måneder	592	388 (66 %)	1589	1306 (82 %)	<0,001

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet ut basert på de som har svart på spørsmålet.

²Forskjeller i andeler etter utdannelsesnivå testet med kji-kvadrat test.

Tabell 53: Introduksjonsalder for fast føde etter mors utdannelsesnivå.

Introduksjonsalder	Antall og andel (%) ¹				p ³
	Antall svar	Ikke universitet- /høyskoleutdanning	Antall svar ²	Universitet- /høyskoleutdanning	
Ikke fått	593	15 (3 %)	1589	31 (2 %)	0,40
< 3 måneder	593	1 (0,2%)	1587	8 (1 %)	0,46 ⁴
< 3,5 måneder	593	9 (2 %)	1587	22 (1 %)	0,82
< 4 måneder	593	50 (8 %)	1587	82 (5 %)	0,004
< 4,5 måneder	593	295 (50 %)	1587	783 (49 %)	0,87
< 5 måneder	593	394 (66 %)	1587	1087 (68 %)	0,36
< 5,5 måneder	593	471 (79 %)	1587	1336 (84 %)	0,009
< 6 måneder	593	542 (91 %)	1587	1495 (94 %)	0,02
≤ 6 måneder	593	578 (97 %)	1589	1558 (98 %)	0,40

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet ut basert på de som har svart på spørsmålet.

²To flere barn inngår i analysene for barn som ikke har fått fast føde/har fått fast føde ved 6 måneder ettersom de har oppgitt bruk av fast føde uten at tidspunkt for oppstart er angitt.

³Forskjeller i andeler etter utdannelsesnivå testet med kji-kvadrat test om ikke annet er oppgitt.

⁴Forskjeller i andeler etter utdannelsesnivå testet med Fisher's Exact Test.

Tabell 54: Brukere og inntaksfrekvens for diverse matvarer ved 6 måneders alder etter mors utdannelsesnivå.

	Antall og andel (%) brukere			Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)		
	Ikke universitet-/høyskoleutdannelse (n=593)	Universitet-/høyskoleutdannelse (n=1589)	p ¹	Ikke universitet-/høyskoleutdannelse	Universitet-/høyskoleutdannelse	p ²
Morsmelkerstatning som drikke	278 (47 %)	516 (32 %)	<0,001	4,5 (3,0)	3,7 (2,7)³	<0,001
Grøt	567 (96 %)	1525 (96 %)	0,71	1,9 (1,2)⁴	1,9 (1,1)	0,38
Industrifremstilt grøt	552 (93 %)	1439 (91 %)	0,06	1,9 (1,3) ⁵	1,8 (1,1)	0,28
Fra pulver	530 (89 %)	1409 (89 %)	0,64	1,5 (0,8) ⁵	1,5 (0,8)	0,58
På klemmepose	215 (36 %)	494 (31 %)	0,02	1,0 (1,0)	0,9 (0,8)	0,05
Hjemmelaget grøt	107 (18 %)	340 (21 %)	0,08	0,9 (0,9)	0,9 (0,8)	0,92
Middag	477 (80 %)	1358 (85 %)	0,004	1,5 (1,1)	1,3 (1,0)⁶	<0,001
Industrifremstilt middag	312 (53 %)	751 (47 %)	0,03	1,0 (0,8)	0,9 (0,7)	0,001
Hjemmelaget middag	369 (62 %)	1123 (71 %)	<0,001	1,1 (0,9)	0,9 (0,7) ⁶	0,005
Fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	545 (92 %)	1471 (93 %)	0,60	1,6 (1,2)	1,5 (1,0)⁷	0,060
Industrifremstilt fruktmost/frukt- og grønnsaksmos	465 (78 %)	1127 (71 %)	<0,001	1,3 (1,1)	1,1 (0,9)	0,003
Hjemmelaget fruktmost/frukt- og grønnsaksmos	318 (54 %)	1068 (67 %)	<0,001	0,9 (0,8)	0,9 (0,7)	0,71
Vitamin D tilskudd totalt	464 (78 %)	1367 (86 %)	<0,001	1,1 (0,6)	1,0 (0,5)	0,008
Vitamin D dråper	326 (55 %)	992 (62 %)	0,002	0,9 (0,3)	0,8 (0,3)	0,08
Tran	251 (42 %)	619 (39 %)	0,15	0,8 (0,3)	0,8 (0,3)	0,35
Multivitaminer	16 (3 %)	47 (3 %)	0,75	1,0 (0,6)	1,2 (0,5)	0,24

¹Forskjeller i andeler etter utdannelsesnivå testet med kji-kvadrat test.

²Forskjeller etter utdannelsesnivå testet med t-test for uavhengige utvalg.

³En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av morsmelkerstatning.

⁴To deltagere ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av grøt.

⁵En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av grøt.

⁶En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av middager.

⁷En deltager ekskludert på grunn av en urealistisk høy sammenlagt frekvens for inntak av fruktmos/frukt- og grønnsaksmos.

Tabell 55: Inntak av morsmelkerstatning og industrifremstilt grøt ved 6 måneders alder etter mors utdannelsesnivå.

Matvare (spise-/drikkeklar mengde)	Ikke universitet-/Høyskoleutdannelse ¹		Universitet-/Høyskoleutdannelse ¹		p ²
	Antall svar	Mengde blant brukere, gj.snitt (SD)	Antall svar	Mengde blant brukere, gj.snitt (SD)	
Morsmelkerstatning som drikke, ml/dag	278	730 (505)	515	543 (445)	<0,001
Industrifremstilt grøt (inkl. klemmepose), g/dag	506	187 (198)	1369	158 (152)	0,003
Grøt laget fra pulver, g/dag	503	146 (122)	1363	131 (115)	0,02
Grøt på klemmepose, g/dag	207	104 (153)	485	78 (97)	0,02
Hjemmelaget grøt, g/dag	73	87 (188)	265	69 (95)	0,43

¹Antall svar varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar». Oppgitte andeler regnet ut basert på de som har svart på spørsmålet.

²Forskjeller etter utdannelsesnivå testet med t-test for uavhengige utvalg.

Tabell 56: Bakgrunnsvariabler for deltagere i Spedkost 3 sammenlignet med Spedkost 2006.

Bakgrunnsvariabel	Spedkost 3 (n=2182)	Spedkost 2006 (n=1986)	Norge 2018 ¹	Norge 2006 ¹
Kjønnfordeling, %				
Gutter	54 %	50 %	52 %	51 %
Jenter	46 %	50 %	48 %	49 %
Fødselsvekt, %				
<1500 gr.	1 %	1 %	1 %	1 %
1500-2499 gr.	3 %	3 %	4 %	4 %
2500-3499 gr.	39 %	36 %	43 %	42 %
3500-3999 gr.	40 %	38 %	35 %	34 %
4000-4499 gr.	14 %	17 %	14 %	15 %
≥4500 gr.	3 %	5 %	3 %	4 %
Gj.snittlig fødselsvekt, gram (SD)	3539 (556)	3585 (589)	3491 (585)	3502 (615)
Svangerskapslengde, %				
<38. svangerskapsuke	12 %	12 %	11 %	11 %
≥38. svangerskapsuke	88 %	88 %	89 %	89 %
Mors alder (år) ved barnets fødsel, %²				
<20	0,5 %	1 %	1 %	2 %
20-24	8 %	10 %	10 %	14 %
25-29	36 %	29 %	32 %	31 %
30-34	36 %	39 %	37 %	34 %
35-39	17 %	18 %	17 %	15 %
≥40	3 %	4 %	4 %	3 %
Mors gj.snittsalder, år (SD)	30 (5)	31 (6)	31 (5)	30 (5)
Antall barn mor har født, %				
1 barn	46 %	41 %	42 %	42 %
2 barn	39 %	40 %	38 %	36 %
3 barn	12 %	15 %	14 %	16 %
4 eller flere barn	3 %	4 %	6 %	7 %
Landsdel, %				
Oslo/Akershus	27 %	24 %	28 %	27 %
Østlandet ellers	24 %	25 %	23 %	23 %
Agder-Rogaland	16 %	16 %	16 %	16 %
Vestlandet	15 %	18 %	17 %	17 %
Trøndelag	10 %	9 %	8 %	9 %
Nord-Norge	8 %	10 %	8 %	9 %
Mors sivilstatus, %				
Gift/samboer	97 %	96 %	94 %	93 %
Bor alene med barnet/barna, annet	3 %	4 %	6 %	7 %

¹Data fra Medisinsk fødselsregister <http://statistikkbank.fhi.no/mfr/> (7).

²Mors alder fra Spedkost 2006 er alder ved utfyllelse av spørreskjemaet, altså da barnet var rundt 6 måneder gammelt.

Tabell 57: Mors utdannelsesnivå i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Mors høyeste fullførte utdanning	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1962)	Kvinner (20-49 år) 2018 ^{1,2} andel (%)	Kvinner (20-49 år) 2006 ^{1,2} , andel (%)
9/10-årig grunnskole eller kortere	2 %	2 %	14 %	20 %
9/10-årig grunnskole og folkehøyskole/annet 1-årig utdanning	1 %	3 %		
Videregående opplæring	21 %	26 %	31 %	41 %
Fagskole ³	3 %	4 %	2 %	-
Høyskole/universitetsutdanning på 4 år eller mindre	37 %	38 %	40 %	33 %
Høyskole/universitetsutdanning på mer enn 4 år	36 %	25 %	13 %	6 %
Annet	0,4 %	1 %	-	-
Vet ikke	0 %	0 %	0,3 %	0,3 %

¹Data fra statistisk sentralbyrå (SSB 2006/2018): <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv> (6).

²Basert på alle kvinner og menn i oppgitt aldersintervall i befolkningen, ikke justert for deltagende mødres alder. Tallene gjelder befolkningen generelt, ikke utelukkende for de som har fått barn i 2018.

³Fagskolenivå var inkludert under videregående opplæring i 2006.

Tabell 58: Fars utdannelsesnivå i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Fars høyeste fullførte utdanning, %	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1933)	Menn (20-59 år) ^{1,2} 2018	Menn (20-59 år) ^{1,2} 2006
9/10-årig grunnskole eller kortere	2 %	4 %	20 %	22 %
9/10-årig grunnskole og folkehøyskole/annet 1-årig utdanning	2 %	4 %		
Videregående opplæring	32 %	31 %	42 %	50 %
Fagskole ³	11 %	13 %	5 %	-
Høyskole/universitetsutdanning på 4 år eller mindre	23 %	24 %	22 %	20 %
Høyskole/universitetsutdanning på mer enn 4 år	28 %	21 %	11 %	8 %
Annet	1 %	1 %	-	-
Vet ikke	1 %	1 %	0,4 %	0,4 %

¹Data fra statistisk sentralbyrå (SSB 2006/2018): <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv> (6).

²Basert på alle kvinner og menn i oppgitt aldersintervall i befolkningen, ikke justert for deltagende fedres alder.

³Fagskolenivå var inkludert under videregående opplæring i 2006.

Tabell 59: Mors arbeidssituasjon før barnet ble født, Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Mors arbeidssituasjon før barnets fødsel	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
Inntekstgivende arbeid, heltid	77 %	66 %
Inntekstgivende arbeid, deltid	11 %	19 %
Sykemeldt før hun ble gravid	1 %	1 %
Permisjon	1 %	1 %
Ufør	1 %	1 %
Under arbeidsavklaring	2 %	1 %
Hjemmearbeidende	0,4 %	2 %
Student/skoleelev	5 %	6 %
Arbeidsledig	2 %	3 %
Annet	0,5 %	1 %

Tabell 60: Mors røykevaner i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
Røykte mor i svangerskapet?		
Nei	2103 (96 %)	82 %
Ja, men sluttet i 1. trimester	39 (2 %)	9 %
Ja, men sluttet i 2. trimester	7 (0,3 %)	1 %
Ja, men sluttet i 3. trimester	0	0,4 %
Ja, av og til (ikke hver dag)	17 (1 %)	2 %
Ja, 1-9 sigaretter pr. dag	10 (0,5 %)	4 %
Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag	6 (0,3 %)	1 %
Røykte mor da barnet var 6 mnd?		
Nei	2097 (96 %)	85 %
Ja, av og til (ikke hver dag)	52 (2 %)	7 %
Ja, 1-9 sigaretter pr. dag	23 (1 %)	6 %
Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag	10 (0,5 %)	2 %

Tabell 61: Astma/allergi i nær familie i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Astma/allergi hos barnets foreldre eller søsken	Spedkost 3, andel (%) (n=2182) ¹	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986) ¹
Nei, mor/far/søsken har/har ikke hatt astma/allergi	56 %	53 %
Mor har/har hatt astma/allergi	525 (24 %)	25 %
Far har/har hatt astma/allergi	480 (22 %)	21 %
Søsken har/har hatt astma/allergi	279 (13 %)	15 %

¹Flere enn ett svar kunne rapporteres, slik at summen blir over 100 %.

Tabell 62: Vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder blant deltagere i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Barnets vekt og lengde	Spedkost 3 ¹					
	Gutter		Jenter		Alle	
	Antall svar	Gjennomsnitt (SD)	Antall svar	Gjennomsnitt (SD)	Antall svar	Gjennomsnitt (SD)
Fødselsvekt, g	1173	3607 (586)	1003	3460 (509)	2176	3539 (556)
Fødselslengde, cm	1156	50 (3)	989	50 (3)	2145	50 (3)
Vekt 6 måneder, g	1157	8359 (1024)	989	7708 (895)	2146	8059 (1019)
Lengde 6 måneder, cm	1146	69 (3)	981	67 (2)	2127	68 (3)
Barnets vekt og lengde	Spedkost 2006 ¹					
	Gutter		Jenter		Alle	
	Antall svar	Gjennomsnitt (SD)	Antall svar	Gjennomsnitt (SD)	Antall svar	Gjennomsnitt (SD)
Fødselsvekt, g	991	3648 (593)	983	3523 (579)	1974	3585 (589)
Fødselslengde, cm	984	51 (3)	975	50 (3)	1959	50 (3)
Vekt 6 måneder, g	986	8348 (1238)	975	7629 (1223)	1961	7989 (1281)
Lengde 6 måneder, cm	986	69 (6)	973	66 (8)	1959	68 (8)

¹Antall ubesvarte varierer for de ulike variablene, antallene som er inkludert i analysene er spesifisert i kolonnen «Antall svar».

Tabell 63: Ammestatus på føde/barselavdelingen i Spedkost 3 og i første leveuke i Spedkost 2006¹.

Ammestatus på føde/barselavdelingen	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
Ammede, total andel	97 %	98 %
Fullammede ²	66 %	73 %
I hovedsak ammede ³	4 %	8 %
Delvis ammede ⁴	26 %	17 %

¹Mens det i Spedkost 3 ble spurt om morsmelk og annen drikke på føde/barselavdelingen, ble det i Spedkost 2006 spurt om morsmelk og annen drikke den første leveuken.

²Fullammede fikk kun morsmelk ev. med tillegg av vitamin- og mineraltilskudd (inkluderer også de som fikk melk fra morsmelkbank).

³I hovedsak ammede omfatter de som fikk morsmelk og tillegg av vann og/eller sukkervann.

⁴Delvis ammede fikk morsmelk og tillegg av morsmelkerstatning og ev. vann og/eller sukkervann/annen drikke.

Tabell 64: Drikke på føde/barselavdelingen i Spedkost 3 og i første leveuke i Spedkost 2006¹.

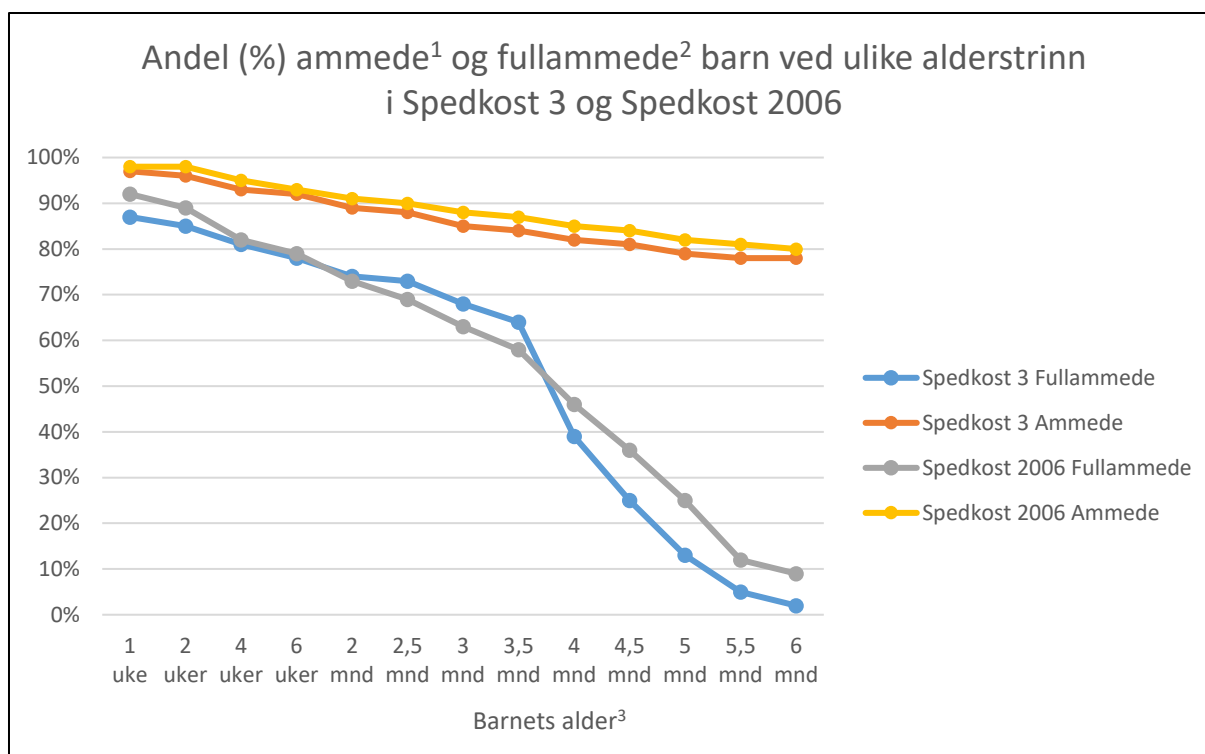
Drikke på føde/barselavdelingen	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
Morsmelk	97 %	98 %
Morsmelkerstatning	29 %	18 %
Sukkervann	10 %	8 %
Vann	0,2 %	4 %
Annet	0,4 %	1 %
Vet ikke	0,1 %	0,3 %

¹Mens det i Spedkost 3 ble spurt om morsmelk og annen drikke på føde/barselavdelingen, ble det i Spedkost 2006 spurt om morsmelk og annen drikke den første leveuken.

Tabell 65: Amming og fullamming i første levehalvår i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Barnets alder	Fullammede ¹		Ammede	
	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
1 uke	87 %	92 %	97 %	98 %
2 uker	85 %	89 %	96 %	98 %
4 uker	81 %	82 %	93 %	95 %
6 uker	78 %	79 %	92 %	93 %
2 måneder	74 %	73 %	89 %	91 %
2,5 måneder	73 %	69 %	88 %	90 %
3 måneder	68 %	63 %	85 %	88 %
3,5 måneder	64 %	58 %	84 %	87 %
4 måneder	39 %	46 %	82 %	85 %
4,5 måneder	25 %	36 %	81 %	84 %
5 måneder	13 %	25 %	79 %	82 %
5,5 måneder	5 %	12 %	78 %	81 %
6 måneder	2 %	9 %	78 %	80 %

¹Fullammede fikk kun morsmelk ev. med tillegg av vitamin- og mineraltilskudd.

Figur 1: Andel (%) ammede og fullammede barn ved ulike alderstrinn i Spedkost 3 (n=2182) og Spedkost 2006 (n=1986).

¹Ammede inkluderer alle barn som får morsmelk enten med eller uten tillegg av annen mat/drikke.

²Fullammede barn får kun morsmelk, eventuelt med tillegg av vitaminer/mineraler/kosttilskudd.

³Figuren presenterer punktestimater og ikke fullstendig kontinuerlige data.

Tabell 66: Ammestatus ved 6 måneders alder i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Ammestatus ved 6 måneders alder	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
Barnet har aldri blitt ammet	2 %	1 %
Fullammede ¹	2 %	9 %
I hovedsak ammede ²	0,1 %	1 %
Delvis ammede ³	76 %	70 %
Ammede, total andel	78 %	80 %

¹Fullammede barn fikk kun morsmelk, og eventuelt kosttilskudd i tillegg til morsmelken.

²I hovedsak ammede barn fikk kun vann/saft/juice o.l. samt eventuelt kosttilskudd i tillegg til morsmelken.

³Delvis ammede barn fikk morsmelkerstatning/annen melk og/eller fast føde i tillegg til morsmelken. Spedbarna kunne i tillegg ha fått vann/saft/juice o.l. og/eller kosttilskudd.

Tabell 67: Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning/annen melk i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Introduksjonsalder for morsmelkerstatning/annen melk	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
< 3 måneder	25 %	22 %
3 måneder/3,5 måneder	5 %	6 %
4 måneder/4,5 måneder	5 %	8 %
5 måneder/5,5 måneder	5 %	5 %
6 måneder	1 %	2 %

Tabell 68: Introduksjonstidspunkt for vann i første levehalvår i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Introduksjonstidspunkt for vann	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
< 3 måneder	2 %	14 %
3 måneder/3,5 måneder	5 %	8 %
4 måneder/4,5 måneder	18 %	11 %
5 måneder/5,5 måneder	32 %	18 %
6 måneder	15 %	7 %

Tabell 69: Introduksjonstidspunkt for saft, juice o.l. i første levehalvår i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Introduksjonstidspunkt for saft, juice o.l.	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
< 3 måneder	0 %	0,3 %
3 måneder/3,5 måneder	0,1 %	1 %
4 måneder/4,5 måneder	1 %	4 %
5 måneder/5,5 måneder	1 %	5 %
6 måneder	1 %	3 %

Tabell 70: Introduksjonstidspunkt for fast føde i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Introduksjonstidspunkt for fast føde	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
< 3 måneder	0,4 %	1 %
3 måneder	1 %	3 %
3,5 måneder	5 %	7 %
4 måneder	43 %	23 %
4,5 måneder	18 %	16 %
5 måneder	15 %	17 %
5,5 måneder	11 %	17 %
6 måneder	4 %	4 %

Tabell 71: Brukere og inntaksfrekvens for utvalgte matvarer ved 6 måneders alder i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Matvare	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)		Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)	
	Andel (%) brukere	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)	Andel (%) brukere	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)
Erstatninger og melk				
Morsmelkerstatning som drikke	36 %	4,0 (2,8)	36 %	3,3 (1,9)
Kumelk som drikke	1 %	2,9 (2,2)	0,1 %	-
Grøt	96 %	1,9 (1,1)	87 %	1,7 (1,1)
Industrifremstilt grøt (pulver og klemmepose)	91 %	1,8 (1,1)	86 %	1,7 (1,0)
Hjemmelaget grøt totalt	20 %	0,9 (0,8)	4 %	1,0 (0,8)
Grovt/sammalt mel	12 %	0,7 (0,6)	2 %	0,8 (0,7)
Hirse	9 %	0,6 (0,6)	2 %	0,9 (0,6)
Fint/hvitt mel/kavring/semule/ris/mais	1 %	0,5 (0,3)	1 %	0,8 (0,6)
Middag	84 %	1,3 (1,0)	59 %	1,1 (0,7)
Industrifermstilt middag	49 %	0,9 (0,7)	43 %	0,9 (0,5)
Potet/grønnsaker	44 %	0,5 (0,3)	24 %	0,6 (0,4)
Kjøtt og grønnsaker	30 %	0,5 (0,3)	29 %	0,7 (0,4)
Fisk og grønnsaker	20 %	0,4 (0,3)	5 %	0,5 (0,3)
Hjemmelaget middag	68 %	1,0 (0,8)	32 %	0,7 (0,6)
Potet/grønnsaker	66 %	0,6 (0,4)	29 %	0,6 (0,4)
Kjøtt og grønnsaker	20 %	0,4 (0,3)	6 %	0,5 (0,3)
Fisk og grønnsaker	19 %	0,4 (0,3)	4 %	0,4 (0,3)
Annen hjemmelaget middag	25 %	0,5 (0,4)	4 %	0,4 (0,3)
All fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	92 %	1,5 (1,1)	80 %	0,8 (0,8)
Industrifermstilt fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	73 %	1,2 (1,0)	52 %	0,9 (0,7)
Hjemmelaget fruktmos/frukt- og grønnsaksmos	64 %	0,9 (0,8)	31 %	0,7 (0,5)
Annen mat				
Brød	18 %	0,6 (0,5)	10 %	0,6 (0,5)
Yoghurt	2 %	0,4 (0,2)	3	0,5 (0,4)
Is	1 %	0,3 (0,1)	1	0,3 (0,0)
Kjeks/kaker	1 %	0,5 (0,3)	2	0,4 (0,3)
Spinat	0,5 %	0,3 (-) ¹	0,2 %	-
Drikke				
Vann	69 %	1,9 (1,3)	52 %	1,4 (1,2)
Barnedrikk (Hipp, Nestle o.l.)	1%	1,1 (1,6)	7 %	0,7 (0,7)
Saft, sukret	0,2 %	0,6 (0,4)	1 %	0,8 (0,9)
Saft, kunstig søtet	0,5 %	0,5 (0,3)	1 %	0,7 (0,7)
Brus, sukret	0	-	-	-
Brus, kunstig søtet	0	-	-	-
Juice	1 %	0,5 (0,7)	3 %	0,6 (0,6)
Nektar	1 %	0,4 (0,2)	2 %	0,4 (0,4)
Sukkersøtete drikker ¹	1 %	0,4 (0,3)	3 %	0,6 (0,6)

¹Sukkersøtete drikker omfatter brus med sukker, saft med sukker og nektar.

Tabell 72: Inntak av morsmelkerstatning og grøt ved 6 måneders alder i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

	Spedkost 3 (n=2182)		Spedkost 2006 (n=1986)	
	Alle deltagere, gj.snitt (SD)	Brukere, gj.snitt (SD)	Alle deltagere, gj.snitt (SD)	Brukere, gj.snitt (SD)
Morsmelkerstatning, ml/dag	221 (410)	609 (475)	183 (318)	511 (341)
Industriefremstilt grøt (inkl. klemmepose), g/dag	143 (164)	166 (166)	138 (159)	161 (161)
Industriefremstilt grøt fra pulver, g/dag	115 (118)	135 (117)	138 (159)	161 (161)

Tabell 73: Brukere, inntaksfrekvens og inntak av kosttilskudd ved 6 måneders alder i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Kosttilskudd	Andel (%) brukere	Ganger/dag blant brukere, gj.snitt (SD)	Mengde blant brukere, ml ¹ /dråper ² /dag, gj.snitt (SD)	Mengde blant alle, ml ¹ /dråper ² /dag, gj.snitt (SD)
Spedkost 3				
Tran	40 %	0,8 (0,3)	3,3 (1,7)	1,3 (2,0)
Vitamin D-dråper	60 %	0,8 (0,3)	4,1 (1,3)	2,5 (2,2)
Multivitaminer	3 %	1,1 (0,5)	4,8 (2,5)	0,1 (0,9)
Vitamin D-tilskudd totalt	84 %	1,0 (0,5)	-	-
Annet kosttilskudd	3 %	1,2 (0,6)	-	-
Spedkost 2006				
Tran	40 %	0,8 (0,3)	3,2 (1,8)	1,3 (1,9)
Vitamin D-dråper	39 %	0,8 (0,3)	5,0 (0,3)	1,8 (2,4)
Multivitaminer	7 %	1,0 (0,5)	4,3 (3,3)	0,3 (1,4)
Vitamin D-tilskudd totalt	80 %	0,9 (0,4)	-	-
Annet kosttilskudd	2 %	1,4 (0,5)	-	-

¹ml/dag for tran og multivitaminer

²dråper per dag for vitamin D-dråper

Tabell 74: Introduksjonstidspunkt for vitamin D-tilskudd i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Barnets alder ved introduksjon	Spedkost 3, andel (%) (n=2182)	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986)
< 4 uker	6 %	5 %
4 uker/5 uker	53 %	30 %
6 uker/7 uker	22 %	26 %
2 måneder/2,5 måneder	6 %	12 %
3 måneder/3,5 måneder	3 %	6 %
4 måneder/4,5 måneder	3 %	5 %
5 måneder/5,5 måneder	1 %	3 %
6 måneder	0,3 %	1 %

Tabell 75: Matvarer som unngås ved 6 måneders alder fordi man er redd for at barnet skal reagere med allergi/intoleranse i Spedkost 3 og Spedkost 2006.

Matvare	Spedkost 3, andel (%) (n=2182) ¹	Spedkost 2006, andel (%) (n=1986) ¹
Unngår ingen matvarer	82 %	66 %
Unngår matvarer	18 %	34 %
Vanlig kumelk	11 %	33 %
Nøtter/nøtteprodukter (peanøttsmør o.l.)	9 %	28 %
Egg	4 %	18 %
Appelsin/appelsinjuice/annen sitrusfrukt	4 %	23 %
Matvarer med tilsetningsstoffer	3 %	14 %
Fisk/skalldyr	2 %	20 %
Annet	2 %	4 %
Glutenholdig melk/korn (hvete, rug, bygg)	2 %	9 %
Soya	2 %	5 %
Morsmelkerstatning	2 %	4 %
Belgfrukter (erter, bønner o.l.)	1 %	12 %

¹Flere enn en type matvare kunne rapporteres, summen av prosentene blir derfor større enn 100.

9 Vedlegg

1. Invitasjon Spedkost 3, barn på 6 måneder
2. Spørreskjema Spedkost 3, barn på 6 måneder
3. Tekstmeldinger brukt ved oppringning av deltagere
4. Påminnelsesbrev Spedkost 3, barn på 6 måneder
5. Brev om vekt og lengde Spedkost 3, barn på 6 måneder
6. Etterutfyllingsskjema for vekt og lengde Spedkost 3, barn på 6 måneder

Vedlegg 1 - Invitasjon Spedkost 3, barn på 6 måneder

Forespørsel
om å delta i en
undersøkelse
av kostholdet blant
spedbarn

Hva spiser spedbarn i Norge?

Spedkost 3

Spedkost 3

Hva er Spedkost 3?

Spedkost 3 er en undersøkelse som skal kartlegge hva spedbarn i Norge spiser. I Spedkost 3 inviteres foresatte til spedbarn ved 6 måneders alder fra hele landet til å svare på et spørreskjema om barnets kosthold.

Hovedformålet med Spedkost 3 er å øke kunnskapen om spedbarns kosthold. Slik kunnskap er viktig for å forebygge kostholdsrelaterte helseproblemer i denne aldersgruppen.

Avdeling for ernæringsvitenskap ved Universitetet i Oslo (UiO) og Folkehelseinstituttet (FHI) gjennomfører og finansierer Spedkost 3.

Hvorfor spør vi deg om å delta?

Du er mor til ett av de 3000 spedbarna som er trukket ut via Folkeregisteret til å representere den norske befolkningen i denne undersøkelsen.

For at vi skal få et riktig bilde av kostholdet til spedbarn i Norge trenger vi deltagere fra hele landet. For oss er derfor hver deltager like viktig, og vi håper at du vil være med!

Hvordan kan du delta?

Spørreskjemaet finner du på følgende nettside: www.med.uio.no/spedkost. På nettsiden klikker du på den blå knappen merket med «Svar på spørreskjema». Fyll ut spørreskjemaet så tett opp til barnets 6-månedersdag som mulig. Det tar omkring 20 minutter å fylle ut skjemaet.

Når du besvarer spørreskjemaet, må du benytte en personlig bruker-ID som du finner i ruten nedenfor. Fristen for besvarelse av spørreskjemaet er **17. september 2018**.

Bruker-ID:

Om du ønsker spørreskjemaet i papirformat, kan du kontakte oss på telefon 90 29 16 96 eller på e-post til spedkoststudien@medisin.uio.no.

Det er viktig med nøyaktige opplysninger om barnets vekt og lengde. Vi ber deg fylle ut barnets vekt og lengde ved fødsel og ved 6-månderskontrollen på helsestasjonen, så sant du har disse opplysningene tilgjengelig.

Spørreskjemaet
finner du på:
[www.med.uio.no/
spedkost](http://www.med.uio.no/spedkost)

Dersom du har tvillinger eller trillinger, skal du svare for det barnet som står oppført på konvolutten. Selv om det er mor til barnet som får forespørselen, kan selvsagt far eller andre foresatte til barnet fylle ut spørreskjemaet.

En til to uker etter at du har mottatt denne invitasjonen, vil vi ringe deg for å høre om du har noen spørsmål angående undersøkelsen.

De som er trukket ut til å delta i denne undersøkelsen vil bli kontaktet igjen om et halvt år for å kartlegge kostholdet til barna som da er omkring ett år.

Deltagelse er frivillig

Det er frivillig å delta, og alle som er med på undersøkelsen står også fritt til å trekke seg når man vil uten å oppgi noen grunn.

Dersom du ikke ønsker å delta, og vil reservere deg mot å bli oppringt samt å bli purret på, svarer du «Nei» på spørsmålet om samtykke i spørreskjemaet. Du kan også melde deg av ved å kontakte oss på telefon 90 29 16 96 eller ved å sende en e-post til spedkoststudien@medisin.uio.no.

Etikk og personvern

Kontaktinformasjon til barnets mor samt mors og barnets fødselsnummer er innhentet fra Folkeregisteret. Mors telefonnummer er innhentet fra Direktoratet for forvaltning og ikt (Difi). Alle som arbeider med undersøkelsen hos UiO og FHI har taushetsplikt, og vi vil aldri offentliggjøre eller videreformidle opplysninger om hva enkeltpersoner har svart. Prosjektet er tilrådd av Personvernombudet for forskning, Norsk senter for forskningsdata.

All informasjon vil lagres ved hjelp av ID-numre. Koblingsnøkkelen mellom ID-nummer og fødselsnummer samt navn- og adresseliste vil lagres adskilt fra øvrige data.

Forventet prosjektslutt er 31.12.2020. Innsamlede opplysninger skal da oppbevares med personidentifikasjon i 20 år for mulige oppfølgingsstudier og videre forskning. Du vil i så fall kontaktes for ny informasjon og samtykke. Etter 20 år vil datasettet anonymiseres med mindre vi spør deg om videre lagring og du samtykker til det.

Hva får du igjen for å delta?

Alle deltagere som fullfører undersøkelsen vil motta et universalgavekort på 500 kroner (www.presentkort.no).

KONTAKT- INFORMASJON

Ta gjerne
kontakt med oss
hvis du lurer på
noe angående
undersøkelsen!

Telefon/SMS
90 29 16 96

E-post
spedkoststudien@medisin.uio.no

www.med.uio.no/spedkost

Hvem jobber med
Spedkost 3?

Anne Lene Kristiansen

*prosjektleder
Universitetet i Oslo*

Jannicke Borch Myhre

*prosjektmedarbeider
Universitetet i Oslo*

Spedkost 3

UiO : **Universitetet i Oslo**

 folkehelseinstituttet

Spedkost 3

6 måneder

Undersøkelse av kostholdet
blant spedbarn i Norge

Spedkost 3

Les dette før du fyller ut spørreskjemaet

Denne undersøkelsen tar sikte på å kartlegge kostholdet til barnet ditt som nå er ca. 6 måneder gammelt.

Det er viktig at du svarer på spørsmålene om barnets kosthold så tett opp til barnets 6-månedersdag som mulig. Du kan ha de siste 14 dagene i tankene *når du fyller ut skjemaet*.

Vi spør om kostholdet slik det vanligvis er. Vi er klar over at kostholdet varierer fra dag til dag. Prøv derfor så godt du kan å angi et «gjennomsnitt» av barnets kosthold. Vi har også noen spørsmål om hva barnet har spist før det ble 6 måneder.

Det er vanlig at barn i denne alderen søler og ikke spiser/drikker hele porsjonen de får servert. Ved spørsmål om hvor mye barnet ditt spiser, prøv derfor så godt du kan å angi hva det faktisk har spist.

Bakerst i skjemaet finner du bilder som kan være til hjelp ved bestemmelse av porsjonsstørrelser. Hvis du ikke kan gi et helt nøyaktig svar på spørsmålene, så fyll ut etter beste skjønn.

Dersom du har tvillinger eller trillinger, skal du svare for det barnet som står oppført på konvolutten. Selv om det er mor til barnet som får spørreskjemaet, kan selvsagt far eller andre foresatte til barnet fylle ut skjemaet.

Vi har brukt følgende forkortelser i spørreskjemaet:

ts betyr teskje
bs betyr barneskje
ss betyr spiseskje

6892

SPEDKOST

Undersøkelse av kostholdet blant spedbarn

Kryss av for "Ja" i ruten under dersom du samtykker i å delta i undersøkelsen. Dersom du ikke ønsker å delta og vil reservere deg mot å bli oppringt samt å bli purret på, kryss av for "Nei" og returner skjemaet.

Ja

Nei

Ved utfylling er det viktig at du går frem slik:

* Sett kryss i boksene. Slik: Ikke slik:

* Ved rettelser kan du markere tydelig at det er feil, slik:

* I de åpne feltene skriver du inn tydelig tekst

* Der det spørres etter tall, skriver du disse slik:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

* Skjemaet må ikke brettes

* Det utfylte skjemaet vil bli lest av en maskin. **Bruk blå eller sort kulepenn.**

Fyll inn opplysninger om barnets vekt og lengde - ved fødsel og ved 6 måneders alder (fra helsekortet).

Fylles ut fra helsekortet

Dato for måling av vekt/lengde (6 mnd):

--	--	--	--	--	--	--	--

dag

mnd

år

Barnets vekt (6 mnd):

--	--	--	--	--

gram

Barnets lengde (6 mnd):

--	--

cm

Fødselsvekt:

--	--	--	--

gram

Lengde ved fødsel:

--	--

cm

6892

BAKGRUNNSSPØRSMÅL OM BARNET

1. Dato for utfylling av skjemaet

Skriv inn datoen for dag, måned og år i rutene.

--	--	--	--	--	--	--	--

dag

mnd

år

2. Hva er barnets kjønn?

Sett **kun** ett kryss.

 Jente Gutt

3. Når ble barnet født i forhold til ultralydstermin?

Sett **kun** ett kryss.

 I 38. svangerskapsuke eller senere Før 38. svangerskapsuke

4. Hvor mange barn har mor født?

Sett **kun** ett kryss.

 1 barn 2 barn 3 barn 4 barn eller flere

5. Hvem fyller ut skjemaet?

Her kan du sette flere kryss.

 Barnets mor Barnets far Barnets medmor

SPØRSMÅL OM MORSMELK

6. Hva slags melk og/eller annen drikke fikk barnet på føde-/barselavdelingen?

Her kan du sette flere kryss.

 Morsmelk Morsmelkerstatning Vann Sukkervann Vet ikke Annet, vennligst
spesifiser:

--

--

6892

7. Får barnet morsmelk nå?Sett **kun** ett kryss.

- Ja, bare morsmelk (og eventuelt tran eller annet kosttilskudd) $\Rightarrow$ *Gå til spm 8 og deretter til spm 11*
-
- Ja, morsmelk og annen mat og/eller drikke $\Rightarrow$ *Gå til spm 8 og deretter til spm 11*
-
- Nei, men barnet har fått morsmelk tidligere $\Rightarrow$ *Gå til spm 9*
-
- Nei, barnet har aldri fått morsmelk $\Rightarrow$ *Gå til spm 10*

8. Hvor mange ganger i døgnet får barnet vanligvis morsmelk nå?

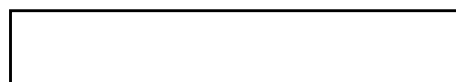
Regn også med de gangene barnet bare får morsmelk til trøst eller kos, dag- og nattetid.

Sett **kun** ett kryss.

- 1 gang
-
- 2-3 ganger
-
- 4-5 ganger
-
- 6-7 ganger
-
- 8-9 ganger
-
- 10 ganger eller flere

9. Hvor gammelt var barnet da det sluttet å få morsmelk?Sett **kun** ett kryss.

Uker							Måneder								
1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6892

10. **Hva var viktigste og nest viktigste grunn til at mor ikke ammet barnet eller har sluttet å amme det?**

Sett **kun** ett kryss for viktigste grunn og **kun** ett kryss for nest viktigste grunn.

	Viktigste grunn	Nest viktigste grunn
Sugeproblemer	☐	☐
Barnet ville ikke	☐	☐
Barnet sykt/for tidlig født	☐	☐
Kolikk/urolig barn	☐	☐
Barnet biter/har fått tenner	☐	☐
For lite melk	☐	☐
Mor syk/medisinbruk	☐	☐
Bekymring/stress/sliten	☐	☐
Brystbetennelse	☐	☐
Tilstoppede melkeganger	☐	☐
Såre brystknopper	☐	☐
Brystoperert	☐	☐
Mor begynte å arbeide/å studere	☐	☐
Andre grunner	☐	☐
Ingen spesielle problemer, men ønsket ikke å amme (lenger)	☐	☐
Ble rådet til å slutte	☐	☐

Dersom mor ble rådet til å slutte å amme, hvem var det som rådet henne til det?
(f.eks. helsepersonell, familie, venner)

SPØRSMÅL OM MORSMELKERSTATNING/ANNEN MELK

11. **Har barnet begynt å få morsmelkserstatning eller andre typer melk (kumelk, vegetabilsk melk o.l.)?**

Her regnes både det som drikkes og det som du selv tilsetter i grøt eller annen mat.

Sett **kun** ett kryss.

Ja

Nei → *Gå til spørsmål 15*

6892

12. Hvor gammelt var barnet da det begynte med morsmelkerstatning/annen melk i tillegg til eller istedenfor morsmelk?

Her regnes både det som drikkes og det som du selv tilsetter i grøt eller annen mat. Sett **kun** ett kryss.

Uker							Måneder								
1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

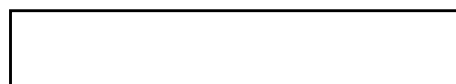
13. Hvor ofte drikker barnet vanligvis morsmelkerstatning og hvor mye drikker barnet vanligvis pr. gang?

Se mengdeangivelse på bilde 1 bakerst i spørreskjemaet. Velg mengde A, B, C eller D. Sett kryss i ruten som er nærmest den mengden barnet vanligvis drikker pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra gang til gang, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. 100 ml = 1 dl.

For hver melketype settes **kun** ett kryss for **hvor ofte**, enten ganger pr. uke eller ganger pr. døgn. I tillegg settes **kun** ett kryss for **hvor mye** barnet vanligvis drikker pr. gang.

	Hvor ofte?					Hvor mye?						
	Ganger pr. uke		Ganger pr. døgn			Mengde (ml) pr. gang						
	Aldri/sjeldnere enn hver uke	1-3	4-6	1	2	3	4	5 el. flere	60 A	120 B	180 C	240 D
NAN Pro1, NAN Organic 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
NAN Pro2, NAN Organic 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
NAN H.A. 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
HiPP Combiotic 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
HiPP Combiotic 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Semper Allomin 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Semper Allomin 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Holle morsmelkerstatning 1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Holle tilskuddsblanding 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annen morsmelkerstatning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Dersom barnet får annen morsmelkerstatning, oppgi type:

6892

14. **Hvor ofte drikker barnet vanligvis melk og hvor mye drikker barnet vanligvis pr. gang?**

Se mengdeangivelse på bilde 2 bakerst i spørreskjemaet. Velg mengde A, B, C eller D. Sett kryss i ruten som er nærmest den mengden barnet vanligvis drikker pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra gang til gang, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. 100 ml = 1 dl.

For hver melketype settes **kun** ett kryss for **hvor ofte**, enten ganger pr. uke eller ganger pr. døgn. I tillegg settes **kun** ett kryss for **hvor mye** barnet vanligvis drikker pr. gang.

	Aldri/sjeldnere enn hver uke	Hvor ofte?							Hvor mye?			
		Ganger pr. uke		eller		Ganger pr. døgn			Mengde (ml) pr. gang			
		1-3	4-6	1	2	3	4	5 el. flere	30 A	60 B	120 C	180 D
Helmelk (søt og sur)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lettmelk (1.0 % og 1.2 % fett)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lettmelk (0.5 % fett, tidligere ekstra lett melk)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skummetmelk (søt og sur)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kumelksblanding (kumelk-vann-sukker)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annen melk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Dersom barnet får annen melk, oppgi type:

SPØRSMÅL OM FAST FØDE

15. **Har barnet begynt å få fast føde?**

Med fast føde menes alle andre matvarer enn vann/melk/saft/juice/annen drikke og kosttilskudd.

Fast føde inkluderer velling selv om denne er tyntflytende.

Sett **kun** ett kryss.

Ja

Nei → *Gå til spørsmål 25*

16. **Hvor gammelt var barnet da det første gang fikk fast føde?**

Sett **kun** ett kryss.

Uker							Måneder								
1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6892

17. Hvor ofte pleier barnet å spise følgende mat nå?*Med melk menes her morsmelk, morsmelkerstatning eller annen melk.**Sett **kun** ett kryss for hver matvare, enten ganger pr. uke eller ganger pr. døgn.*

		Ganger pr. uke		eller	Ganger pr. døgn			
	Aldri/sjeldnere enn hver uke	1-3	4-6	1	2	3	4 el. flere	
INDUSTRIFREMSTILT GRØT/VELLING FRA PULVER:								
Nestlé grøt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Semper grøt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
HiPP grøt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Holle grøt (tilberedt med vann/melk)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Velling (fra pulver eller drikkeklar)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
INDUSTRIFREMSTILT GRØT PÅ KLEMMEOSE:								
Nestlé, HiPP, Lillego, Lev Vel, Organix	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Ella's Kitchen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Semper	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
HJEMMELAGET GRØT:								
Grovt/sammalt mel/havregryn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Hirse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Fint/hvitt mel/kavring/semule/ris/mais	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

18. Dersom barnet får grøt, hva slags væske tilsettes vanligvis grøten ved tilberedning/koking?*Hvis det vanligvis brukes mer enn én type væske, settes flere kryss.*

- Vann
- Morsmelk
- Morsmelkerstatning
- Kumelk
- Annet

19. Dersom barnet får grøt, hvor store porsjoner spiser barnet vanligvis til hvert måltid?*Se mengdeangivelse på bilde 3 bakerst i spørreskjemaet. Velg mengde A, B, C, D, E eller F. Sett kryss i ruten som er nærmest den mengden barnet vanligvis spiser pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra gang til gang, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. Sett **kun** ett kryss for hver grøttype.*

	Bruker ikke	Noen ts (Bilde A)	0,5 dl (Bilde B)	1 dl (Bilde C)	1,5 dl (Bilde D)	2 dl (Bilde E)	2,5 dl (Bilde F)
Industrifremstilt grøt (inkludert grøt på klemmepose)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hjemmelaget grøt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

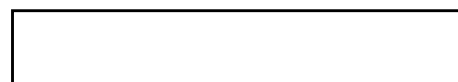

6892

20. Hvor ofte pleier barnet å spise følgende mat nå?Sett **kun** ett kryss for hver matvare, enten ganger pr. uke eller ganger pr. døgn.

	Aldri/sjeldnere enn hver uke	Ganger pr. uke		eller		Ganger pr. døgn		
		1-3	4-6	1	2	3	4 el. flere	
INDUSTRIFREMSTILT MIDDAG PÅ GLASS/KLEMMEMPOSE:								
Potet/grønnsaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kjøtt og grønnsaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fisk og grønnsaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
HJEMMELAGET MIDDAG:								
Potet/grønnsaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kjøtt og grønnsaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fisk og grønnsaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annen hjemmelaget middag	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
INDUSTRIFREMSTILT FRUKT-/BÆR-/GRØNNSAKSMOS PÅ GLASS/KLEMMEMPOSE:								
Smoothie/frukt-/bærmos, <u>kun</u> frukt/bær	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Smoothie/frukt-/bærmos med korn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Smoothie/frukt-/bærmos med yoghurt, med/uten korn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frukt- og grønnsaksmos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
HJEMMELAGET FRUKT-/BÆR-/GRØNNSAKSMOS:								
Hjemmelaget smoothie/frukt-/bærmos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hjemmelaget frukt- og grønnsaksmos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ANNEN MAT:								
Brød	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yoghurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Is	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kjeks/kaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Risikaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spinat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6892

21. Hvor ofte pleier barnet å få industrifremstilt mat på klemmepose?Sett **kun** ett kryss for hver matvare, enten ganger pr. uke eller ganger pr. døgn.

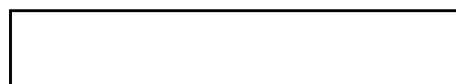
	Aldri/sjeldnere enn hver uke	Ganger pr. uke		eller		Ganger pr. døgn	
		1-3	4-6	1	2	3	4 el. flere
Grøt på klemmepose	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frukt/grønnsaker på klemmepose	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Middag på klemmepose	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yoghurt på klemmepose	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Pleier barnet å få økologiske produkter?Sett **kun** ett kryss for hver matvare.

	Ja, vanligvis	Ja, av og til	Nei, sjelden/aldri
Grøt/velling	☐	☐	☐
Middag	☐	☐	☐
Frukt	☐	☐	☐
Grønnsaker	☐	☐	☐
Andre økologiske produkter	☐	☐	☐

23. Hvor gammelt var barnet da det fikk følgende matvarer for første gang?Sett **kun** ett kryss for hver matvare.

	Ikke fått	Måneder					
		1	2	3	4	5	6
Mais-/ris-/hirsegrøt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Havre-/hvete-/bygg-/kavringgrøt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frukt-/bærmos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moset potet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moste grønnsaker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moset kjøtt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moset fisk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brød	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yoghurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nøtter/nøtteprodukter (peanøttsmør o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

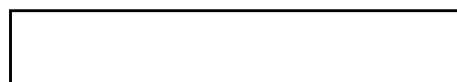

6892

24. Hva var viktigste og nest viktigste grunn til at barnet begynte med fast føde?*Med fast føde menes alle andre matvarer enn vann/melk/saft/juice/annen drikke og kosttilskudd.**Fast føde inkluderer velling selv om det er tyntflytende.**Sett **kun** ett kryss for viktigste grunn og **kun** ett kryss for nest viktigste grunn.*

	Viktigste grunn	Nest viktigste grunn
Barnet var gammelt nok til å begynne med fast føde	☐	☐
Barnet virket sultent	☐	☐
Barnet viste tydelig interesse for fast føde	☐	☐
Ingen spesiell grunn, men ønsket å gi barnet fast føde	☐	☐
Ønsket å venne barnet til nye konsistenser og smaker	☐	☐
Ønsket å forebygge utvikling av allergiske sykdommer	☐	☐
Fikk råd av lege, helsesøster eller annet helsepersonell om å starte med fast føde	☐	☐
Fikk råd av venner/familie om å starte med fast føde	☐	☐
Håpet at barnet ville sove bedre om natten	☐	☐
Mor begynte å arbeide/studere	☐	☐
Hadde for lite morsmelk	☐	☐
Barnet hadde ikke tilstrekkelig vektøkning	☐	☐
Mor var syk/medisinbruk	☐	☐
Barnet har en medisinsk tilstand som gjorde at det var gunstig å starte med fast føde	☐	☐
Andre grunner, vennligst spesifiser:	☐	☐

6892

SPØRSMÅL OM VANN, SAFT, JUICE O.L.

25. Har barnet begynt å få vann, saft, juice o.l.?

Sett **kun** ett kryss.

Ja

Nei $\Rightarrow$ Gå til spørsmål 29

26. Hvor ofte pleier barnet å drikke vann, saft, juice o.l., og hvor mye drikker barnet vanligvis pr. gang?

Se mengdeangivelse på bilde 2 bakerst i spørreskjemaet. Velg mengde A, B, C eller D. Sett kryss i ruten som er nærmest den mengden barnet vanligvis drikker pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra gang til gang, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. 100 ml = 1 dl.

For hver drikk settes **kun** ett kryss for **hvor ofte**, enten ganger pr. uke eller ganger pr. døgn. I tillegg settes **kun** ett kryss for **hvor mye** barnet vanligvis drikker pr. gang.

	Aldri/sjeldnere enn hver uke	Hvor ofte?							Hvor mye?			
		Ganger pr. uke		Ganger pr. døgn					Mengde (ml) pr. gang			
		1-3	4-6	1	2	3	4	5 el. flere	30 A	60 B	120 C	180 D
Vann	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnedrikk (Nestlé, HiPP o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saft, sukret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saft, kunstig søtet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brus, sukret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brus, kunstig søtet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Juice	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nektar (eplenektar o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

27. Dersom barnet får vann nå, hvor gammelt var barnet da det begynte å få dette?

Sett **kun** ett kryss.

Ikke fått	Uker							Måneder								
	1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28. Dersom barnet får saft, juice o.l. nå, hvor gammelt var barnet da det begynte å få dette? Sett **kun** ett kryss.

Ikke fått	Uker							Måneder								
	1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6892

ANDRE SPØRSMÅL OM BARNETS KOSTHOLD

29. Er det noen matvarer det kunne være aktuelt å gi barnet, men som du unngår å gi fordi du er redd barnet kan reagere med allergi/intoleranse?

Sett **kun** ett kryss.

Ja

Nei $\Rightarrow$ *Gå til spørsmål 31*

30. Hvilke matvarer/ingredienser i matvarer unngår du å gi barnet?

Her kan du sette flere kryss.

Glutenholdig mel/korn (hvete, rug og bygg)

Vanlig kumelk

Morsmelkerstatning

Appelsin/appelsinjuice/annen sitrusfrukt

Fisk/skalldyr

Nøtter/nøtteprodukter (peanøttsmør o.l.)

Belgfrukter (erter, bønner o.l.)

Egg

Soya

Matvarer med tilsetningsstoffer

Annet

31. Har barnet hatt problemer i forbindelse med spising/mat?

Her kan du sette flere kryss.

Nei, har ikke hatt noen problemer

Ja, dårlig matlyst

Ja, problemer med svelging/suging

Ja, allergi/intoleranse mot enkelte matvarer

Ja, andre problemer

Oppgi hvilke:

SPØRSMÅL OM KOSTTILSKUDD**32. Får barnet vitamin D-tilskudd (som vitamin D-dråper/tran) eller annet kosttilskudd nå?**Sett **kun** ett kryss. Ja Nei, men barnet har fått vitamin D-tilskudd/kosttilskudd tidligere $\Rightarrow$ *Gå til spørsmål 34* Nei, barnet har aldri fått vitamin D-tilskudd/kosttilskudd $\Rightarrow$ *Gå til spørsmål 35***33. Hvor ofte får barnet vanligvis vitamin D-tilskudd eller annet kosttilskudd, og hvor mye får barnet pr. gang?**For hvert kosttilskudd settes **kun** ett kryss for **hvor ofte**, enten ganger pr. uke eller ganger pr. døgn. I tillegg settes **kun** ett kryss for **hvor mye** barnet vanligvis får pr. gang.

Det er satt opp to mengder for en teskje: 3 ml (liten teskje) og 5 ml (stor teskje).

	Aldri/sjeldnere enn hver uke	Hvor ofte?				Hvor mye?					
		Ganger pr. uke	eller	Ganger pr. døgn	Mengde pr. gang						
		1-3	4-6	1	2 el. flere	1 ts (3 ml)	1 ts (5 ml)	1 bs (7 ml)	1 ss (10 ml)		
Tran	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Vitamin D-dråper	☐	☐	☐	☐	☐	3 dråper ☐	5 dråper ☐				
Flytende multivitaminer (Sana-sol, Biovit, Nycoplus multi vitaminmikstur o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐	1 ts (3 ml) ☐	1 ts (5 ml) ☐	1 bs (7 ml) ☐	1 ss (10 ml) ☐		
Joddråper	☐	☐	☐	☐	☐	1/2 dråpe ☐	1 dråpe ☐	2 dråper ☐			
Tang-/taremél	☐	☐	☐	☐	☐	1/4 knivsodd ☐	1/2 knivsodd ☐	3/4 knivsodd ☐	1 knivsodd ☐		
Annet kosttilskudd	☐	☐	☐	☐	☐	1 ts (3 ml) ☐	1 ts (5 ml) ☐	1 bs (7 ml) ☐	1 ss (10 ml) ☐	3 dråper ☐	5 dråper ☐

Oppgi hvilke:

6892

34. Hvor gammelt var barnet da det første gang fikk vitamin D-tilskudd?Sett **kun** ett kryss.

Ikke fått	Uker							Måneder								
	1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

BAKGRUNNSSPØRSMÅL OM BARNETS MOR OG FAR**35. Hva er mors alder?**

Skriv inn mors alder.

		År
--	--	----

36. Hvilken utdanning har barnets mor og far?Sett **kun** ett kryss for høyeste fullførte utdanning hos mor og **kun** ett kryss for høyeste fullførte utdanning hos far.

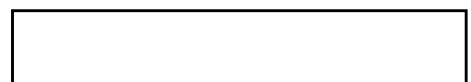
	Barnets mor	Barnets far
9/10-årig grunnskole eller kortere	☐	☐
9/10-årig grunnskole og folkehøgskole eller annen ett-årig utdanning	☐	☐
Videregående opplæring (videregående skole/gymnas/fagbrev/svennebrev)	☐	☐
Fagskole	☐	☐
Høgskole- eller universitetsutdanning på 4 år eller mindre	☐	☐
Høgskole- eller universitetsutdanning på mer enn 4 år	☐	☐
Annet	☐	☐
Vet ikke	☐	☐

37. Hvordan var mors arbeidssituasjon før barnet ble født?

Sykemeldinger i forbindelse med svangerskapet skal ikke regnes med. Dersom flere alternativer passer, kryss av for det alternativet som passer best.

Sett **kun** ett kryss.

- Inntektsgivende arbeid heltid
- Inntektsgivende arbeid deltid
- Sykemeldt før hun ble gravid
- Permisjon
- Ufør
- Under arbeidsavklaring
- Hjemmearbeidende
- Student/skoleelev
- Arbeidsledig
- Annet

6892

38. Har mor et vegetarisk kosthold?

Sett **kun** ett kryss.

- Nei
-
- Ja, mor er vegetarianer og inkluderer melkeprodukter og egg i kosten (ovolakto-vegetarianer)
-
- Ja, mor er vegetarianer og inkluderer melkeprodukter, men ikke egg i kosten (lakto-vegetarianer)
-
- Ja, mor er vegetarianer og utelater alle melkeprodukter og egg fra kosten (veganer)

39. Hvordan er mors familiesituasjon?

Sett **kun** ett kryss.

- Samboer
-
- Gift
-
- Bor alene med barnet/barna
-
- Annet

40. Bruker mor, eller har mor brukt snus?

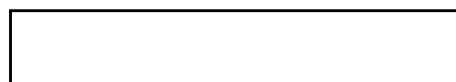
Sett **kun** ett kryss.

- Nei
-
- Ja, men har sluttet
-
- Ja, av og til
-
- Ja, daglig

41. Røykte mor i svangerskapet?

Sett **kun** ett kryss.

- Nei
-
- Ja, men sluttet i 1. trimester (uke 1-12)
-
- Ja, men sluttet i 2. trimester (uke 13-24)
-
- Ja, men sluttet i 3. trimester (uke 25 frem til fødsel)
-
- Ja, av og til (ikke hver dag)
-
- Ja, 1-9 sigaretter pr. dag
-
- Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag

6892

42. Røyker mor nå?

Sett **kun** ett kryss.

- Nei

- Ja, av og til (ikke hver dag)

- Ja, 1-9 sigaretter pr. dag

- Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag

43. Har barnets foreldre eller søsken astma/allergi, eller har de hatt slike plager tidligere?

Her kan du sette flere kryss.

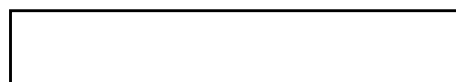
- Nei

- Mor har/har hatt astma/allergi

- Far har/har hatt astma/allergi

- Barnets søsken har/har hatt astma/allergi

44. På et senere tidspunkt kan det bli aktuelt å knytte andre undersøkelser til Spedkoststudien. Kan vi kontakte deg igjen med forespørsel om å være med i denne typen undersøkelser?

- Ja

- Nei

Tusen takk for at du tok deg tid til å besvare spørsmålene!

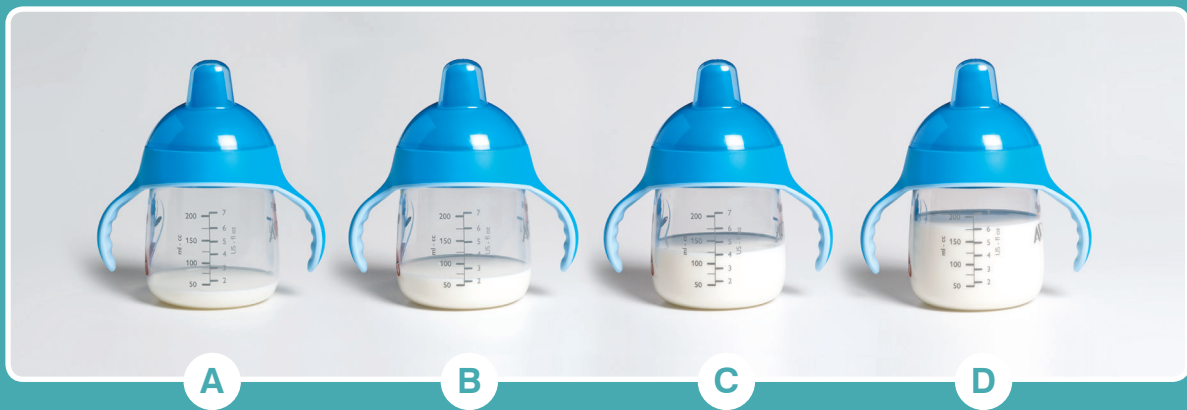
Spørreskjemaet postlegges i vedlagte svarkonvolutt.

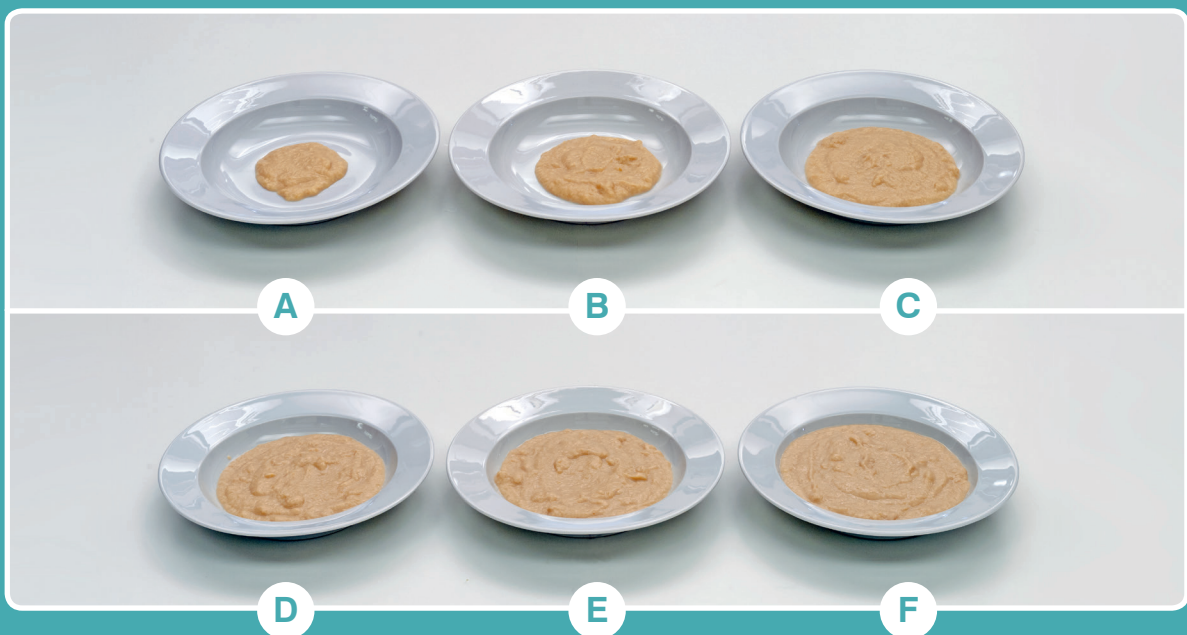
1. Morsmelkerstatning o.l.

2. Drikke (melk, vann, saft, juice o.l.) i tutekopp

3. Grøt

Spedkost 3

gjennomføres av Universitetet i Oslo
og Folkehelseinstituttet

Spedkost 3

UiO • **Universitetet i Oslo**

Vedlegg 3

Tekstmeldinger brukt i ringerunden

Tekstmelding sendt etter første oppringning (dersom personen ikke svarte):

Hei! Universitetet i Oslo har forsøkt å kontakte deg angående Spedkoststudien som du fikk invitasjon til å delta i for ca. 1 uke siden. Spedkost er en nasjonal kartlegging av kostholdet til barn på 6 og 12 måneder. Du kan delta ved å fylle ut spørreskjemaet på www.med.uio.no/spedkost. ID-nummeret ditt finner du i invitasjonsbrevet. Mangler du ID-nummer eller har du spørsmål, treffes vi på telefon 90291696 eller e-post spedkoststudien@medisin.uio.no. Vennlig hilsen Universitetet i Oslo

Tekstmelding sendt etter den fjerde og siste oppringningen (dersom personen ikke svarte):

Hei! Universitetet i Oslo har forsøkt å kontakte deg angående Spedkoststudien som du fikk invitasjon til å delta i for ca. 1 uke siden. Spedkost er en nasjonal kartlegging av kostholdet til barn på 6 og 12 måneder. Du kan delta ved å fylle ut spørreskjemaet på www.med.uio.no/spedkost. ID-nummeret ditt finner du i invitasjonsbrevet. Vi vil ikke forsøke å kontakte deg over telefon flere ganger, men mangler du ID-nummer eller har du spørsmål, treffes vi på telefon 90291696 eller e-post spedkoststudien@medisin.uio.no. Vennlig hilsen Universitetet i Oslo

Vedlegg 4 - Påminnelsesbrev Spedkost 3, barn på 6 måneder

Undersøkelse
av kostholdet
blant spedbarn

Har du husket å besvare spørreskjemaet om kosthold blant spedbarn?

For omkring en måned siden sendte vi deg en forespørsel om å delta i en kartlegging av kostholdet til barn på 6 måneder. Vi kan ikke se å ha mottatt noe svar fra deg, men håper du har anledning til å fylle ut det vedlagte spørreskjemaet.

Du kan også besvare spørreskjemaet elektronisk (se baksiden av arket for mer informasjon). Du trenger ikke fylle ut

skjemaet både elektronisk og på papir, velg det som passer deg best.

Alle deltagere som fullfører undersøkelsen vil motta et universalgavekort på 500 kroner (www.presentkort.no).

Takk!

Hvis du allerede har besvart skjemaet, takker vi for hjelpen, og du kan se bort fra denne henvendelsen!

Spedkost 3

Svarfrist
10. oktober
2018

Deltagelse er frivillig

Det er frivillig å delta og du kan når som helst trekke deg fra undersøkelsen, men for at vi skal få et riktig bilde av kostholdet til spedbarn i Norge, er det viktig at flest mulig av de som er trukket ut blir med. Vi kan ikke erstatte deg med en annen! De som er trukket ut til å delta i denne undersøkelsen vil bli kontaktet igjen om et halvt år for å kartlegge kostholdet til barna som da er omkring ett år.

Vekt og lengde

Det er viktig med nøyaktige opplysninger om barnets vekt og lengde. Vi ber deg fylle ut barnets vekt og lengde ved fødsel og ved 6-månderskontrollen på helsestasjonen, så sant du har disse opplysningene tilgjengelig.

Hvem skal svare?

Dersom du har tvillinger eller trillinger, skal du svare for det barnet som er oppført på konvolutten. Selv om det er mor til barnet som får forespørselen, kan selvsagt far eller andre foresatte til barnet fylle ut spørreskjemaet.

Taushetsplikt

Kontaktinformasjon til barnets mor samt mors og barnets fødselsnummer er innhentet fra Folkeregisteret. Mors telefonnummer er innhentet fra Direktoratet for forvaltning og ikt (Difi). Alle som arbeider med undersøkelsen hos Universitetet i Oslo og Folkehelseinstituttet har taushetsplikt og vi vil aldri offentliggjøre eller videreformidle

opplysninger om hva enkeltpersoner har svart. Prosjektet er tilrådd av Personvernombudet for forskning, Norsk senter for forskningsdata.

Datalagring

All informasjon vil lagres ved hjelp av ID-numre. Koblingsnøkkelen mellom ID-nummer og fødselsnummer samt navn- og adresseliste vil lagres adskilt fra øvrige data. Forventet prosjektslutt er 31.12.2020. Innsamlede opplysninger skal da oppbevares med personidentifikasjon i 20 år for mulige oppfølgingsstudier og videre forskning. Du vil i så fall kontaktes for ny informasjon og samtykke. Etter 20 år vil datasettet anonymiseres med mindre vi spør deg om videre lagring og du samtykker til det.

Til deg som vil besvare spørreskjemaet elektronisk

Spørreskjemaet finner du på følgende nettside:
www.med.uio.no/spedkost

På nettsiden klikker du på den blå knappen merket med «Svar på spørreskjema». Når du besvarer spørreskjemaet, må du benytte en personlig bruker-ID som du finner i ruten nedenfor.

Bruker-ID:

Ta gjerne kontakt hvis du lurer på noe!

Telefon/SMS
902 91 696

E-post
spedkoststudien@medisin.uio.no

www.med.uio.no/spedkost

Hvem jobber med Spedkost 3?

Anne Lene Kristiansen
prosjektleder,
Universitetet i Oslo

Jannicke Borch Myhre
prosjektmedarbeider,
Universitetet i Oslo

**På forhånd
takk for hjelpen!**

Spedkost 3

UiO : Universitetet i Oslo

Undersøkelse av kostholdet blant spedbarn

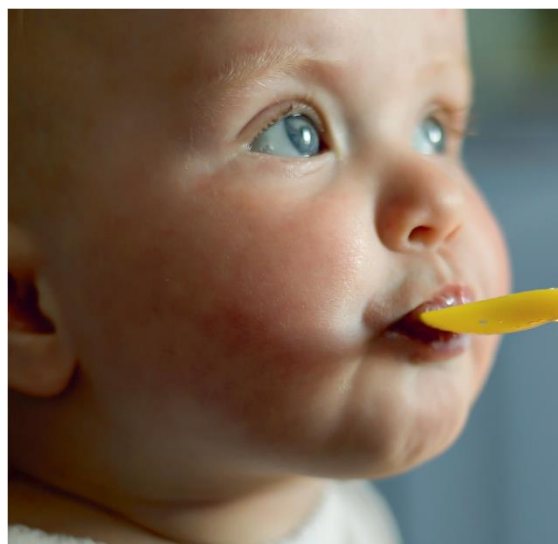
Opplysninger om barnets vekt og lengde ved 6-måneders alder

Takk!

Tusen takk for at du besvarte spørreskjemaet om kosthold blant barn på 6 måneder!

Vekt og lengde

Det var ikke ført inn opplysninger om barnets vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneders alder i spørreskjemaet vi mottok fra deg.

For å registrere dette, går du inn på www.med.uio.no/spedkost og velger «Etterutfylling av vekt og lengde».

Velg så den blå knappen som heter «Etterutfylling vekt og lengde».

Din bruker-ID er:

Svarfrist

Fristen for besvarelse er **26. oktober 2018**.

Har du noen spørsmål kan du ringe oss på telefonnummer 90 29 16 96 eller skrive en e-post til spedkoststudien@medisin.uio.no.

På forhånd takk for hjelpen!

Med vennlig hilsen

Anne Lene Kristiansen

Anne Lene Kristiansen
Prosjektleder
Universitetet i Oslo

Jannicke Borch Myhre

Jannicke Borch Myhre
Prosjektmedarbeider
Universitetet i Oslo

Vedlegg 6 - Etterutfyllings skjema for vekt og lengde Spedkost 3, barn på 6 måneder

Spedkost 3 - vekt og lengde 6 måneder

Tusen takk for at du besvarte spørreskjemaet om kosthold blant barn på 6 måneder!

Det var ikke ført inn opplysninger om barnets vekt og lengde i spørreskjemaet vi mottok fra deg, vi ber derfor om at du fyller inn disse opplysningene i feltene under.

Hva er ditt ID-nummer? *

ID-nummeret finner du i brevet du fikk fra oss.

Fødselsvekt (gram):

Lengde ved fødsel (cm):

Dato for måling av vekt og lengde (6 måneder):

Barnets vekt (i gram) ved 6 måneder:

Barnets lengde (i cm) ved 6 måneder:

Eventuelle kommentarer:

TUSEN TAKK FOR AT DU TOK DEG TID TL Å SVARE PÅ SPØRSMÅLENE!

Utgitt av Folkehelseinstituttet

Mai 2020

Postboks 4404 Nydalen

NO-0403 Oslo

Telefon: 21 07 70 00

Rapporten kan lastes ned gratis fra

Folkehelseinstituttets nettsider

www.fhi.no